

تکمیل حجت بیابانستان جامی است

۱۳۹۲ هـ

لئے اللہ کے درین ایام مضاررت انضمام نذر ہمت الیام کتاب مستطاب
ستغنی الاوصاف سرمایہ نیکی نامی متاع گرامی ہرگز گلستان اسم ہائے

بیابانستان جامی

as Ziaul Hasan
Gindrey M. A. Library
A. M. U., Aligarh.

تصنیف لطیف گل سرسبد بوستان رنگین کلامی علامہ فاضل بدایہ العرفاء
فضل الفضل خاتم شعرائی نامی حضرت مولانا عبدالرحمن جامی قدس سرہ السام
و مطبعہ شری نو کشور کاتبی بھگوان دیال بھنبٹ طبع نمونہ شائع کرد

تلاخ۔ اگرچہ اس مطبع میں ہر علم و فن کی کتب کا ذخیرہ سلسلہ وار فروخت کر لیا موجود ہے جسکی
 بہت مطول ہر ایک شائق کو چھاپہ خانہ سے مل سکتی ہے جسکے معائنہ و ملاحظہ سے شائقین اصلی
 حالات کتب کے معلوم فرما سکتے ہیں قیمت بھی ارزان ہے لیکن خاص اس کتاب کے متعلق یہ کہ
 تین صفحہ جو سادے ہیں انہیں بعض علم اخلاق فارسی وغیرہ کی درج کرتے ہیں تاکہ جس فن
 کی یہ کتاب ہے اس فن کی اور بھی کتب موجودہ کارخانہ سے قدر انوکھا گاہی ذریعہ حاصل ہو

نام کتاب	نام کتاب
گلستان - مع فرہنگ - متوسط قلم -	کتب مصالح و اخلاق
گلستان - محشی متوسط قلم بمقام تالاب -	گلستان - اثر سعدی علیہ الرحمۃ محشی محمد رفیع
مع فرہنگ - کاغذ خانی و سفید -	نشتی شمس الدین اعجاز رقم حلی قلم - کاغذ
گلستان - محشی جزو کاغذ سفید و خانی -	سفید گندہ -
گلستان - مترجم ترجمہ اردو و تحت لفظی -	گلستان - حلی قلم - کاغذ رسمی -
کاغذ سفید و خانی -	گلدستہ دانش - مرتبہ مولوی عابد حسین
گلستان - حلی قلم اور حواشی کا اردو	جمین اخلاق حلی باب ۱۵ ۱۶ ۱۷ ۱۸ ۱۹
زبان میں ترجمہ بجا نبی مطبع نہایت نافع	۱۹ و انوار سیلی باب ۱۱ و بوستان باب ہشتم
و سفید و عام پسند ہوا -	گلستان باب سوم و بہارستان جامی رؤفہ
شرح گلستان - از ملا محمد اکرم ملانی	دوم و انتخاب شاہنامہ منیر و دوسری ہفت
کاغذ سفید و خانی -	بزمائے نوشیروان شامل ہیں -
شرح گلستان - سب سے بڑا نسخہ ضو	گلستان - بالقصور - واضح قلم و ثقیل
جسکا ترجمہ بھی چھاپا ہے -	رنگین مطبوعہ ۱۳۸۶ء - کاغذ خانی
شرح گلستان - از شیخ دلی محمد	و سفید -
اکبر آبادی -	ایضاً مطبوعہ ۱۳۸۶ء - کاغذ خانی و
شرح گلستان - بنام حیا	و سفید رسمی -

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

M.A. LIBRARY, A.M.U.

PE12225

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

چو مرغِ امر دی بانی را آغاز	نه از نیرو کے حمد آید سپر واد
پر مقصد نارسیدہ پر نیرد	فقد زمینان کہ دیگر بنخیزند

ہزاران داستان حمد و ثنا از زبان مرغان بہارستان عشق و وفا
 از تبار اغصان فضل و احسان جس است و طیب احسان علی الدوا
 خوانند مسامح مجامع قدس ناظران بنظر انس علی امر الشہود والا عوام سازند قطر

جہان فی را کہ گلستان سپر	باشد از گلشن صنعتش و سر
تا بود بہر ثنا خوانیش	پیش تبار از گسر و زرب طبع

جلالت تخلص جلالہ و علت کلمۃ کمالہ و کھنر اسر و تحیت دوز
 از گلوئی مہدیہ بان بہتاشہ کہ و صالح جو کہ مطربان بلغم

و من بعد ان عشرت خواند و جب است و جو آمد قطعه

مجلس
العلماء

گل این باغ زرویش و زرقه	بر گل زرقه ابله اند که هست
بجز اوصاف جمالش سبفه	نیست ز اوراق چمن غان

و علی صاحبہ و آلہ المقتدیین من مشکوٰۃ علامہ و حوالہ اما بعد زکریا

می آید که چون در نیوقت و پسند فرزندار محمد ضیاء الدین یوسف
رحمۃ اللہ علیہ یغنیہ الی اللہ فواللہ اعلم باموقتن تقدیمات کلام
عرب و اندوختن قواعد فن ادب اشتغال نموده و پوشیده نماند که طفلان
نورسیده و کودکان تا ویدہ را از تعلیم اصطلاحاتیکہ مانوس طبع و مانوس
طبع ایشان نیست بردل و چشتی و بر خاطر غبار و چشتی می نشیند از سیر
لطیف سر و تشیح خاطر وی گاہ گاہی کتاب گشتان متبرکہ شیخ نماید از سیر
زرگوار صلح الدین شیرازی حمۃ اللہ تعالیٰ علیہ رضی اللہ عنہ مشنوی

خار و خاشاک و بعیر سرشت	در گلستان که ز صفت پرست
فیض ده قصه اشب کوثرها	بهایش بهشت ادراها
رشک حوران ناز پر دروه	لته هایش نفته در پرده
ازیم لطف تحتش المانها	لکش اشوارا و بلند اشجا

طری چند خوانده میشد و آن آئینا بخاطر آمد که تبرکاً لالفاظه الشریفه
خالد بشماره لطیفه در فی چند بر نمیتوان جزوی چند بران سلوک بخته گرد

که اظهار انشااللهست باینکه کبریا هم مذهب هم جنات هدایت می کند و حق را بخود می بخشد و با حق است ۱۲

تا حاضران را دانستنی باشد و غائبان را از رفتنی و چون انیمینی
با انجام رسید و این صورت با تمام انجمنید قطعه

با خبر گفتم چه سازم ز یو را این تیغ عروس	تا چشم خواستگارانش خیزد زین
گفت درهای تنهایی شهریار کامگا	نصرت دنیا مغالیدن انجمن
اختر برج جلالت گوهر درج شرف	شع بریم دوده میخورن سلطان حسین
آسمان قیصریکه چون رخ خاک ذرات جهان	باشد از چشم عنایت دیدن فرض
وین آن در فتنه جو دشمن حاجات خلق	کم پسند وجود او بر ذمه خود خا

اعن الله تعالی نصاره وضاعف اقتدار که و ادا دام اهل کلام چه
خلال لکله و سلطان و انام کانه الانام فی کتف عنده و احسن

گلستان گرچه سعدی کرد زین پیش	بنام سعد بن زنگی تمام
بهارستان من تمام از کسی نیست	که شاید سعد بن زنگی غلام
گور کن برین بهارستان	تا بینی در و گاستار
در لطافت بهر گلستانی	رسته گلها دیدر رخا

و تزیین این بهارستان بهشت روضه اتفاق افتاده است هر
بهشت این شکر رنگ دیگر از شقایق و بوی دیگر از ریاحین شقایق
از یانمال خزان زهره رنگی و ریاحینش از دستبر و افروزگی قط
مویه مرعوز ارش در جوانب اشکفته لاله زارش در لاله

من
نوت و بلند ستانی
انشارش را و میزاید
اقتدارش را و میزاید
دارد و لاله زارش
در سایه کوکبش
و لطفش را و لطف
دارد خلق را و سایه
علی احسانش
با کمال عنایت و لطف
آن خدای باری
و حیات بودار لاله زار
کتف حایتش سر زار
چون ازین جان فانی
در مقام با الهی بیکجا
ارزشت و صفیست
بیکان بر نیاید که بماند
شبیانی استیلا یافت
اولا و شاه موعود
شعنه زار استیلا یافت
ازند علی

و باران غنچه را سبزه در صراحی	و شبنم لاله را خوی بر بناگوش
که در آغوش از تنه لایق	خیزد التامع من عذیب التامع
فان المکمل للزلات مآرجی	شمارت میکند زرگرمی نوش
کند پر بهیر کاران را با سحر	همیترسم که از لطف اشارت

بدره غنچه را سبزه در صراحی

اتماس از تماشا ییان این ریاض که خالی از خار و اخطا غرض خاشاک
طالبه اغراض اند آنکه چون بقدم اتهام بر اینان بگذرند و بنظر اعتبار
رینا بنگرند باغبانرا که در ترتیب شان خون جگر خورده آودنشان آبی
ان شیرین بر لب آورده بدعائی یاد کنند و ثنائی شاگردانند قطعه

در سایه نشیند یا میوه بچسبند	زین بختان زین زده دستان
راه کرم سپار و رسم رعاکزیند	ن به پیش آرد آیین خوگن ای
همواره از خدا پرور خود بی نشیند	یکه بنده جا کین خسته ساخت یار
جز نام او نگوید جز روی او نه بیند	اه او پیوید جز وصل او بنجوید

خنده خنقین در نشتر یا چین خنده از بسا تین دور بینان
راه هدایت صدر نشینان بارگاه لایت

لطایفه حبیب قدس سره میگوید که حکایات اشباح چند من جنود الهی
بشایخ در علم و معرفت این لشکر است از لشکرای خدا تبارک و تعالی
که عنان بیت با مخالفان نفس بود آرا و در شریعت یابد قطعه

هجوم نفس بود اگر سپاه شیطانند بجز خنود حکایات رهنمایان را	چو در در بدلی مرد خدا پرست چو تاب آنکه بران پیر زمان
خدا بیجا بار رسول خود علی الله علیه و سلم خطاب فرماید بخنود گفت عکای می توان الشئسل انفسه فوالله یعنی بر تو خوانم قصه کینیا مبرن با دل ترا ثابت گردانم	چو صورتی بلیت سازی ارادت را دگر شود تزلزلت خنوش طبع
پیر بخت قدس سره صاحب در او حیثیت کرده است که از هر پیری یاد گیرید و اگر نتوانید نام ایشان یاد دارید تا بهره یابید ریا	نرفخ صورم عارفان پیا تش بشرح قصه صاحبان لاشا تش
آنی تو که از نام تو می بارد عشق عاشق گردد و هر کویکویت گذرد	وز نامه و پیغام تو می بارد عشق آرے دور و بام تو می بارد عشق
دختر است خدا بیجا فردای قیامت پند از مقلی بیایی شمرنده گوید که فلان و یا غار را و فلان محال می باشد حتی گوید آری شناسم فرمان رسد که ترا بوی بخشیدم قط	قدس در وصف عشاق تو زان بشیر است که زخم گام ارادت بمقامت
حکایت سری سقطی قدس سره جنید را کارے فرموده بموجب او قیام نمود کاغذ یاره بوس انداخت و روے نوشت شعر	بسر بود نامه اعمال مرا هر قبول بس بود نامه اعمال مرا هر قبول
حکایت بامجد و فی البادیه	و يقول ما انکي وما يدري ما انکي

اگر چه سحر از این تفکرات شریفی	و قطع حبل و تقوی
ریاحی خون میگیرم از تو چه پنهانم	کز بر حیان دو چشم گریان دارم
هر چند دلی بوصل شادان دارم	صد داغ بران ز بیم بجران دارم
و هم صید قدس سره گوید روز بخانه سری	در آدم این بیت میخواند و میگفت
لا فی الله ما کان فی الله لیس فرج	فلا ابالی اهل الکمال و صفا
شعری شب توی ام نه روز انرا آه	خواهی شب من دراز خواهی کوتاه
حکایت حلایه را قدس سره پرسیدند که مدیست گفت مرید است که بخت	با حضرت حق انشانه قصد خود سازد با کور سید هیچ چیز نیاراند و بکیش برود دریا
بهر تو به برد بجز بشتافتن ایم	با منون به بریده کوه بشکافتن ایم
از هر چه رسید پیش تو افتد ایم	تاره کبریم وصل تو یافتن ایم
حکایت ابو هاشم صوفی قدس سره گفته است کوه را بنوک سوزن	از بیخ کردن آسان ترست از زوالت کمر از دل بیفکندن قطعه
لا فانی کبری من کان از تنان پاک	در شب ریک سنگ سیه پنهان تراست
وز درون کن برون آسان گیر از کار کن	کوه را کندن زن از زمین آسان تراست
حکایت ذوالنون قدس سره پیش شیخ مغرب فتن بجهت مسک گفت	بهر چه آمده اگر آمده که علم او ببرد از من بیا موز این خود روی نیست این آیه
خالق اندو اگر آمده که او را بخونی آنجا که اول گام برگزینی او خود هم آنجا بود	قطعه

ترین پیش برون ز خویش پنداشت	در غایت سیر خود گمان داشت
اکنون که ترا یافتم آنی دانه	کاندر قدم نخست پنداشت
حکایت پیر سرات گوید او یا جوینده خود همراه	سست گزیده در خلعت میتا
آنکه فی نام پست مرادونه نشان	دست گرفته مرا در عقب خویش
اوست پست من پانیز بهر جا که رود	پای کوبان پیش میرم و دشت
حکایت فضیل عیاض قدس سره گوید که حق سبحانه و تقارید وستی می پرت	تشکیبم که نه پستم بعضی ازین طایفه می پرسیدند که سفاکیست گفت کیست که حق را
و ایندیر شد پس گفتند تو چون پستی گفت بهر دو و می از خدمت دین قطع	
که شود سوز قلیل عشق زیر تیره خاک	زانکه این آتش جان و شن و خاک
چون تو انداختی از طوق و فایت کشید	قمری آساطوقی و از گردن و دست
رباعی جانان در تو و در تو انجم بود	قانع به پشت و حور نتوانم بود
سهر به در تو بچشم عشقم نه میسر بود	زین در چه کنم صبور نتوانم بود
حکایت سرویت که حنی قدس سره گفته است که صوفی اینجا میهنست	
تقاضای مہمان بر مہنریان چنانست که مہمان با دین منتظره متقاضی قط	
مہمان تو انجم در صفت از بابا را تو	نشسته بهر چیز که آید ز تو را تو
بشاده بخوان کریمت دیده امید	انعام ترا منتظر من متقاضی
حکایت پانیز بهر جا که سیدند که سست که هست و فرض کد	

فکر نمود که سنت ترک دنیا است صحبت مولی لطیف	
ایکده در شمع خدا و نماند حال	میکنی از سنت و فرض سوال
سنت آمد بخ ز دنیا تا فتن	فرض راه قرب مولی یافتن
حکایت شبلی را قدس سره در سرقاده به بیمارستان بردند جبهی بنظر سرور وقتند رسید که شاکیانید گفتند دوستان تو سنگین داشت و حمله کرد و جمله مگر سخت گفت باز آیتدی به عیان که دوستان از دون نگریند و از سنگ چکانشان بر نیزند قطعه	
آفت و ستار که هر چند دشمنی	بیند ز دوست پیش شود و اتر
بر سر هزار سنگ بجا که خورد ازو	گرد و بنای عشقش از آن استوار
و هم از وی آرند که وقتی بیمار شد خلیفه طبیب را بمباحثی فرستاد او از و پرسید که طبع تو چه نحو است گفت آنکه تو مسلمان شوی گفت اگر من مسلمان شوم تو نیک میشوی از بهتر بیماری برنجری گفت آری پس میان بر و عرض وی ایمان آورد شبلی از و بهتر گفت و بر و از بیماری اثری نماند پس دو پیش خلیفه همراه رفتند و قصه باز گفتند خلیفه پسند آشت که طبیب را پیش چار فرستاد من خود بیمار را پیش طبیب فرستاده بودم	
هر کس که از پیوم محبت مریض شد	داند طبیب خویش تها می طبیب
چون بر سرش طبیب بشتی ز قدم	بشد شفا ز علت مستی طبیب آ
حکایت سهل عبداللہ تستری مقدس سره می گوید که هر که باید ادا کند و است وی آن باشد که چه خورد دوست از و س بشوی قطعه	

هر که خیزد بامداد از خواب نبود بر سرش	جز خیال خورد و آئین بیداری بچو
دست او از چادر پای از سر تیر کشید	تا بخوانی سفره آمد دست از سر تیر کشید
حکایت ابوسعید حراز قدس سره گوید که در اوایل حال ارادت محافل سرور	خود میکردم روزگاریانی دارم و میرتم از قفا من آواز خیری برآمد دل خود را از لبتا
آن چشم خود را از نظر آن نگاهداشتم بسوی من آمدن تن یک شد دیدم که دو سیخ عظیم	بزدنش من با آمدن من ایشان نظر کردم در وقت بر آمدن نه بروقت فرود آمدن قطعه
کیست دانی صوفی صافی ز رنگ تفرقه	آنکه دارد درو و بیکرنگی درین کاخ دور
نگسل بیشتر برش ز جانان گریه مض	ره بر و گیر در یکسو گرگ و دیگر سولینگ
و هم وی گفته که هر که گمان برد که بکوشش توان سید رنجی کشید بهوده و هر که تصور کرد که	بی کوشش توان سید جز راه آرزو نه پیوزیر که گوز گرفت هر که دید و لیکن آن گشت که دید
قطعه از رنج کسی به کج وصلت سید	دین طر ف که بے رنج کسی گنج یزد
هر که که دوید گوز گرفت بدست	لیکن گرفت گوز خرا آنکه دوید
حکایت ابوسعید بنی قدس سره گوید هر که خدا را از پیشانی خود بگوید و از بخود نرساند	رباعی چون دلبر از پرده رو نماید
در حلقه جهان پرده شود باکی نیست	آنها که بے جلوه جمال آراید
حکایت ابوبکر واسطی قدس سره گوید آنکه گوید نزد یکم و دور	و آنکه گوید دورم نیستی خود در هستی او سطور است قطعه

هر که گوید که بان جان جهان دیکم	باشد آن دعوی نزدیکی اهل از دوری
و آنکه گوید که از دورم آن دوری	هست در پرده نزدیکی او ستوری
حکایت ابوالحسن قوسچی قدس سره گفته است که در دنیا هیچ ناخوشتر است	از دوستی که دوستی و بے از برای غرض باشد یا غرض بای
عاشق که ز بجز دوست نادیده	یا بر در وصلش ایستادی خواه
تا کس تر و کس نبود در عالم	اگر دوست بجز دوستی و دوستی خواه
حکایت بوعلی قاق قدس سره گوید که در آخر عمر خندان در دگر بر وی پدیدار	بود که هر روز بام آمدی و درو بر آفتاب کی گفتی که ای سرگردان مملکت امروز
چون بود و چون گذرانیدی هیچ جای براند و گین این حدت یافتی و هیچ جازر	و بر شدگان این قه خبر یافتی ازین حبس سگفتی تا آفتاب فرو شدی رباعی
ای مهر که نیست چون تو عالم گردی	زین ره رویم بختش اهل آوردی
امروز که ایدید کاه در زره عشق	بر رخ بپوش گردی و در و دل درو
حکایت شیخ ابوالحسن خرقانی قدس سره روزی با صحابه می گفت که چه	بتر بود گفتند شمایم تو بگوی گفت ولی که در همه وقت یار او بود رباعی
دارم دلی که با بر اندیشه که داشت	جز یاد تو بر صفی خاطر نگاشت
یاد تو چنان فرو گرفتش که درو	انگجانی هیچ چیز دیگر نگذاشت
حکایت شیخ ابوسعید ابوالخیر قدس سره را پرسیدند که تصوف چیست	گفت این

در سرداری بختی و آنچه در کف داری بدی و آنچه بر آید بختی را با علی	
خواهی که بصوفی گری از خود ببری باید که هوا و هوس از منبر ببری	و آن چیز که داری بکف از کف بدی صد زخم بلا خوری و از جا بکنی
حکایت ادهم قدس سره گفته است جو انمزدی گشت که برادران خود را مفا داری دزد لیکه و اقشود از ایشان چنان مسالنه کنی که از ایشان ربایزه خواست	
قطع جو انمزدی و و چیز است جو انمزد بگویم گوش نه تا گوشت رست	کے آن کز رفیقان در گذارے اگر یک خطه بینی صدر کم و کاست
دوم آن کز تو ناید هیچ گاه چنان کار یک باید عذر شان خواست	
حکایت بشر عافی رحمة الله علیه امر کرد پرسید که چون نان پخت آرم نه پخت که بکدام نان خورش خورم فرمود که نعمت عافیت ایا دار و آزار ناخورش اذکار	
چونان خشک پند پیش خویش نداری که روح را دهر از نان خوان پروری	بنان خورش چو شود طبعش آزار مان چو ذکر عافیتش نیست هیچ ناخورشی
حکایت شفیق بلخی قدس سره گفته است پیر نیز از صحبت تو انگر چون دست پیوند گرفت و بداده او خورند شری پروردگاری گرفتی غیر خدایتو لے قطع	
گر در آید تو انگرے با تو زینهارے گمن یا ویون	منکے را کفیل خود شمار بدیرے را خداے خود مبین
حکایت یوسف ابوالحسن قدس سره گفته است همه نگوئید در خانه که در آید تو انگرے با تو	

وکلید آن تو واضح فرمونیست همه بدیها در خانه ایست کیدن مانی و نیست قطعه

جمع است بخیر با همه در خانه نیست	آن خانه را کلید بغیر از من و بر تنی
شهر با بدین قیاس سکنانه است جمع	و آنرا کلید نیست بجز مانی و منی
هان احتیاط کن که نه لغزنی راه خیر	خود را به معرض خطر شهر نیفکنی

حکایت سمنون محب قدس سره گفته است بنده را محبت خداوند صافی نشود تا بر همه عالم زشتی نیفکند قطعه

گر کند جای بدل عشق جمال از لب	چشم امید به جوران بستی نه منی
که مسلم شود عشق جمال از لب	تا بر آفاق همه تهمت زشتی نه منی

حکایت ابوبکر وراق قدس گفته است اگر طمع را پر سدید تو کیست گوید شک و تردید کرد کاری و اگر گویند پیشه تو چیست گویند حرامی و قماری قطعه

اگر مری طمع را کت پدر کیست	بگوید شک و رافت در آله
و گر گوید که کارت چیست گوید	بمجنه های حرام عمر کا به

حکایت شیخ بوعلی رودبار قدس سره گفته است که سنگترین اینها معاشرت با خدا است

قطعه گرچه زندانست صاحب دلان	هر کجا بوی زو جیل یا نیست
بوی زندان عاشق مشتاق را	سنگتر از صحبت اغیار نیست

حکایت ابراهیم خواص سره گفته است پنج مکش در طلب آنچه در دست از لبی بر آ تو کفایت کرده اند و آن وزیست صنایع مگردان آنچه از تو

طلب کفایت کرده اند و آن القیاد احکام الهیست از او امر و نهواهی قطع	
قسمت رزق زائل کرده اند	چند پی رزق پراگشته
قائده زندگیت بندگیست	سرکش از قاعده بندگی
حکایت شیخ ابوالعباس قصاب سمره در دیشی را دیدند که در جامه خود	
نیش ویر که است عیال بکشادی بازید و نشتی شیخ فرمود که این جامه نگر نیست رباعی	
صوفیکه بخرقه دوزیش باز است	اگر بخیه نفقت میرند خوش کار است
در جنبش طبع دست او چنانند	هر رشته و بخیه اش بت و زنا است
حکایت خضری قدس سمره گفته است - المصطفى الذي لا يوجد بعد	
عنه ولا يجد بعد و يوجد یعنی صوفی آنست که چون از وجود طبع	
خود فانی شود دیگر بآن باز نگردد که الفانی لایرد و بعد از آن چون بوجود	
حتانی و بقا بعد الفناء مستحق گردد دیگر فانی نگردد و رباعی	
خوش آنکه چون نیست درین عشق مجاز	دیگر بوجود خویش تن ناید باز
زان پس چو وجود یافت زان یانه ناز	جاوید برود و غم گشت فراز
حکایت خواجه یوسف همدانی قدس سمره قمی در نظامیه بغداد و عظمی	
ی گفت فقیه معروف ابن کتفایر خاست و مسئله پرسید گفت بنشین که در کلام	
تو بر ایم کفر می بینم شاید که مرگ تو در دین اسلام نبود و بعد از	
مرگ آن فقیه نصرانی شد و در دین نصرانیت پیر و قطعه	

هر که بینی که پس از پرورش فقر و را	در صفت زنده دلان نام بارشاد و رود
پای دعوی بسرو میرا بخواجه میا	که ازین بی ادبی دین تو بریاد و رود
حکایت خواجه عبدالحق عجدوانی رحمة الله علیه زود در پیش او	گفت
اگر خدا بیگانه را بخیر کرد و اند میان بهشت و دوزخ را اختیار کند زیرا که بهشت	مراد نفس است و دوزخ مراد خداست
خواجه ازین سخن روگردانید و گفت	بند را با اختیار چه کار هر کجا گوید رو رویم هر کجا گوید باش
شیم قطعه	کار به اختیار خواجه مکن
اے که داری به بندگی اقرار	بندگان را با اختیار چه کار
هر کجا اختیار خواهد بود	حکایت خواجه علی زین الدین را پسیند که ایمان صیبت فرمودند و پیوستن قطعه
هر که ایمان آید و پیوستن گفت	باید آن قول پسندیده از دین پندی
حاصل معنی آن کردند پیوستن است	یعنی از خلق کنی دل بجزا پیوستد
حکایت بهاء الدین نقشبند را رحمة الله علیه پسیند که سلسله	شما بکجا میرسد فرمودند که از سلسله کس بجائی نمیرسد رباعی
از دلق عصا صدق و صفائی نرسد	وز سجد بجز بوی کس ریائی نرسد
هر دم بکجا رسد بگو سلسله است	کز سلسله هیچکس بجائی نرسد
روضه دوم ترشح تنقائات و قاتق حکم که بر شجاعت بزم دین حکما	

واراضی طر شان خاسته و بشرح و بیان آن مدعی قاضی شان پیرا

عامل کسی گویند که حقیقت چیز با آن قدر که تواند بداند و عمل مقتضای
تعلق بعلم دارد بلکه نفس خود گرداند و ربا ع

خوش آنکه تو ترک راه فانی بکنی	تدبیر بقای جاودانی مکنی
کوشش مکنی و هر چه توان داشت	دانی پس از آن هر چه ندانی مکنی

حکایت اسکندر در آوان جهانگیری بجای تمام حصار بکشد و بویران آن
آن فرمان داد گفتند آنجا حکم میست و انا و بر جل شکلات توانا ویرا طلبه
شکله دید از قبول طبع دور و طبع اهل قبول از و نفوذ گفت این چه صورت غریبست
و پهل میسکیم از آن سخن بر آشت و خندان در گفتگی گفت قطعه

طعن بر من مزن بصورت نرشت	ای تهی از فضیلت انصاف
تن بود چون غلاف جان شمشیر	کار شمشیر میکند نه غلاف

و دیگر گفت هر که را خلق با خلق نه نیکوست پوست بر بدن نه آن است و چنان
از وجود در تنگنایست افتاده که زندان در جنب آن نه تنگنا هست کشتا قطعه

کسیکه با همه کس خود بد بکار برد	همیشه در کف صد غنچه میخندد و نرشت
مگر بشنود که زندان مقام او گردان	که پوست بر تن بد خویش زندان نرشت

و دیگر گفت مسود همیشه در رحمت و یار پروردگار خود ستیزه رخ که هر چه

دیگر از قسمت است گره برابرو بند و هر چه نصیب نیست دل را نیند و قطعه	
عادت مرد حسد پیشه که خاکش برین	اعتراض است بر احکام جهاندار حکیم
که چو داد بوی بی سبب زنانه بین	هر چه بپند به گفت غیر فتان بردارد
دیگر گفت خردمند کریم مال پریشان	میشمارد و بخیر لایم از پرا دشمنان بگذارد قطعه
همه در پاهای دوستان افشانند	هر چه آمد بدست مرد کریم
بعد مرگ از براتے دشمن مانند	انچه اندوخت نطفه طبع لطیف
دیگر گفت با بخردان در منزل فوس	و نخیلن آبرو سبزرگی
ریختن است و غبار دلت و خواری	انگشتن قطعه
نام رستم بگیت برود	اے که بر سفل در سچ
ورنه شتر بزرگیت برود	مشو افسوس پیشه با خردان
دیگر گفت هر که باز درستان ضیوه	مشت فی بردست گیر در لک کویت و ن پیر و قطعه
که ماندست و گوشتم از تکت دانا	دلا گوش کن از من این نکته خوش
شود کشته تیغ نامهربانان	که هر کوشد تیغ نامهربان
سکنه بر گوش خویش از آن جواهر حکمت پریا دها نش چون گوش خود پر جواهر رد و عنان از خرابی آن حصار بر یافت حکایت سکندر افریدون بین شفقت خرم نصیحت نکشت به فرزندان خود این توقع نوشت بنفاتی ایام صحیفه عمارت ان نویسد خزانچه بهتر من اعمال و آثار است قطعه	

صنعه دهر بود دفتر عمر خلق	ایچنین گفت خردمند که اندیشه
خرم آنکس که برین قریاک از همه حرف	رقم خیر کشید و اثر خیر گذاشت
حکایت یکی از حکما که چهل فقر در حکمت	یا منتفع نگاشتم حل کلیه ازان
اختیار کردم ازان نیر بهر ویدست	نیار و دم چار کلیه ازان برگزیدم و دران
انچه می طلبیدم اول آنکه زنان	اچون مردان محل اعتقاد مگردان زیرا که اگر
زن از قبیله معتمدان آید ازان قبیل	نیست که معتمدی را شاید قطعه
عقل زن ناقص است دانش نیز	هرگز بش کامل اعتقاد مکن
گر بیست از وسع اعتبار گیر	وز نکو هست اعتقاد مکن
دوم آنکه ببال مغرور مشو اگر چه	بسیار بود زیرا که قیامت پایمال حوادث و زنگار
قطعه مغرور مشو ببال چون بخیران	زیرا که بود مشال ابر گردان
ابر گردان اگر چه گوهر بار	خاطر نه نهد مرو خردمند بران
سوم آنکه اسرار نهان خود را با هیچ دوستی	در میان منه زیرا که بسیار
که در دوستی خلل افتد و بدشمنی بدل	گرد و قطعه
ای پسر کشتن از دشمن نهفتن	لا بد
دیدم ام بسیار که سیر سپهر	کج نهاد
چهارم آنکه خبر علمی اخرا گیری که تیر	کارت نه مند بپیر از فضولی بگیرد و آنچه ضرورت دران
قطعه طلبی که ناگزیر تو باشد دران	اوانرا که زو گزیر بود و جیست و جو

و اندم که حاصل تو شود علم ناگزیر | غیر از عمل بموجب آن آرد و کم

حکایت این متفق گوید که تاجان حکما منی بر صفت سر کشیده اند ملک ایشان است و آن مختصا
کرد بدو شتر بار آورده و بتکذرا است عا بر چهار کله قرار گرفت کله اول رتلا بادشاهان است

لطمه چو گردد شاه عالم عدل پیشه	شو و آسایش که همیشه
چون که بیدار از سینه ریش	شود یک سرزنش از ظلم کیش
بنای داد باشد پیچ بر پیچ	عدالت بایش دیگر همه پیچ

کلمه دوم در وصیت عیبت به نیکوکاری و فرمانبرداری شهر

تحمطم شاه تا فرمانی مردم بود | چو کاره حاصل کشتی کی گذرد

کلمه سوم در محافظت صحت ابدان که ناگزیر نشوند دست بطعام نیازند و چون
نچرخند پیش ازان که سیر شوند دست از طعام بدارند و با

آن به که ز اسباب پیری پریزی	وز تنگ طبیبان و خل بگریزی
ناگشته تنی معده بخوان نشی	زان پیش که معده یز کنی بر خیزی

کلمه چهارم در نصیحت نان که چشم از رو بگیا نکان در دارند و روکوا زمانه سرمان مستور

قطعه نان بود که هر کس نیست محرم	اگر چه مردم چشمست روسه تمایم
بر روی هر که نه جفت نیست گرجن	بود چو ماه فلک طاق چشم نکش

حکایت چهار کلمه است که چهار بادشاه پرداخته اند که گویا یک تیر نیست که از
پیار کمان انداخته اند اول کسی گفته است که هرگز پشیمان نشدم از آنچه

سب ترا نشد ای معده خورشی گشتت است

نمکفته ام و بسیار گفته که از پیشانی در خاک و خون خفته ام قطع

از سر بر بپیشانی نشد که	بس فاش شد سر که پیشانی آورد
خامش نشین که چرخ شستن بخاشی	بترز گفتن که پریشانی آورد

دوم قیصر روم فرموده است که قدرت من برنا گفته پیش از آنست که بر گفته
یعنی آنچه نگفته ام می توانم گفت و آنچه گفته ام نتوانم نهفت قطعه

هر چه افشای آن بود و شهادت	با حریفان مگو با سانه
کامچه داری نهفته بتوان گفت	و آنچه گفته نهفته نتوان

سوم خاقان چین درین معنی سخن چنین رانده است که بسیار باشد
که پریشانی گفتن سخت تر از پیشانی نهفتن قطعه

هر هر سر بر مهر که افتد بخاطر	سرعت مکن بوج بیانش گاشن
ترسم شود غرامت اظهار آن ترا	مشکل تر از ندانست پوشیده دانستن

چهارم ملک هند بدین نکته زیان کشاده است که هر حرف که از زبان من بسته است
تصرف مرا از خود بسته او هر چه گویم مالک میم اگر نخواهم گویم و اگر نخواهم گویم قطعه

بخردی ز راز فاش و نهان	مشکلی نیک بر زبان رفت
کین چو تیر نیست مانده در قبضه	وان چو تیر نیست از کمان بسته

حکایت ملک هند خلیفه بغداد تحفا فرستاد و همراه آن طبعی قلم است و بهانه
طلب حکمت موصوف پیش خلیفه بیا خاست گفت که سه چیز آورده ام

که خبر بلوک انباید و خبر سلاطین انشاید فرمود که آن کد هست گفت اول حضاییکه
سوی سفید را سیاه گردانند بوجیکه هرگز متغیر نشود و سفید نگردد و دوم مجونیکه
هر چند طعام خورد موده گران نگردد و مزاج از اعتدال بنقید سوم ترکیبی که پشت را
قوی گردانند و غبت بمباشرت آورد و از سکر آتاش ضعف بصر خیزد و نه نقصان قوت
پذیرد خلیفه زمانی تامل کرد و گفت من ترا ازین دانا ترسم انکا ششم وزیرک تر
می پنداشتم اما آن حضایت گفتی سرمایه غرور و پیرایه کذب در درست سیاهی سوس
ظلمت و سفیدی آن نورست چه نادان کسیکه روانی شد که نور را بظلمت پوشانده

ابلی گویند موی سفید خود سیاه	از پی پیری جوانی را امید دارد امید
پیش انایان که در بند سکار دست دارند	که بود زانغ سیه ارولق باز سفید

و آن معجون که ذکر کردی من از آن قبیل نستم که طعام بسیار خورم و بدان لذت گیرم
چه از آن ناخوشتر که هر خط بجائی باید رفت که در و نادیدنی را باید دید و ناشیندنی را
باید شنید و نابویدنی را باید بویید حکما گفته اند که گرنگی بیماریست و مزاج و شرب طعام
آنرا آماده علاج نادان کسیکه یا اختیار خود را بیمار سازد تا با صفا رتیا را فکند قطعه

میکند کسب اشتها خواجه	تا بیدان رخنه در مزاج کند
و آن که آن رخنه را زنجیره و خام	هر چه باید بآن علاج کنند

آن ترکیب که گفتی مباشرت با زنان شعیب است از جنون از قاعده خرد
برست که خلیفه روزنامه بدست دهنده کارخانه تمام است

اسی زد و لاف خردمند بہوت گیری	گیسو شاہد و زنجیر جنون جنبانی
چہ جنون باشد ازین پیش کہ پیش زنی	نبشینی بسر زانو و کون جنبانی
حکایت در مجلس کسے بہ تن از حکما جمع آمدند فیلسوفی از روم و حکیمی از ہند	بزرجمہر تا سخن بانجا رسید کہ سخت ترین چیز با چیست و می گفت پیری و سستی
و ناداری و تنگدستی ہندی گفت کہ تن بیمار باندوہ سپار بزرجمہر گفت نزدیکی	اجل بادوری از حسن عمل ہمہ بقول بزرجمہر باز آمدند قطعہ
پیش کسری ز خردمند حکیمان میرفت	سخن از صحت تبین موج درین لجنہ عمر
آن کی گفت کہ بیماری اندوہ راز	وان کی گفت کہ نادار می پیرست
سومی گفت کہ قرب اجل سورمل	عاقبت فتنہ تہرج سوم حکم حکم
حکایت حکیمے را پر سیدند کہ آدمی زاد کے بخوردن شاہ گفت	توانگر ہر گاہ کہ گر سہنہ شود و درویشی ہر گاہ کہ بیاد قطعہ
بخور چند انکہ نہند خانہ تن	ز بیشی و کے رود در سربار
اگر داری بخور گاہی کہ خواہی	و گر نہ باش ہر گاہی کہ یار
حکایت حکیمی پیر گفت باید کہ بباد از خانہ بیرن بیانی تا نخت مہم لب نکشا	زیر کہ میری تخم حلم و بر دیار است گرسنگی مایہ خشک مغزی سبکبار است قہ
خوے خود راز روزہ تیر مکن	کز نہ جسم ویرد بار
چہ شد و روزہ مائہ آزار	روزہ خواری سے روزہ دار

حکمت چون کرسنه باشی هر آش یابان از طبیعت تو شهوت آن تیره
و با آشتنایان که نشینی طامنه تو در ایشان آویزد قطعه

هر چه یابی بجان از تر و خشک	به کزان تا بحد شمع خوری
تا طعم کسان هوس نکنی	وز عطا خسان طمع ببری

حکمت چون میربان بر کنار خوان نشیند و خود را در میان بیند طمعه از جگر خود
خوری به که از زمان او و شربت از خون خود آشامی به که از خوان او قطعه

هر که گوید خوان نان من کیش	پای خویش از خوان دست زنم او
تره که بوستان خود خوری	خوشت ترست از بره بریان او

حکمت پنج چیز است که بهر کس داده اند زام زندگانی خوش است او نهاده اند
از دل صحت بدن دوم ایمنی سوم وسعت رزق چهارم رفیق شفیق پنجم فراغت
و هر که از این محروم گردد در زندگانی خوش بر او بر آوردند قطعه
پنج میرسد اسباب زندگانی خوش باتفاق حکیمان شره آفاق

فراغ و ایمنی و صحت و کفاف معاش	رفیق خوب میرسد هم نگو اخلاق

حکمت به نعمت که مرگ زوال پذیرد آنرا خردمند در حساب نعمت نگیرد
اگر دراز بود چون مرگ روی نمود از آن درازی چه سود نوح علیه السلام
هزار سال در جهان بسر برده اما روز پنجم از سال است که مرده است قدر
نعمتی را بود که جاودانه باشد و از آفت زوال برکانه قطعه

بزرگ مرد و دانا نعمت آنست	کز و جانت بود جا وید مسر
ز سیم و زر که چون رت بود جا	بماند همچو سنگت بر سر
حکمت بزرگهر را پرسیدند که کدام بادشاه پاکیزه ترست گفت	آنکه پاکیزگان از وی آیین باشند و گناهکاران تبر سندنسبت
شاه آن باشد که روشن خاطر و بخرد بو	نیکی و نرا حال و نیکو نندان ابد بو
حکایت حجاج را گفتند که از خداستیا بترس یا مسلمانان ظلم کن او بنیایت افصح	ببهر آید و گفت ای حکام را بر شما تیر مسلط کرده اگر میرم شما بعد من از ظلم نخواهید
باین فلیکه شمارست خداستیا را جز من بنده گان یا ند اگر میرم با که کسی ترا از من پید	در کار خود که معرکه گیر و دارست
شاه آئینه است بهر چه می بینی اندر	یر تو فکند قاعده کار و بارست
حکمت بادشاهی از حکیمی طلب نصیحت کرد حکیم گفت مسئله از تو بپرسم بی اتفاق	جواب گویی که ز رادوست تر میداری یا خصم را گفت نه را گفت چیزی که دوست
میداری یعنی ز راد اینچا میگناری کسی که دوست میداری یعنی خصم را با خود می	با و شاه بگریست گفت نیکو بیند او که همه پند ماورین درج است قطعه
هر از گونه قصومت کنی بخلاق جهان	زب که در هوس سیم و آرزوی ز
تر هست دوست رویم خصم صنا آن	که گیری از کفش آنرا بظلم و حیل گیری
نه مقتضای خود باشد و بحیث عقل	که دوست ابگذاری و خصم را بر

نداده حکایت
حکایت حجاج را گفتند
باین فلیکه شمارست
شاه آئینه است
حکمت بادشاهی
میداری یعنی
هر از گونه
تر هست دوست
نه مقتضای

حکایت اسکندریکی از کار دانان را از عمل شریف غل کرده عمل بیس
بوی داد روزی آمد در باسکندر در آمد سکندر را و را گفت چگونه می بینی
عمل خویش را گفت زندگی خدایند در از یاد نه مرد و عمل بزرگ شریف و بلکه عمل
بزرگ شریف و در هر عمل که همیشه سیرتی بینا و نصا و او سکندر از سخن خوش آمدن می زد

قطعه بایست منصب بلند بکوش	ما به فضل و هنر کنی پیوند
نه به منصب بود بلند می مرد	بلکه منصب شود ببرد بلند

حکمت کار از سه گروه زشت آید بندی آباد شایان جز از دایان و بخی از تو نگران

قطعه این سه کارست کش نگار و زشت	از سه کس خامه نگارنده
تند خوئی ز باد شاه خوی	حس دانا و بخل دارنده

تکته حکیمان گفته اند چنانکه بعدل جهان آبادان که دو کجور ویران شود عدل از تان
خویش هزار و سنگ و شنائی بخشد و جور از جای خود هزار فرسنگ تا یکی و در

بعدل کوش که چون صبح آن طلوع کند	فروز آن برود تا هزار فرسنگ
ظلام ظلم چون ظاهر شود بر آید بر	جهان ز تیرگی و تلخ عیشه و تنگی

حکایت درویشی قوی همت با باد شاه ضا شوکت طریقه اخلاط و سابقه
این ساط داشت روزی در پیشانی وی اثر گرانی معاینه کرد هر چند تجسس نمود
ز کثرت تردد و بسیاری آمد و شد بیسی ندید دامن از اخلاط او در چید و بسا
نفساط او در نور دید روزی باد شاه را با وی به مری اتفاق ملاقات از

زبان گات کیشاد که ای درویش موجب چیست که از نابریه و قدم از آید و یادری
گفت موجب آنکه دانستم که از سبب آمدن آن که از جهت آمدن اظهار اطلال

قطع به درویش گفت آن تو که چرا	به پیشم من از دیرها آمدی
بگفتا چپ را آمدی پیش ما	بسی خوشتر است از چرا آمدی

روحه سوم در بیان شکفتن شکوفه های باغستان حکومت
و ایالت که متضمن مسوئله بصفت و عدالت است و حکمت وجود
سلاطین ظهور نصیحت و عدالت است ظهور صفت عظمت و جلالت

نوشیروان نا آنکه از دین بیگانه بود در عدل و راستی بیگانه لاجرم بهر حکایت
علیه افضل الصلوة تفاخر کنان میگفت انا اولدت فی شهر من ملوک العادل فی کل زمان

پیمبر که در عهد نوشیروان	بر رخ گشت چشم و چراغ جهان
همی گفت از ظلم زان ساده ام	که در عهد نوشیروان زاده ام
چه خوش گفت آن ناصح نیکخواه	بگوش دل آن ستمکاره شایه
که از ظلمت ظلم اندیشه کن	پای آزمون عدل را پیشین
اگر عدالت از ظلم ناید سره	و گریاره پادشاه ظلم نه

حکایت در تواریخ چنان مبطورت که پنجم از سال سلطنت بکیران و متعان
تعلق داشت و این دولتست که در خاندان ایشان بود زیرا که بار عایا

این حدیث را گفت
بسی بیک به با اطفال
موضعی است و چه
بازی قمار و قمارت بود
کائنات علی السریع
والله اعلم
یکه تو از آن گفت
خاکبیا و حضرت
را که طبع و دین
سند به پادشاه
نوشیروان است
و با آنکه در آن
را جسد ۱۲

عدلی می کردند و تسلیم روانیداشتند	
نکته در حضرت که خداستجابه داد و علیه السلام دخی کرد که قوم خود را بگوی	
که بادشاهان عجم را بزن گونید و دشنام ندهند که ایشان جهان را عدل	
آبادان کردند تا بندگان من در آن زندگانی نیک می کنند قطعه	
عدلی و انصاف را نه کفر و نه دین	آنچه در حفظ ملک و رکار است
عدلی بیدین نظام عالم را	بهر از ظلم شاه و تیدار است
نکته قرین بادشاه حکیم حکمت پیشیه باید نه ندیم نهرل اندیشه زیر که از آن	
کمال درجات و آید و ازین به درکات نقصان گراید قطعه	
بهر نکته کاید از لب دندان چو گوهر است	خوش آنکه ساخت گنج گهر درج سینه
و اما دل از جواهر حکمت خزینه است	از خوشترین مدار جدا این خزینه را
حکایت با نداد و موبد از موبدان با قباد همغان میرفت مرکب و مدفع	
فصلات توایم خود از سم تادم بیالو و تشویر تمام کو راه یافت مرین اشاق قباد	
از ادب همگانی ملوک همغانی سلاطین سوال کرد و گفت یکی آنکه در شبی باید او	
بادشاهان سوار خواهند کرد مرکب خود را چندان علف ندید که موجب	
تشویر را کب گردد قباد استحسان و کرد و گفت قد چنین کیاست و	
صدق فراست همین باشد که رسیده با پنجه رسیده قطعه	
آن خود مندی که بر قاعده طبع رود	همه آداب و اقتد زره صدق صوا

یک بزد که بدستور خرد کار کند	نشود از حسن کیاست ادب آموزد و

حکایت مقربان سلاطین چون گروهی اند که بگویند بلند بالا میروند عجب
بزلازل قهر و لوازلی و هر از آن کوه تیر میروند افتاد و شک نیست که افتادن
بلند تران سخت تر خواهد بود و بر آیدن فرو تران سهل تر میشود

بود دیوان قسرب شاه والا	بآن دیوان مرد بسیار بالا
که ترسم چون از آن بالا در نمی	زهر افتاده محکم تر افتد

حکایت میباید که بادشاهان را پنهان راست کرداران در راست گفتار
در کار یا شستند که احوال رعایا و کاشتکاران پریشانتر از ایشان باشند
گویند اردو شیر بادشاهی بود آگاه چون ندیدمان با مداد آمدندی گفتی که فلان
کس چه خورده است و یا فلان زن با کینه که چه صحبت داشته است
مثل آن هر چه کرده بودی گفتی تمام مردمان گمان بردند که مگر از آسمان بود
قرنشمی آید و آگاهی می دید و محمود سبکتگین نیز ازین قبیل است قطعه

چو شاه را بنود آگهی ز حال سپاه	که با سپاه ز قهر وی احترام کنند
بقصد جام نهران بهانه پیش آرند	بچنگ فسق نهران تیرانه ساز کنند

حکایت ارسطاطالیس که بدترین بادشاهان آنست که بگرگسانند که گردا
گرد وی مرد است نه آنکه بر دار مانند گرد گرد آن گرگس یعنی میباید که وی از
حال حوالی خود آگاه باشد و حوالی وی از حال وی غافل نه آنکه وی از حال

حوالی خود غافل باشد و حوالی از حال و آگاه قطع	
پادشاه باید که باشد همچو کس با خبر	زانکه افتاد دست گرداگرد و در بار
نی چو مردار یک گردش صفت که گسار	تیز کرده بهر نفع خود دور و منتقار
حکایت نوشیروان روز نوروز با مهر جان افروز مجلس میداشت دید که یکی از	
حاضران که پادوی نسبت خویشی داشت جام زرین در بغل نهاد و غافل گردید	
چیزی نگفت چون مجلس شکست آید ارگفت به یکیش بیرون نرو و با تجسس کنم که	
جام زرین می باید نوشیروان گفت بگذار آنکس که گرفته باز نخواهد داد و آنکس که	
دید ظاهر نخواهد کرد بعد از چند روز آن شخص را آمد جامه نو پوشیده و موزه نو	
در پا کرده نوشیروان اشارت بجامه وی کرد که اینها از انست وی دامن از	
موزه برداشت که این نیز از انست نوشیروان بجنید و دانست که آنرا	
بفروخت احتیاج کرده بود و بفروخت تا هزار شقال پوی دهند قطعه	
از گناه تو چو آگاه شود شاه کریم	مقرت باشن بان ز کرمش غدر بخور
لکن انکار گنه زانکه گناه دگرست	بلکه بسیاری از ان هم ترا انکار گناه
حکایت مامون علای داشت که ترتیب طهارت بعهده و بود و چند	
روز آفتاب با سطلی گم میشد روز مامون بی گفت کاش آفتاب سطل که از پا	
می بری هم بیا بفروشی گفت همچنان کنم اما این سطل حاضران بخر و بچند میفروشی	
گفت بده دنیا بفروخت تا ده تیار پوی بنده گفت این سطل در ان میفروشی	

قطعه سیم بر زر خمره تنگ بگیر	تا بدان نفس او بیدار آمد
تن با تلاف مال زود درده	تا با تلاف جان نمانجا

حکایت میان معاویه و عقیل بن ابی طالب دوستی تمام بود و مصافحت
بر دوام روزی در راه محبت شان خاری افتاد و بر چهره مودت شان عیار
نشت عقیل از معاویه ببرید و از آمدن و شد مجلس او پای در کشید معاویه غدر
نخواهان بوی نبشت که ای مطلب اغلای بنی عبدالمطلب و انتقصه ای
آل قصی دای آهوی نافه کنای عبدمناف و ای منبع مکارم نبی باکم
آیت نبوت در شان شماست و عز رسالت در خاندان شما گچا شد آینه
بزرگواری حلم و درباری باز آیی که از زنده پشیمانم و از گفته پریشان رباعی

تا که دلت تاوک کین خواهم بود	دزدوری کو بیدل دین خواهم بود
بر روی زمین پیش تو هم روز زمین	در زیر زمین نیز چنین خواهم بود

جواب عقیل که بوی نوشت

صَدَقْتَ وَقُلْتَ حَقًّا غَيْرَ رِيَاءٍ	اَمْرِي كَمَا لَمْ يَكْ وَلَا كَرَانِي
وَلَكِنَّتْ اَقُولُ لَمْ يَوْفُ صِدْقِي	وَلَكِنِّي اَصَدُّ اِذَا جَفَا حُبِّي

یعنی چون کرم از دوستی برنجد باید که گنج مفارقت گیرد و بگوی مهاجرت گراید
نه آنکه بیدری میان بندد و به بدگویی زیان بکشد

چون شود یار با تو خجک اندیش	فرج بداند یگر با دی پیش

جبرکین در خصوص بسیار اندک روی آشتی بیکدیگر
 باز مساوی اعتدال معاودت و التماس صلح کردند و هر دو در صلح و تسامح قطع
 عذر خواهی بکن عفو طلب تر و چو قند
 در تیا بدیم آن رخت بگفتار زبان در عمارت گزینش کوشش نیست رویم
 حکایت حجاج در شکار گاهی از لشکریان جدا افتاد به نلی برآمد دید که اعرابی
 شسته از جنبندگان می چسبید و شتران گرداومی چویدند چون شتران حجاج
 را دیدند بر میدویدند و بهر بالا کوه و خشتناک شد و گفت این کیست که درین بیان
 جاسد درخشان پوشیده برآمد که گفت سربو باد حجاج پنج گفت و پیش آگفت
 السلام علیک ای اعرابی در جواب گفت لا علیک السلام ولا رحمة ولا یرکام حجاج
 از وی آب طلبید گفت فرود آئی بذلت و خواری آنچه که داند من رفیق و
 نوکر کسی نیستم حجاج فرود آمد و آب بخورد پس گفت ای اعرابی بهترین مردمان است
 گفت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم باز گفت چه میگوئی در حق علی ابن ابی طالب
 گفت از کرم و بزرگواری نام می در دهان نمی گنجی پس گفت چه میگوئی در حق
 عبدالملک بن مردان پنج گفت گفت جواب من بگو ای اعرابی گفت بد مرد
 گفت چه گفت خطائی از تو در وجود آمده است که از مشرق تا به غرب و بر آمده است
 آن کیست گفت آنکه این فاسق با حجاج را بر مسلمانان گماشته است حجاج پنج گفت
 درین تاجاه مرغی بر نیاید از داد اعرابی و تنی حجاج کرد و گفت چه کسی میزد حجاج گفت پیغمبر

که می گفتی نمج مرا خبر داده است که شکری می رسد که سردار ایشان نوینی در
 سخن بود که شکر بایان و رسیدند بر و سلام گفتند اعرابی چون آن پدید رنگ
 متغیر گشت حجاج فرمود تا ویرا همراه آرند روز دیگر باید او مانده تنها در دروازه
 جمع آمدند اعرابی آواز داد چون در آمد گفت السلام علیک ایها الامیر و حجت
 ویرکاه حجاج گفت چنان نمی گویم که تو گفتی و علیک السلام پس گفت طعام
 می خوری گفت طعام هست اگر اجازت دهی بخورم گفت بخور شب
 دست دراز کرد و گفت بسم الله و ان شاء الله آنچه بعد از طعام پیش آید خیر باشد
 حجاج بنجدید و گفت پیچ میدانید که دیر روز ازین بر من چه گذشته است اعرابی
 گفت اصلک لعلی امیر سر که دیر روز میان من و تو گذشته امروز افشای آن
 کن که الماضی لایز که بعد از آن حجاج گفت ای اعرابی یکی ازین دو اختیار کن یا پیش
 باش که ترا از خصایان کنیم یا پیش عبد الملک بن مردان فرستم و با آنچه او را گفته حجاج
 کنم اعرابی گفت صور دیگر هم میتوان بود و چون آن صیت گفت آنکه مرا بگذاری که بسلا
 و بلاد خود بروم که دیگر نه تو مرا بینی نه من را حجاج بنجدید فرمود تا ویرا ببرد و ببرد و ببرد

قطعه میداید که به لطف سخن و حسن کتاب	طبع ارباب استم را ز ستم باز آرد
هر نویی که ز احسان کرم بین و دست	لفسون سخن او را بکرم باز آرد
حکایت نیر در دیر پس خود بهرام را در موضعی دید از حرم خود که بنیاست و بود و فرمود که بیرون و و حاجب لاسی تا زیاده نزن داز برده در همراهی دور کن	

و یکی را نام برد که در بجای اردن نشان بهرام بموجبی بوده پدرش نمود اما هنوز
نیمه پیش نبوده است که غضب و بر حاجب چیست بعد از آن روز دیگر برده سر
آمد و خواست که در آید حاجب و دست بر سینۀ وی زد و نگذاشت که در آید
گفت که ترا بجز این در نمی‌وضع بینم سه تا زیاده است بر خم از جهت خیانتی که با حاجب
کرده اکنون می‌خواهی که با من نیز کنی این خبر بر تو رسیده و اینخواند و تحمیل کرد و خلعت پوشید

قطعه حفظ شده باید چنان که آستان او	در صمیمه نبوده آزاد نبوده گشت
در حریم حرمت عرش که سر دوست	مرغ نتواند پریدن یا نتواند گشت

حکایت وزیر هر فرین شاپور که نامه نبشت که بازرگانان دریا بار جواهر
آورده اند آنرا بصد هزار دینار بر آید شاه خریده ام شنیده شد که باوشاره
آنرا نمی‌خواهد اگر راست فلان بازرگان بصد هزار دینار سوختن و هر فرد جواب
صد هزار دینار پیش ما چندان قدر ندارد و چون بازرگانی کنیم باوشاهی که کند بازرگان چه

قطعه نه طو منصف شاپور که بیج و شهری	بقصد کسب معاش خود اختیار کنند
چو شاه پیشه کند کار تاجران جهان	آو خود بگو که و گر تاجران چه کار کنند

حکایت امیر المومنین عمر رضی الله عنه در وقت خلافت خود در مدینه دیواری
کل میکرد و میبود پیش و تعظیم کرد که حاکم بهره بصد هزار درم متاعی از من بیده است و در
ادای من آن تعلل میکند فرمود که کاغذ را بسیار گفت ندارم سفال ببرد و آنجا
نوشت که شکایت کنندگان از تو بچهار اند و از شکر گزاران یای از موجبات شکایت

به پیر بنیاد از مسند حکومت نیز خیزد و در آخر نوشت که کتبه عمر ابن الخطاب به آن
 در طغرانی رقم کرده اما چندان صولت عدالت و هیبت سیاست در خاطر
 نشسته بود که چون یهودی آن منقال را بحاکم بعبره داد و سوار بود از اسب فرود
 آمد و زمین بسید و وجه یهودی تمام ادا نمود و یهودی سوار ایتاده بود و طعنه

چو بنود شاه را غر سیاست	گشت از دست گستاخان و لیلی
چو زیند شیر را دهنه ان و ناخن	خورد از رو بهان لنگ سیلی

حکایت جوانی را بدزدی گرفته خلیفه حکم کرد که دستش بریده از
 مسلمانان کوتاه شود جوان نبالید و گفت بیعت

مرا بدست چپ راست چون آرا	رو امدار که مانند چپم جدا از راست

خلیفه به فرمود که دستش بریده که این حدیث از حد و جدا تعالی و مسایل
 و ران از مسلمانی نیست مادرش همراه بود برخاست و گفت ای خلیفه این
 منست بدستیار می که در در شب آورم و از دست پنج دی رو در نمی خورم خطو

قمر زنده بود و چو جان به بخشاک	بر جان من ستم رسید
سمرشته روزیم گفت اوست	پسند که آن شود بریده

خلیفه گفت که دستش بریده که من این گناه از چو نمیکذارم و گناه کاری ترک
 حد بر خود روا نمیدارم مادرش گفت این را چه دیگر گناهان شیخ و از ان معاصی انکار که
 ازان استغفار میکنی و آمرزش می خواهی خلیفه را گفته دی خوش آمد گفت بگذارد

ع
 قمر از دست
 این را که زین
 را در حق مالک
 با یک دستان
 بی امید از ده
 ست و مادرش
 گفت این یک
 فرزند من است

قطعه خوش آن انا که پیش شاه روم بگفت چون آب می آرد لطیف	گاه قهر از نکست خوش می زند شاه را آبی بر آتش می زند
حکایت گناه کار برایش خلیفه آوردند بقوتی که مستحق آن شده بودند داد گفت ای امیر المومنین انتقام برگناه عدلست و تنها و زازان فصل و پایت	امیر المومنین عالی ترست که از آنچه بلند تراست تجاوز نماید و یا آنچه فرود تراست فرود آید خلیفه را سخن وی خوش آمد گناه وی را عفو کرد قطعه
عفو از گناه فصل بود انتقام عدل که فصل را گذارد و آرد بعد از رو	زمان تا این یزید خیرین تا زمین است دانا که از تفاوت این هر دو گشت
حکایت کود که از نبی هاشم بایک ازار باب مکارم بی ادبی کرد شکایت بعش بر دند خواست تا ویرا ادب کند گفت ای عم من کرده ام بخم کردم که عقل باین نبود تو کن آنچه می کنی که عقل باست قطع	اگر سقیه یک نفس و هوا بر تو نفس و هوا چون غالب است
حکایت زنی را از جماعتی که بر حجاج خروج کرده بودند پیش می آوردند خجاست با و سخن میگفت دوی ستر پیش انداخته نظر بر زمین دوخته نه جواب میداد نه بوی نظری کرد یکی از حاضران یاد گفت که ای عورت امیر سخن میگویی و تو از وی عاقلی گفت من از خدای تعالی بشنیده ام که هر که نظر کنم که خدا آید بوی نظاره کند قطعه	نه بوفق خرد کند کاری خبر براه خرد و مرد بارے

حکایت رابن
ابجدی
باب که از خلق
عبدی است
۱۲ ۱۳ ۱۴
حکایت رابن
ابجدی
آورد است

رومی ظالم بهین که بر روشش	آن زود و زنج در دست یکشاده
سوی او تا کشاه شد ز خدای	نظر بر همه نیفتاده

حکایت اسکندر گفتند بچه سبب یافتی آنچه یافتی از دولت و عظمت
و مملکت با صغیر من حدیثت عهد گفت با شمال و دشمنان تا از غایله
ز ما تم یافتند و از تو اهدا و دوستان تا در قاعده دوستی است حکام یافتند میت

بایدت ملکو سکنه چون می از حن سیرا	دشمنان ز دوست گردان ستان ز دوست

حکایت روزی سکندر با سرهنگان خویش شسته بود یکی از ایشان
گفت که خدای غرور جل ترا ملکی بس عظیم داده است زنان بسیار
بخواه تا فرزندان تو بسیار گردند یا کار تو اندر جهان بماند و ابد
که یادگار من و فرزندان سخنان خوب سیر جهانیکوست و نیکو بود که نکس
که بر مردان جهان غلبه کرده است زنان بر وی غلبه کنند و طعمه

چونیت پیش پرانقید رقیقین که پسر	ز خیل نجر دانست یا خردندان
بس است سیرت نیکو حکیم را فرزند	ز بون زن چه شود بر امید فرزندان

روضه چهارم در وصف میوه نجشی درختان جود و کرم

و شکوفه ز نیری شان به بدل دینار و درم

نفایده جو و نجشیدن خیرست یا بستنی بے ملاحظه عرضی و مطالبه عرضی

اگر چه آن عرض یا غرض شتای جمیل یا ثواب جزیل باشد قطعه	
هر که می گاید از و در و بود بیج و شکر گیر از احسان و بود که بر آرد به عالم آواز ه خانه او بیرون در و اوزه	کیست که یم آنکه ز بهر خداست هر چه بود بهر شتا و ثواب قطعه هر که مقصودش از کرم است باشد از مضر خود و شهر کرم
حکایت جوادی را پرسیدند که از آنچه بختا جان پیدای و سیلان میریزی پنج در باطن خود در غوثی و بر فقیران منشی یا ریشیانی گفت حکم من در گوشش و بخشش علم کفیکر است که در دست طباخ است هر چه طباخ سید بر کفیکر می گذرد اما کفیکر بخود گان و دهندگی که بر قطعه	گر چه روزگار ز کت خواجه در زخمی خدا نیست از چرک کاسه و کفیکر دیک زق را
هر که روزگار ز کت خواجه در زخمی خدا نیست از چرک کاسه و کفیکر دیک زق را	
حکایت صوفی دیگر بر صفت که وصفی از روی شناسانی و معرفت آورده بود که فلان کس سفره آراست نه سفره دار خود را شریک سفره سیدار در دنیا یک مشایخ با سایر خورق دگان یکسانست بلکه در نظر خود طفیل ایشانست قطعه	
چون بهمان سرے خویش نهد طفل را هست گر نمیدانم	خواجه خوان از برای درویشان خویش را طفیلی از ایشان
حکایت اعرابی بر امیر المومنین علی الذی هو سید الانبیاء من الاولین	

والا آخرین رضی الله عنه کرم الله وجهه در آمد و خاموش نشست و ذل فقر و فاقه
 جبین وی ظاهر بود حضرت امیر المومنین از وی پرسید که چه حاجت داری شرم
 داشت که زبان بگویی برین نوشت که من مرد فقیرم ویراد و عطا داد و غیر
 از آن مالک چیز نبود اعرابی یکی رد ساخت و دیگر بر آزار و پائشا و خیر بیت
 مناسب حال در کمال بلاغت و فصاحت بر بدیده افشا کرد حضرت امیر را پیش
 آمدی و دینار دیگر که از حق امیر المومنین حسین و حسن رضی الله عنهما پیش وی بود
 عطا دادش اعرابی اندک گرفت و گفت ای امیر المومنین مرا تو نگرترین اهل بیت
 من گردانیدی و برقت حضرت امیر بود که شنیدم از رسا صلی الله علیه و سلم که فرمود
 کل امر بحسبه یعنی قیمت هر چیز بقدر آن خیرست که ویراجی آری از محاسن و ادب احوال

نظم قیمت مردانه رسیم و درست	قیمت هر مرد بقتدر هنرست
اے بساینده که از کسب هنر	قدرش از خواجده بسی بیشتر است
وسی بسا خواجده که از بے هنری	در ره بنده خود بی سپر است

حکایت از عبداللہ بن جعفر رضی اللہ عنہ می آید که روزی غریب سفری
 کرده بود در نخلستان قومی را دید فرود آمد و علام سیاه گلبان آن رخاں بود آن
 علام را دو قرص از خانه آپدیش وی سگ ایستاده بود یک قرص پیش وی
 انداخت بخورد و دیگر را نیز بنیداخت آنرا هم بخورد عبداللہ رضی اللہ عنہ از او پرسید
 که هر روز قوت تو چیست گفت آنچه دیدی نمود که چرا و برابرت نفس خود را

یکدی گفت وی درین زمین باغرب است چنین گمان می برم که از مسافت دور آمده
است و گرنه است نخواستم که ویرا گرسنه گذارم پس گفت که امر و چه خواهی گفت و نه
خواهم داشت عباد الله با خود گفت که همه خلق در تمام اصف می کنند و این غلام نمی
تراست پس آن غلام را و تخمات را همه بخرید غلام را آزاد گردانید و تخمات را بویختید قطعه

نفس سگ را بیک دو هفته زمان	پرسه نفس هر که کرد ایش
گر بویخته نی مثل شاید	خواجگان را به بند گیش اقرار

حکایت در مدینه عالمی بود و عامل و در جمع علوم کامل بود و گذرش بر دار
نخاسین افتاد کینه که و به معینه که بکن صوت غیرت ناهید بود و بحال صورت
صورت خورشید شیفته جمال و قریه زلف و حال و شد از آسمان غماش تحت
هستی بصرای همتی بر و با صغایان ایش از فیتن بخردی با فحمت سر که بخردی بخر قطعه

خوبی روی و خوبی آواز	می برد هر یکی به تمام دل
چون شود جمع هر دو در یکجا	کار صاحبان شود مشکل

لباس دانی بیکنند و پلاس رسوانی پوشیده طبع انوار و کوی باز آید مدینه میگردد
دوستان بهلا او برخاستند ایامی سود داشت بان جانشینان کاتبه و بایان نه مترجم می

ز نیگرنه که چاره آن دلا و نیر کند	عاشق ز بلا چگون برهنر کند
یادست ملامت کسان در گوتم	لیکن بادی که آتشم تیز کند

این قصه را بعد از آنکه حضرت صاحب کتیرک را طلبید و بپل تیراز درم کتیرک را

این حکایت را
رام فرجام
خود و داشت
دلا فراموش
ز کینه بود
سعه فکری
افضل ملاحظه بگو
در کتب قدسیه
منتخب شده و از
مفسرین نامی است

نخبرید و فرمود تا بمان صوت که آن عالم گرفتار آن شده بود قفسی کرد و پس رسید که
 این از که آموخته گفت از فلان مغینه و رانیز طلبید بعد از آن عالم را بخواند و گفت
 بنحوی که آن صوت را که شنیفته او شده از او ستاد کینز که بشنوی گفت بلی آن
 مغینه را فرمود تا بآن قفسی کرد عالم بخود افتاد و چنانکه تصور کردند که مگر برده را دست
 جعفر گفت دید که کشتن اینم در گناه افتادیم بعد از آن فرمود آب گلاب بر روی او
 نهدند میوش باز آمد بادی گفت ماندانسته بودیم که تو در عشق آن کینز که بدین مرتبه
 رسیده گفت و الله آنچه نپاست بش از است که آشکارا شد پرسید که انیصوت
 را بنحوی که از آن کینز که بشنوی گفت دیدی که آنرا از دیگری شنیدم که عاشق او
 نیستم بمن چه گذشت حال من چگونه شود اگر آن را ارب و دهبان معشوق خود بشنود
 پرسید اگر دیر اینی شناسی بگریست و گفت بمت

گفتی که شناسی که بردار تو دل و دین	و افسه که در آفاق خرد او را نشاسم

بفرمود تا کینز که را بر دهن آوردند و سلیم دی کردند و گفت که این تراست که دره بخیر گوئی	نگاهی نکرده ام آن عالم در دست و پا عید صفتی امر عنه افتاد و گفت ر با عی

آبم ز کرم بر دی کار آوردی	وز موی فرا قم بکنار آوردی
صبرم بدل از غم فگار آوردی	خوابم بدو چشم اشکبار آوردی

پس کینز که را گرفت و بجا خود روان شد عبد الله صفتی امر عنه علامی را فرمود که
 چهل هزار درم دیگر بگیر و همراه ایشان بترتا بخت فکر میست چهار

و این قصه را از آن ده و بیاد علی بن ابی طالب علیه السلام در آن روز در آن شهر

حکما سیاه از کوفه بیرون آمد در خاطر من چنین افتاد که آن حاجت طلب من می آید از این
 فرود آمد و بگرفت و در آمد و هیچکس را نمی شناختم که پیش می پنهان شوم بدر هر
 بزرگ رسیدم در آن دم دیدم که مری خوب صورت سواره ایستاده است و جمعی از غلامان
 خادمان گرد او برآمده در پیش آمد سلام کردم و گفتم تو کیستی و حاجت تو چیست
 گفتم مری ام که گنجینه و از خصم ترسیده بمنزل تو پناه آورده ام مرا بمنزل خود آورد
 در حجره که نزدیک حرم وی بود و نشان چند روز آنجا بودم به بهترین حال هر چه
 ترمی داشتم از مطامع و مشارب لباس همیشه من حاضر بود از من بیخ نمی برد
 هر روز یکبار سوار میشد با منی آمد و دیگر روز از او پرسیدم که هر روز ترا می بینم که کلاه
 ششک و زودی آنی بچه کار میروی گفت ابراهیم بن سلیمان پدر مرا کشته است شنیده ام
 که پنهان شده است هر روز میروم بامید آنکه شاید که دیر بیایم و قصاص من را از دستم
 چون این شنیدم از داد بار خود در تعجب آمدم که مرا القادری بمنزل کسی انداخت که لب
 قتل من است از حیات خود سیر آمدم آنم در انام و دنام پدر و پرسیدم دایم که راست
 می گوید گفتم ایچو آنم و ترا در ده من حقوق بسیار است و اجابت بر من که بر
 دلالت کنم داین راه آمد و شد بر تو کوتاه گردانم ابراهیم بن سلیمان منم خون پدر خود
 از من نخواه و از من باز نگو و گفتم از حیات خود تنگ آمدی میخواهی
 انجست خلاص شوی گفتم لا اله الا الله من او کشته ام و نشانها گفتم دانست که راست
 می گوید رنگ و برافروخت و چنان او منخ شد زمانی سرور پیش انداخت

بعد از آن گفت و دیاشد که به پدری داد خون خود از تو خواهد من ز تیاری که ترا داد
 ام باطل تنگم بر خیز و بیرون رود که بر نفس خود این شستم مبادا که گزند و پیوستم
 این یافت و تهرار و شیار عطا فرمود دیگر شستم و بیرون آمدم

چو آمد در آن خردی بیاموز	از مردان جهان مردی بیاموز
درون از کین کین بویان نگار	زبان از طعن بدگویان نگار
نگوئی کن بان کو با تو بد کرد	کز آن بد رخنه در اقبال خود کرد
چو آیتن تاو کاری کنی ساز	نگردد خبر تو آن نیکوی باز

حکایت ششی در مسجد جامع مصر آتش افتاد و بسخت مسلمانان را تو هم
 شد که نصاری این حرکت کردند مکافات آتش در خانه های ایشان انداختند
 و بسوختند سلطان مصر جماعتی که در خانه های ایشان انداخته بودند بگرفت یکجا جمع
 کردند و تا به ایشان رقعها نوشتند و بعضی کشتن و بعضی دست بیدن و بعضی
 تا زیانه زدن و آن رقعها بر ایشان افشاند و بر هر کس رقعها افتاد باو به نفس
 آن معالیه کردند یک رقع که مضمون آن کشتن بود بر یکی افتاد و گفت من کشتن
 باکی ندارم اما او دارم که خبر من کسی ندارد و در پی گوئی دیگری که رقعها تا زیانه زدن
 داشت رقع خود با نکس او و رقع ویرا خود گرفت و گفت من باور ندارم که کسی
 وی بکشد او را بجای من تا زیانه زدن بخان کردند

سیم در جو افریدی توان کرد	خوش آنکس کو جو افریدی بجان کرد

بجان چون احتیاج یار داشت	حیات خود فدای جان دوست
حکایت اصمعی گوید که بکری اشنانی داشتم که همیشه متوقع واحسان رها وی میرفتم یکبار بدرخانه وی رفتم در بانی نشانده بود و مرا منع کرد از آن که برو و در آیم بعد از آن گفت که ای اصمعی این منع کردن من از دره و آمدن من موجب تنگدستی و ناداری ست که دیر پیش آمده است پس بیت نهم شعر	
اذا كان الكرم قسرا حجابا	فما فضل الكريم على اللب
و بان زبان دهم بوی سان زمانی بر نیامد که آمد و قوه و در پشت و نوشته بود شعر	
اذا كان الكريم قليل مال	تستد بالحجاب على الغريم
و همراه رقه صره پانصد نیا من با خود گفتم که هرگز قفیه ازین غریب بر من نگذشته این را تحفه مجلس مامون خواهم ساخت پیش وی رفتم گفت از کجای آئی ای اصمعی گفتم از پیش کریم ترین کسی از ارباب عرب گفت که نیست آن گفتم خری که مرا از علم و مال خود بهره در ساخته است و آن رقه صره را پیش وی بزمین نهادم چون صره بدید رنگ دی بهم برآمد گفت این بهر خازن منست می خواهم که آن کس را طلب دارم گفتم ای امیر شرم میدارم که بحیث بعضی گماشتگان خونی و زطاهری را یابد مامون یکی از خواصان خود را گفت که همراه اصمعی برو چون آن مرد را پنبی بگوئی که امیر ترا می طلبد بآنکه تفرقه بخاطر وی رسد چون آن مرد حاضر آمد مامون بوی گفت تو آن شخص نیستی که دیر در پیش ما آمده اظهار فقر	

و فاقه کردی که این صره را بتو دادیم تا صرحت سعادت کنی و بیک بیت که می
 پیش تو فرستاد آنرا بوی دادی گفت و الله ای امیر اطهار فقر و فاقه کردم و دروغ
 نه گفتم لیکن آنچه استم که قاصد ویرا باز گردانم که آنچه امیر را باز گردانید ما این
 راستن وی خوش آمد خوش و و که هزار دینار دیگر بوی دهند اصصی گفت یا امیر مرا
 نیز درین عطای بوی ملحق گردان به فرمود ما هزار دینار دی بیکمیل کردند و آن مرد
 را از زمره ندیمان خود گرانید قطعه

گفت صاحب کرم چون بیدرم مانند	تر تا داری سترگر در بنید و
ولی در بستن مدخل خیانست	که همیان درم را سر بنید و

حکایت حاتم را پس رسیدند که هرگز از خود کریم تر دیدی گفت بلی زور
 بخانه یتیمی خود دادم و او ده سرگوسفند داشت فی الحال یک گوسفند را
 راگشت و بخت و پیش من آورد و مرا از قوطی گوشت خوش آمد بخورم و گفتم
 و الله بے خوششت آن سپردن رفت و یکیک گوسفند را
 و آن موضع را می بخت و پیش من می آورد و من از آن آگاه نی چون
 بیرون آمدم که سوار شوم دیدم که بیرون خانه خون بسیار ریخته است پرسیدم
 این چیست گفتند وی همه گوسفندان خود را کشت ملامتش کردم که چرا چنین کردی
 گفت سبحان الله چون ترا خوش آمد پذیرم یک آن بشتم در آن بنجی کنم بخت
 باشد و عرب پس حاتم را پرسید که تو او را در مقابل آن چه دادی گفت سفید مرغی

پانصد گوشتش پیش تو کرم نباشی گفت بهیاست و هر چه داشت داد و سن
هشتم از بسیار اندک پیش نه اوم قطره

چون گداسی که نسیم نان دارد	به تمامی و پدر خانه خویش
بیشتر زان بود که شاه جهان	بدرستی از خزان خویش

حکایت شاعری بتوقع فائده یدر خانه معن زایده آمد چند روز آنجا بود و با
نه یافت در باغ دی در آمد از باغبان التماس کرد که چون معن بیاض در آید بر کن
آب نشیند مرا آگاه کنی چون آنوقت رسید و باغبان آگاه ساخت این را گفت

اما جود معن فاجع معنائی	فنائی لی معن سببای شایع

و بر پاره تخمه نوشت دیاب داد چون آن تخمه پیش معن رسید به فرمود تا آنرا بگر
چون آنرا بخواند شاعر را طلبیده بدو زربوی داد و آن چوب زیر بساط خود نهاد
روز دوم آن چوب از بر بساط کشید و بخواند شاعر را طلبیده صد هزار درم دیگر
بوی داد و در سوم بهین دستور عمل که دساعتی رسید که مبادا پشیمان شود داد
را باز بستاد گرخت چون روز چهارم باز آن چوب پاره را بیرون کرد و شاعر را
طلبیده نیافت فرمود که در زمه من کرم واجب بود که ویرا چندان عطا و هم
که در زمه من یک درم نماند اما در حوصله آن نبود قطره

گیت ابل کرم آنکس که چو سایل شد	آورد آن قدر امید که در دل گنجد
بکشد اید گفت احسان بخشد چندان	که نه در حوصله است سایل گنجد

حکایت عربی تنبیه نمایی از رسا عرب قصیده گفت بر وی خواند و از هر گفت

آمد علی بداند نمود کفها بذل الزوال و ظمها التقلیل

یعنی دراز کن بسوی منستی را که گفت و عادت کرده است بچشش ز مال و پشت او

ایل حاجت و سوال آن کریم دست بسوی آن دراز کرد چون بسوی و طیب

گفت که سوییالت دست مرا بجزاشیده گفت پنج شیر زیان از خار دست غار شیت

زبان آن کریم را آن کلمه خوش آمد گفت این کلمه پیش من از آن قصیده خوشتر است

بفرموده ما ویرا در بر آید قصیده هزار درم دادند و بر این آن کلمه سه هزار درم قطعه

آنرا که بدحت ز ملک سر گذرانند چون نیست نهند آن بود از جمله فردر

دانی که نهند آن که بود آنکه بداند بدر از نگو باز نگو از نگو تر

روضة چشم در تقریر وقت حال بلبان چمن عشق و

محبت و حرقت بال پروانگان انجمن شوق و مودت

از مقدمات مشکوه نوشت این حدیث من عشق و عفت فکات است

یعنی هر که در جاذبه عشق آید و وبالطاف عشق آید و دوران طریق و عفت

و کتمان پیش گیر چون بمیرد نمیدمیرد و شرط عفت و کتمان آنرا آن است

که چون میل طبع و هوا نفس بوده باشد و در عدول یا وسایط توکل و

و اظهار کند آن از قبیل شهوات نفس نیست و از فضل روح انسانی قطعه

آن عشق را که منتبت خاص آدمی است عشقی که هست تابع طبع و هوا نفس	هر جا که هست عفت مستر از لوازم است خاصیت طبع و سماع و سماع است
حکایت بیان دو خود مندرج عشق میرفت کی گفت خاصیت عشق همیشه بلا و سخت و عاشق همه وقت منت کش و بلا سنج دیگری گفت خاموش همانا که تو هرگز از اشتی بعد از خفاک نمیده و چاشنی وصال بعد از فراق نچشیده هیچکس در عالم از صاحب دلان عشق پیشه لطیف تر نیست و گرانجانان و دورانین اندیشه کشف تر نه قطعه	
پرتو شاد عشق است جمال دل مرد گر بدین قاعده حجت طلبه نادانی	که کند میل جمال آنکه بدل نیست چشم بین بود و اجنس است اجنس میل
حکایت قتی صدیق اکبر رضی الله عنده در ایام فتلا خود در کوچه ای نیمه میگشت ناگاه بدر خانه رسید از آن خانه آواز گریه شنید که زنی بیتی میخواند و در دیر شکر گم میزد و نفسمون قطعه ای طلعت کوچه یونانی از راه فرو زان پیش که دایه بر بیم شیر بند	
سماع آن بیت در دل صدیق اثر کرد و درش بگفت صاحب بیت ترسیده بود آمد از وی پرسید که آزادی یا بنده گفت بنده فرمود که این بیت در هوا که میخوانی و این اشک برای که میزندی گفت ای خلیفه روح پیغمبر و روضه منور وی که از من بگذر فرمود که ازین مقام گام برندازم تا سر دل تو بر سر نیارم کنیز	

آه سر از دل پرور و بر آوری از جوانان نبی باشم را ذکر کرد صدیق رضی الله
عنه بی حقیقت و خواه آن کینزک را طلبید و بر آید و دیار بخواجه داد و پیش مشغول شد

قطعه دلا بشاید کاست که جفت داند	بخر آنکه از همه کام زمانه فست آید
بدر و کار بر آید اگر ترا آن نیست	بمال مادل ایل دله بدر و آید

حکایت کینزک مغینه که سخن غماص صوف بود و به لطف تو امر و جلال
نی بدل داشت و حسن بی خلل رو کرد و نظر پیش خواجه خود سازی بیخود
و غزلی می پرداخت نو جوانی که در دل هوا او داشت و در سودا او در و آید
منظر ایستاده بود و گوش بر آواز او تنهاده و در وقت اشعار وی تمجیل می
کرد و از لذت الحان او تامل می نمود و میست

خرم آن دل داده محروم از دیدار او	گویش و یوار حرمان گوشن گفتار او

تا گاه خواجه سر از منظر بیرون کرد و جوان را دید نزدیک خودش خواند و با خود بر یک
مائمه بنشاند مردم از هر جایا و خیری می گفت مهر لحظه در هر بهر گوهری می سفت
جوان یا خاطر فارغ از همه چیز یا نظر با خواجه داشت و چشم با کینزک هر چه او بیند سوا
می کرد و این بابر و جواب می داد و هر چه او بپره گره می بست این بشکر خنده می کشا و نظم

چه خوشتر از وصال آن دو عاشق	بر غم دشمنان با هم موافق
بسم از چشم و ایر و رفسانه	کنار و بوس را جو یان بیانه

چون صحبت کلی شد خواجه چنانکه دانی بفرودت حاجات انسانی قدم برداشت

و آن هر دو آرزو مند مشتاق را بهم بگذاشت مجلس عالی گشت و داعی میلستان
یا نبین متعالی شد گنیز که زبان در مخاطبه آن جوان بکشد و این صدا و داد و قطع

چند ایست که آشکار و نهان	بنده دوست آدمی و پسر
که ز هر کس که در جهان میسیم	پیش من از همه عزیز تر

جوان آن نکته گوش کرد و فریاد برآورد گفت قطع

ای آنکه مرا دیده و دل منزلت	جان و جگرم حمله کنون حاصلت
گرست دلم یا بل تو نیست عجب	سنگیست دل دلی کنی یا بلت

بار دیگر گنیز گفت که در جهان چنین آرزو دارم که دست در میان یکدیگر بگیریم
لب زبان یکدیگر شکر خوریم جوان گفت من نیز همین آرزو دارم اما چه کنم که صدا

تعالی فرموده الا خلاصیو مثله بعضی من بعضی ولا القیان یعنی خود ای نیا

دوستی دوستداران بزنگ دشمنی برآید مگر دوستی برهنه گاران که بر دوستی بنفراید

نمی خواهم که فردا قیامت بجا محبت ما خلی گیرد دوستی بد دشمنی بدل گردد این گفت

و و این صحبت بگذاشت و بدین تراه گام در راه برداشت ریاعی

این عشق و دروزه را دلا باز گزار	کز عشق و دروزه برنی آید کار
ز انبان عشقی گزین که در دوشه	با آن گیری قسیر در دوازده قرار

حکایت یکی از دانشمندان گوید که وقتی مجلس داشتیم و در میان آن

تخم ارادت میکا شتم پیری طاهر هم مجلس بود و او در وظیفه طاهرست تحلف نمی نمود

اما دایم آه میزد و شک میبرد و شک میبرد و شک میبرد و شک میبرد
در خلوت او طلبیدم و از او موجب تر پرسیدم گفت من مرد بودم
علامان و کنیزان می خریدم و می فروختم و وجه معاش خود از بیع و شهری
می اندوختم روزی غلام میفر در رعایت حسن و نهایت جمال میت
باب چو شکرتاب و برنج چو ماه منیر | هنوز شکرتاب و رانسته دایره شیر

بسه صد دینار خریدم و در تربیت او بپوشیدم چون بشیوه ولداری
بیا موقت و چهره بد لبری برافروخت یوسف وار بازاریش پر دم و پر خریدار
شمال و اخلاقش بر شرم نامگاه دیدم که در زنی لباس اهل صلاح نازنین سوار
بلکه در خانه زین زیبا نگاری آنجا بر رسید و بگوشه چشم آن غلام را دید خود را
از بارگی در انداخت و منزل در پیکو است پرسیدم که چه نام دارد و از کدام یار
و چه هنر میدانی و کدام کاری میتوانی کرد انگاه رو بمن آورد و از من سوال بها
او کرد گفتم اگر در حسن و جمال یکدینا هست اما بسیار دینا را کامل العیار پرسیدم گفت
حاضران در شرف دست بدست غلام بر دو چیز بدست او سپرد بعد از رفتن وی
و زن کردم صد دینار بود روز دوم و سوم بهین و سحر عمل کرد و بهین سحرش
آورد و مبلغ آنچه غلام داد صد دینار رسیده بود گفتم مایه غلام را تمام ادا کرد
چنانکه او را این غلام خاطرست و بادای از آنچه گفتم قدرت ندارد چون
روان شد من نیز به اطلاع دایه چو رشتا فتم چنانکه خانه ویران فتم

چون شب درآمد بر خاستم و آن غلام را بجا نهادم و بپوشیدم و بپوشیدم و بپوشیدم
 معطر گردانیدم و بپوشیدم و آن جوان را رسانیدم و در بکوفتم و در کشا و بیرون آمد
 چون باز دیدم مهنوت شد **إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ** بگفت پس رسید که شمارا که آورد
 و بمن که رهنمونی کرد گفتم بعضی انبای ملوک این غلام را خریداری کرده اند و بیع
 بچیزی قرار یافته ترسیدم که امشب قصد این غلام کنند اکنون مرا که تو میسازم
 تا امشب در پناه تو این جواب کند گفتم تو هم در آ و با تو باش گفتم مرا چنانی دید
 است که اینجا نتوانم بود غلام را بگو بگذاشتم و گفتم چون نه رسیدم و در بیستم و
 نهم در آن اندیشه بودم که امشب میان ایشان چون گذرد و مصاحبت ایشان
 بر چه قرار گیرد نگاه نشیندم که آواز غلام بر آمد در آن و گریان گفتم ترا چه بوده است
 و در صحبت آن جوان چه بر نموده که بدین حال می آئی غلام گفت آن جوان
 ببرد و جان بجانان سپرد گفتم بجان او تر آن چگونه بود گفتم چون تو بجان نهی
 مرا بجان درون برو بر من طعمی آورد چون طعام بخوردم و دست بستم از
 برای من بستر انداخت و مشک و کلاب من زد و مرا بخوابانید بعد از آن دست بر
 رخسار من نهاد و گفتم بجان او تر آن چگونه بود گفتم چون تو بجان نهی
 و در هوا آن می کا هر عقوبت خدا تعالی از همه سخت تر است گرفتار آن از همه
 پرستیم و از آن **إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ** گفتم دیگر بار انگشت بر رخساره من گذشت
 گفتم که گوی می دهم که این بغایت جمال حبیب است نهایت مال و آمانی و عفت

و پایی از آن اجل است تو اب موعود و بران از همه در حال اکمل پس بنیاد چون
 بجنبانیدم مرده بود و پی بجایات جاودان برده پیر گفت اینهمه گریه بر یاد آن
 چو آنست که هرگز غفت و لطافت دی از خاطر من نمیرود و حسن شامل لطیف
 محافل او از نظر من غائب نمیشود تا با ششم این راه را خواهیم سپرد و چون بمیرم خیالی خواهم
 یار چون رفت آن بخوبی از همه عالم فرو
 ریزد اکنون چون دل از گونه زروم نجاک
 در فراقش از همه عالم فرو
 چون روم در خاک هم رنگی که خون هم گریست

حکایت جوانی سیل نام از سلاطین کرام که در قبایل عرب با کمال ادب و پرور بود و
 پیشه شیران و سرکه دلیران از صنعت و کستی و در دل از دختر عم جوانی داشت و
 سوز و سوخته عشق او سوداگر عمر باریخ بزم مطلوبیت و ضربت عشق خورد و تا حال مشغول
 بدید منور در نیم وصال جای نگرده بود و از جام وصل جرعه بیش نخورده که عبت
 آتش خواست که از آن منزل در جای دیگر مقام کند و در وطن تازه تر آرام گیرد و تمام
 را در عمارت نشانده آن عمارت را بان راه که دلش میخواست برانند چون یک طمر
 برانند بجای خوش منزل دلکش نزل کرد و عمارت فرود آورد و ناگاه دید که از یکجا
 سی سوار آشکار شدند برخواست و سلاح بست و در خانه زین نشست چون نزدیک
 آمدند دانست که دشمنان نیند و قصد او دارند مقابله و مقاتله ایشان مشغول گشت
 بیشتر ایشانرا گشت مازنها خود و پیش دختر عم باز گشت و گفت قطعه
 آمد ز عده و یکشتن من خبر نه
 بنشین که به منبت بجزت نظری

رستم جوخت که تا چو خونم ریزد	تا که زلیبت کام نه گیرد و گرس
دختر گفت که والله اگر تو خون من نریزی من خواهم ریخت و با خون تو ساختم این	اما آن به که پیشدستی نمائی و این عقد از دل کشائی سلسل برجا وین تیرانه آغاز کرد و باغ
از کشتی نادرست این چرخ درست	نیگر که مرا چه سان بنجاک آمد پشت
آن کردیم این نقد حیات است	امروز بدست خود دهمی بایده کشت
پس بگلویی که بران از زه گریبان شک می برد و از غیرت عقد حامل اشک میست یک تیغ براند و آن شمع جهان افروز را بیکدم بنشانند در روی خاک آلود خود را بمخون می مالید و بآن سرخروئی بار دیگر روی دران سپه روزان آورد و چند بگر را سر برد و آخر مهر نهاد چون قوم سلسل ازین واقعه خبر یافته جامه دران و سوزینان نشانند و آن هر دو کشته را بمقابر قبیله بردند و در یک قبعه بنجاک کردند و قطعه	
هر دو را زیرین از سر غرت بردند	تا نه در روز جزا خوار و درم بر خیزند
دره خاک بیکشان روشن جا کردند	تا بهم شاد بخشید و بهم بر خیزند
حکایت جوانی با کمال ادب شتر لقب و دختر جمیل از مهران قبیله خندان عاشق شد و رابط و داد و قاعده اتحاد میان ایشان حکم گشت این راز از نزد و در پیش پویند و در انقضای آن حسب المقدور می کوشیدند اما بکمال آنکه گفته اند عشق سهریت که گفتن نتوان	
عشق سهریت که گفتن نتوان	بر و صد پرده نهفتن نتوان
عاقبت از ایشان بر و روز افتاد و سرانیشان از نشین با نجن آمد میان قوم	

ایشان جنگلها آنگونه شد و خونمار نیمی گشت مردم خدایم از آن دیار برکنده و بار
 اقامت دور دیار دیگر انگشت نه چون شداید فراق تمهیدی شد و داعی اشتیاق میهن
 گشت رزق را شتر گشت بایکی از دوستان پیچ توانی که با من بیانی و مرا زیارت
 دوست مدگاری نمائی که جان من در آتش و آبله سید و روز من در مفارقت
 او بیشب بجا نید گشت سمع و طاعت هر چه گوئی بنده ام و هر چه فرمائی بران نشاند
 هر دو برخاستند و راهلها بیا راستند یکروز و یکشب دیگر راه بریند تا یان دیار
 رسیدند در شعب کوهی نزد یک یان گروه فرود آمدند و راهلها بنجا بایند تا شتر
 و دست خود را گشت بر خیزد آن گم شده را سترغ کنان یان قبیله بگذر و بپای
 بهر خرباک نیز کی فلان نام که راعی گو سفندان و محرم راز ها پنهان است سلام من
 یاد برسان و آرد و خبر خدایم از موضع فرود آمدن من او را نشان ده آمد دست
 گوید که برخاستم و بان قبیله در آمدم اول کسی که مرا پیش آمد آن کینهزک بود سلام
 شتر رسانیدم و حال خدایم پرسیدم گشت شوختر تنگ گرفته است و در محافقت و
 احتیاطی تمام نیاید یا عمو شما آن رخسار آید که وقت نماز حقن اینجا بایست و بستم و آن
 خبر را شتر رسانیدم هر دو برخاستیم و آهسته راهلها می کشیدیم تا وقت عید بود و عمو رسیدیم
 رباعی بودیم در انتظار با گریه و آه
 بنشسته بر آه یار کز ره تا گاه
 آواز هله و بانگ خلسال آمد
 یعنی خیزید کامدان چارده ماه
 شتر از جای بر حبت و دستقبال کرد سلام گفت و دست بوسید من را و

از ایشان ترافتم و بجانب دیگر ترفتم مرا و از دواوند که بازای که هیچ ناشایستی
در میان نیست و خبر گفتگوی بر سر زبان نه من باز آدم هر دو نشستند و با هم
از سخنان گذشته و آینده و رویستند و آخر آخر گفت که امشب چشم اندازم یا
باشی چهره امید مرا باخ فراق نخویشی جدا گفت لا والله این سخنان هیچ نوع
یست و کاری ازین دشوار تر بر من نه باز میخواهی که باز آن واقعه پیش آید
گوش یام تبارگی ایواب شداید کساید شتر گفت والله که ترا میگذارم و دواوند
بیز دارم مصرع هر کاید گویا و هر که خواهد گویا جدا گفت این دست تو طاقت ندارد
که هر چه من گویم بیا آورد من بخواستم و گفتم هر چه بخواهی من همان کنم اگر چه جان
در سر آن رود پس جامه خود بیرون کرد و گفت این را بپوش جامه خود را من
ده پس گفت بنجیم من در آید و در پس پرده نشین شو هر من خواهد آمد قدح شیر
آورد و خواهد گفت این اشام است بستان تو در گذشتن آن تعبیل کن
و ندک تعلل پیش گیر اگر ابرست خود خواهد داد یا بر زمین خواهد نهاد و خواهد رفت تا
دیگر بایاد و نخواهد آمد هر چه او گفت چنان کردم چون شوهر و قدح شیر آورد من
تا ز دراز پیش آوردم و خواست که بر زمین بنهد من خواستم که از دست
وی بستانم دست من بر قدح آمد و من بگون شد و شیر برخت شوهر و غصه شد
گفت با من تینرمی کنی دست را زد و از انجاما زبانه از چرم گورد و گوزن از
پس گردن تا دم بریده و نیروی بهر تبه شدت و جلالت در هم پیچیده قطعه

در درازی قسرتیه تعبان	قطره در سطره نمونه افقی
لوح تصویر اوتن عریان	یو و تصویر بار صنعت او
برداشت داشت مرا چون تکم طبل برهنه ساخت و چون طبلال و زنگ جنگ بضریات متعاقب و فقرات متوالی نتوانست نه مرا زهره فریاد کشیدم آواز مرا باند و طاقت صبر که می اندیشدم که پوست من بد را ندبران شدیم که بر خیزم و به خیز سر او بر برم و خون او را بریزم باز گفتم که فتنه بیای خواهد شد که نشان آن از دست هیچکس نیاید صبر کردم مادر و خواهر وی آگاه شدند مرا از دست او کشیدند و ویرا بیرون بردند ساعتی بر تیا بد که مادر جنه ابر لگان آنکه من جنه دام من گریه برداشتم و جامه در کشیدم و پشت بر دادم گفتم که دختر از خدا تیرین کار که خلاف طبع شوهر است پیش بگیر که یک موی شو تو خوشتر هزار موی شو تر خود گفتم که تو او را ویرا وی محنت کشی و این شربت خشم چش برخاست و گفتم که خواهر ترا خواهم فرستاد که امشب مساز و همراه تو باشد و بر رفت بعد از ساعتی خواهر جنه آمد و گریه برگرفت و بر تنده من دعا کرد با و سخن نگفتم در پهلوی من بخت چون تو اگر رفت دست دراز کردم و دهان دیر است گرفت و گفتم خواهر تو با استراست و من بجا وی این محنت کشیدم این راز پوشیده دار و گرنه هم تو و هم من نصیبت میشویم اول دشت تمام بر و راه یافت و آخر آن دشت بموانست بدل شد تا صبح آن قصه می پرسید می خندید چون صبح بر جنه	

چون ما را بدید تیر رسید گفت و یک این کیت در پهلوی تو گفتم خواهرت این
 نیک خواهرت مرا گفت وی اینجا چون افتاد گفتم این را از اودی پیر کیت
 تنگ است جانم خود برگزینم و با شتر پیوستم و هر دو سوار شدیم و در راه در آیدیم
 انهای این قصه با تو گفتم پشت مرا بکشاد و چراغها را تازیانه بدید غدر ز جوت
 گفت حکما گفته اند نکته بار از بر از محنت باید و گرنه در روز احتیاج یار کم نیاید

ولا اگر آیدت روزی نمی پیش	چو یاری باشدت غم از غم نیست
بر اس روز محنت یار باید	و گرنه روز راحت یار کم نیست

حکایت وقتی رشید بکوفه رسید دزدی به نحاس در آمد علامی بر او
 عرض کردند که چون آهنگ غنا کردی مرغ را از هوا در آردی خبر او را بر شیر رسانید
 بفرمود تا او را بخرید و چون غم رحلت کردند شنیدند که در دزدان میگفت و خج کینان

قطره آنکه ریزد بکینه تو بم تیغ بجز یار	به که از خون چمن شوریده حالی بگذرد
سنگ از یک وزه بجز انجم چنین افتد ز دست	و ای حال با اگر باهی و سنگ بگذرد

آنچه بر شیر رسید و بر اعضاء فرمود از حال و استفسار نمود دانست که در کوزه عشق
 کسی قناریست ترجم کرده ویرا آزاد ساخت و زیر گفت حیث باشد که چنین خوش آید
 آزاد کنند رشید گفت دروغ باشد که چنین بلند پروازی را بنده سازند ریاضی

ای آنکه تراد دولت شاهی هوس است	و ازادی بندهگان ترا دسترس است
آزاد کن آنرا که بود منده عشق	کان دل بنده را بندگی عشق بست

حکایت جو بروئی از هوای کسی شیدا بودی و هر لحظه بر سر کوشش از آمد و شد
سودایان هزار غوغا چون نوبت خوبی او سر آمد و نکبت رشتی از در و بام
عاشقان بساط انبساط بریدند و پاک اختلاط و کثرت شیدا یکی از ایشان گفت
همان یار است که بار بود و همان چشم و ابرو بجاست و همان لب دهان بقرار
فماست از ان بلند تر و تن از ان نیر و مسند تر آنچه وقاحت و بیشتر می دست یابی
و بی آرمیت که در من از صحبت او در چید و پای ارادت از دور کشید
گفت هیبت چه سیگونی آنچه دل می برد و بهوش می ربود و در قالب مناسب
اعضا و لغومت بدن و لطافت جلد و ملائمت آواز چون آن روح ازین قفا
مفارت کرد با قالب مرده چه عشق باز مگر گل تر چهره چه نعمه آغازم ریاضی

گل رفت ز باغ خار و خس را چه کنم	شبه نیست بشهر و عرس را چه کنم
خوبان قفس اند حسن و خوبی طوطی	طوطی جو پر بدین قفس را چه کنم

حکایت دلارامی که رونق جانش رفته و ظلمت ریش صفور ویش فرو گرفته
طالبانرا از صحبت خود مصور یافت و عاشقانرا از مواصالت خود نفور داشت
که حجاب ایشان موئی چندست که بر عارض ز نخلان دمیده و از ان دام بی اندام
منع دل ایشان رسیده حجامی را طلب کرد که از بی یاری بجان آمده ام و از بی
خریداری بقنان بیاد این حجاب از پیش بر دار این دام را ز هم برد و حجام
مردی طریقت بود و طبعی لطیف داشت پاکی میراند و این قطعه میخواند قطعه

نوبت خوبی امر و چو سر آمد آن به	که بے عشوه تنها گوش و ذوقن به مرا شد
لوح عارض چو شد از موی تراشیده در است	ایوب سال است که خبر صفی دل نه خراشید

مکنه عاشقی که از دشت حبیب و لنگ بود و از دشت پای در سنگ از روی
که که باشند آن ساده رویش بدر آرد و پندار حسن از سر بیرون کند تابی تکی
در خدمت او توانم بود و بے کلفت از صحبت تو انم آسود شنیدم که چون آری
او بر آید تا زگی جمال آن بسر آمد و نیز چون دگران از راه تنهای او شست و دیر
از تماشای او دست باو گفتند این خلاف آفت کرمی گفتی گفت من چه دهم
که آن صید بهدای خواهد گر سخت و این قید بموی خواهد گشت و طوطی

در لغت خواند ام که ریش پرست	پیش دانشور لغت پر و داند
لیکن آن پرگز و بلک عدم	مے کند مرغ نیکوی پرواز
قطره رونق حسن تو فرستای سپهر	از نهال خشک سر بهری مجوی
خط سبزه با سیاهی مینم	حرف پندار جمال از دل بشوی
یکدم و مویت کز رخزان سرزد	کرده یکسانت پیران و و مو

حکایت درویشی عشق جفا کیشی گرفتار شد پیرای میوید و دانه شک
میرنج و آبی میکشد و آرد و بچشم محبت گاهی گاهی نمیدید باو گفتند که عشق
هموار پنجه است و همچو آبی پرستان باد و نشان یار نیست و
باستفقدان خبر بر سر کار و طالبی هر چه او میباید بهتر از آن نیست که و این و صبری و

دینی کار خود بتیشنی در ویش چون این نصیحت بشنید بخیرید و گفت قطعه	
درد عشقت مرا بهره ز جانان بخورم	غصه گرز و دگر بے حسن تحمل بیند
او گلستان چالست عجب نسبت کرد	خار کش خار برد طالب گل جان چند
حکایت خوبرونی را کند ارادت بجله درویشان و چون کند دایره فیضان مسدود	
قطعه شد رخس قبل خدا خوبان	از خدای روی خود در و گردند
نوطه پوشان بران شکر گفتار	چون بگس بر شکر غلو کردند
هر کس او را قاضی خود میخواست و خود را در نظر قبول او می آراست تا محبت	
درین کشاکش میان ایشان خلاف افتاد و نزاع برخواست قطعه	
نیت دور از عشق از این قتن بگریزد	چون دم از عشق کی معشوق نیکو درازد
طایفان کعبه را چون شوق سازد تیز گام	جای آن دارد که بر یکدگر بپایانند
پیر خالقاه که از اتمه کلاه داشت دوران دعوی یا مردم بر خود گواه آن پیر	
طلبید زبان نصیحت کشید که ای فرزندا چند جوان دیند با هر کس بن شیر و شکر	
میامیزد و بر میان میبهرناکس میا و نیز تو آئینه خداتائی درین باشد یا هر پیر چهره	
رباعی هر لحظه عنان بخیگ اعیارده	در خلوت خاص عام را بار بار ده
رخسار لومرات صفالت زده است	مرآت صیقل را بر نگار مرده
چون آن شیرین لعل این نصیحت بشنید بر تلخ آید و ترش کرد و بر خادیه بیان	
از خالقاه بیرون رفت و چند روز نیاورد و میدان از غم مفارقت او بجان آید	

و از اهل مهاجرات و یقینان بالمشهد گوهر عجز و اضطرار یافتند و افتقار و زبان اعتدال گفتند	باز که بر کوه چپس حکمی ندارد ای پسر	باهر که خواهی می نشین باهر که خواهی در کن
از باغی هر چند فریب عقل و خشم دینی	این بس که بلا در بخت است	باز آ که دل شکسته را تسکینه
		باما چه طغییل دگران نشین

آن جوان اعتدال در رویشان استماع فرمود و از شیوه تمذخوتی گذشت و بصحبت آن تنها ماندگان مجبور و فراق دیدگان رنجور باز گشت قطعه

بعد از چهار خیر رجا یا چهار خیر	نوشتر بوجهر راحت و راحت پس از غذا
وصلی پس از فراق و فانی پس از خلا	صلی پس از نزاع و رضا پس از عذاب

روضه ششم در وزیدن نسایم ملاطفت و رواج مطابقت
که غنچه لبهار را بخنداند و مشکوفه دلها را بشکفاند

از حضرت رسالت صلی الله علیه و اله و سلم مرویست که فرموده که مومن را کین و تیرین سخن باشد و منافق ترس و دگره بر او ایام المومنین علی رضی الله عنه کرم وجهه فرموده که هیچ باک نیست اگر کسی چندان مزاح کند که از حد بدخوتی و دائره ترشرونی بیرون آید رسول صلی الله علیه و سلم مرعوبی را گفت که عجز از بهشت در نیابند آن عجزه بگیرد و آید فرمودند که خدا تعالی ایشانرا جوان و خوب و ترازانچه بوده اند برانگیزد و به بهشت برود و مررتی را فرمود

از انصاری که بشوهر خود بر سر در چشم وی سفیدی واقعت آن زن بستر
اضطراب پر سید و آنچه حضرت فرموده بودند باز گفت راست فرمود
اندر چشم من سفیدی و سیاهی است اما نه بریدی قطع

گر مقبله فراح کت عیب او کن	تغفلت آن بقاعد عقل و بین
دل آینه ست و گفت چون رنگ	آن رنگ چه صیقل امکان بخر فراح

مطایبیم روزی اصمعی برآمدند هارون حاضر بود که پالوده حاضر گردید
گفت بسیار از اعرابی باشند که هرگز پالوده ندیده یا شنیده و نام نشنیده
هارون گفت بدین دعوی که کردی گواهی بکنم زان دگر در دعوت اتفاق
روزی هارون بشکافت و اصمعی باد بود دیدند که اعرابی حالی از یاد
میرسد هارون با صمعی گفت که دیر پیش ما را صمعی پیش گرفت و گفت
امیر المومنین ترا می خواند اجابت کن گفت سومانرا امیر باشد گفت آری
اعرابی گفت من یو ایمان نیارم صمعی دیر او شناسم داد و گفت یا ابن الزبیه
پرا اینچنین گوئی اعرابی در غضب شد و گریان اصمعی را بگرفت و هر سوی کشید و شناسم
می داد هارون میدید و خندید اعرابی او را پیش هارون آورد و گفت ای
امیر المومنین چنانکه این مردگان بر داد من از کلبان که مرادشام داده است
هارون گفت دو درم بوی ده اعرابی گفت بجان من دو مرادشام داده است
دو درم دیگری بوسه باید داد هارون گفت آری حکم ما چنین است اعرابی

و علی بابت چنین
کنند و سلام بفرستند
صلی الله علیه و آله
سلام عرض کردند
نمودن زان و شنیدند
و شنیدند آن غفیف
وارد آن بگرفتند
بجای اینها
بشم و راجه داده
می دید و ششم گفت
چو پیش رفت گفت
حضرت علی امیر بود
بوی چنین فرمودند
آوردند و گفتند
ساده لوح و زنی
ن نشیندی زانرا از
سیاهی است

[illegible]

خلیفه گفت چه میشود این بره را چنان از هم میدری و بر عبت می خوری که گوینا مادر او ترا بسر زده است اعرابی گفت این خورد نیست اما تو چنان بچشم شفت رومی نگری و از خوردن دیدی بری که گویا مادر او ترا شیفته داده است شواجه بر مال خود آنگونه حرم است ^{تقصی} که چشم شفت می نگردد در همه چیز	
لرفته در فرومیش و اندک خطری فی المثل که خواجه نان بره بریان ^{قطعه} گر کنی تو زخته در دندان از سنگ ستم گر خورد از دست تو خد ختم بر پیشک و	بند ایشان بدید مادر و فرزند غریز پیش تو بر خوان اگر رویشوی همان او به که از دندانست افتد زخه در نان او به که پر سازی تیسگاه خود از بریان او
مطایبه ببلبل را گفتند که دیوانگان بصره را بشمار گفت آن از هزار شمار بیرون اگر گویند عاقلان بشمارم که معدود و چند بیش نیستند ^{قطعه}	
هر که عاقل منی او را بهره است میزند از آفتاب حادثات	فقد وقت از مایه دیوانگی شادمان در سایه دیوانگی
مطایبه فاضلی به یکی از دوستان صادق نامه مینوشت شخصی در پهلوی نشسته بود و بگوشت ختم نوشته او را میخواند بروی دشوار آمد نوشت که اگر نه در پهلوی نشستی از فردی نشسته بود و نویخته نمیخواندی همه امر خود بنویستی آن شخص گفت که در بالا ناسن تیرم مطایبه نموده ام بخوانده ام گفت ای نادان پس این را کی گویی اگر میگوئی قطعه بر آن کس که دزدیده بر سر مرد	
شود مطلع بایدش خواند و ز	

بر آن کارگر مردوار و طبع	همین بس که نامش نمی زنم
مطایبه مستی از خانه بیرون آمد و در میان راه بنیاد و رد کرد و لب و دبان خود بیالودنگی آمد آنرا می لیسید نداشت که آدمیست آنرا پاک می کند و کرد که خدای تعالی فرزند آن ترا خدنگار تو کند بعد از آن سگ پایرد و پر و وی بول کرد گفت بارک اللهی سگ آب گرم آوردی تاروی مرا بشوی قطعه	که سببت از تنی ناپاک می ببالد که غسل سببت ناپاک او کند شایه
شیر خوب ره چو بز خوشتن رواداد	سگ از مشانه گر بریق آب گرم آرد
مطایبه قاضی بقاد بنوعیت مسجد آدینه پیاده بیرون آمدستی پیش می رسید شناخت گفت انحرک الله اسما القاضی روا باشد که تو پیاده رو نگاه بطلای سوگند غور که قاضی را بر گردن خود سوار کند قاضی گفت پیش ای ملعون چون بر گردن او سوار شد روی باز پس کرد که تنگ تیر روم یا آهسته قاضی گفت سیان این آن اما باید که رزم نه کنی و ملغری و بیچاره دیوار رو تا از فراحت راه روندگان مامون باشم گفت بارک الله اسما القاضی تو خود قاعده سواری را نیکی میدانی چون قاضی را بمسج رسانید فرمود تا ویران زندان نبرد گفت صلوات الله این شعر کسی است که ترا از مذلت پیادگی برهانند و بر کوبی تو تن در دهد و بغرت سوار ترا به مسجد رساند قاضی بنجدید و از و بگذشت	که سببت از تنی ناپاک می ببالد که غسل سببت ناپاک او کند شایه
مستی بقصد عربی که راه گیر و ست	ما او برقی کار کن آنکار دان حکیم

مونسیت عرض مرد خود مندرج کرده	پسندش از کشاکش نابخردان دین
مطابق به جولای در خانه دانشمندی و وقتی تماده بود چون یکپدی برآمد بر آن محتاج شد پیش وی رفت دید که بر در سران خود برسد ندرن شسته دعای از شاگردان پیش او صف بست گفت مولانا بان و دلیعت احتیاج دارم گفت ساعتی بنشین تا از درس فارغ شوم جولای نه بیست مدت درس او ویر کشید مولانا عادت داشت که در وقت گفتن سر خود می جنبانید جولای تصور آن بود که درس گفتن همانا جنبانیدن است گفت ای استاد بر خیز و مرا آیدن نایب گردان تا من بجا تو بهر جنبانم تو و دلیعت بیرون که تعیل دارم انیشتن چون بن سخن بشنید	
قطعه فیه شهر زلفات آن مجلس عام	که آشکار و نهان علوم پیدا اند بجواب هر چه از و پرسی آن بود که بد
مطابق به نایبانی در شب تاریک چراغی بدست و سبونی بردوش دژای میرفت فقهی و راه یا و و چهار شد و گفت ای نادان روز و شب پیش تو یکسان ست در روشنی تاریکی و چشم تو پرا بر چراغ افاقا چیت نایبیا بخذیر که انجماع از بهر خود نیست از برای آن که گویان خیرست تا با من پہلو زنی شبیوم مشکلی قطعه	
عالی نادان با از نادان نمیداند کسی	گرچه دردانش نزد آن بوعلی سینا بود لحن نایبیا من ای دم زینبانی زو
مطابق به عزولیت کی از لشکریان خود را وید بر آسپی لاغر شسته قطعه	

زین لاغراسپکی که همانا تیافت همچون خرغری عظام آید بسم قطعه لاغراسپی که گرجوئے از ستراسم گرشس بکاو	خراز عظام جوهر ترکیب از عظام لیکن هنوز گوشت نرویدار عظام از گوشت درو نشان نیابی جست پوست بر استخوان نیابی
گفت حیف بر لشکریان من باد که هر دینار و درم که بایشان داد فروج دینار فریه ساختند و مرگوبان خود را از گرسنگی بگذاشتند آن شخص شب بید گفت و ای امیر اگر نظر استبصار بر فرج می گماری از سهرین اسپ من لاغری شمار عمر دلیست بخندید و او را بی انعام کرد و گفت بر دهر دوم کوخ در فریه کن	این را بر برین برین نه و گامی از برین این را بر برین برین کش و آنرا بر برین
مطابقه علوی در بغداد زنی را بخواند زن از وی دینار و درم خواست علوی گفت بچنان رفی نیستی که عضوی از اهل خاندان نبوت و خانواده ولایت در تو فرو داده گفت ای فاسانه را با تمجهای کشته گوی از چمگان این آرزو خبر بپیار و درم مخو قطعه	طمع مدار کرد و کام دل بدست آید بدوستی خدا و رسول نمکشاید کز تقایش گرفت راه فساد پیش دین شارعان شرع نهاد
بسیار نماندی ضعف آن کرد و خواهی گره کشای زکیسه که قبحه بند آزار گفت مملوک پالک خویش ترک این فعل کن که چایز نیست	نظم

عنه قوله فرج الخ انجد در تالیفات است شاید مراد است از آنکه فیضی که در دست بود ۱۲

گفت خاش که شیخ دین باشد گفت مسکین زیریرا که حدات	به چنین عیش رخصت داد در زد و گیسر مالکان را داد
مطایبه فاضل که صورت تبیع و بهیت کریم داشت یغزوق رسید پیرا دید که روی وی بخت مرضی زرد شده گفت ترا چه بوده است که رنگ تو چنین زرد شده گفت ترا چون دیدم از گناهان خود اندیشدم رنگ زرد برآمده گفت در وقت دیدن من چرا از گناهان خود یاد کردی گفت ترسیدم که خدا سے تو مر عقوبت کند و بهنجو تو منخ گرداند قطعه	
چو رخ زشت تو بیند دل من ز آنکه ترسم که ز شومی گناه	عقد اسرار دینه فسخ کند نمیزد چون تو ام منخ کند
مطایبه همین فاضل گوید که یاد و در راه ایستاده بودم و سخن میگفتم که زنی را در برابرش دور و من نظر کرد چون از حد گذشت غلام را فقم که پیش آن زن بود پس که میشنیدی غلام را که چشم من میزد بود میگویم که وای به تو که زنی را از بین نماندیم که یار و زنت نظر	
قطعه مایه مردم چم زگنه شسته نشد تا برید ز آتش فسر و قیامت امر و	گرچه در گریه دو صد بار بر آتش کردم بنظر در رخ زشت تو غدا بش گویم
مطایبه همین فاضل گوید که هرگز خود را چنان نجل ندیدم که ردی زنی مر دست اگرقت بیدر دکان استاد ریخته گرمی برد من میخر بودم که آن چه بود از آن استاد پرسیدم آشت مرا نه موه که مثالی بصورت شیطان برام بساز گفت نمیدانم	

عنه فاضل
نام آن فاضل
راشتر وطن دارم
این لوزی جسته
و آن تال باخته
گفتند که خدای
منزل بود
دو خان استاد زنگ
بوده بادی گفت
که این چنین است
انست حافظ بیوزانه
۱۱ ۱۲

که بر چه شکل باید ساخت ترا نمود که بدین شکل بسیار قطعه	
کس بدین روی گونه نتوان کرد	یوا لعجب روی گونه داری
خبرخت را نموده نتوان کرد	په اندوه و غم و شور و شیطا
مطایبه شخصی زشت روی را دید که از گناهان استغفار میکرد و نجات از آتش دفع میطلبید گفت ای بد بدین روی چه بد و زنجیری میکنی و آنرا آتش دوزخ و دوزخ میداری	
بر کسان ناخوش است بی بر تو	قطعه چون نه بینی تو روی در آن روی
حیت در آتش است سبب بر تو	گر بدین زود در آتش نه کن
مطایبه زشت روی پیش طبعیست که بر زشت ترین چا و ملی بر آورده ام طبیعت ز روی تو نگارست گفت دروغ می گوئی اینک رو تو می بینم در چه چو هیچ دلی نیست قطعه	
که عضوهای فردا از کمر برهنه کنی	رزشتی ست که سلطان شمع نه پند
که رو پوشی و جامی دگر برهنه کنی	پیر رویت از بهر جاشت بود عجیب
مطایبه شخصی بزرگ بینی زنی خواست گاردی میکرد و تعریف خود میگفت که من مزدی ام از خفت و سبکساری و در و بر احتمال مکاره صبور زن گفت اگر تو بر احتمال مکاره صبور نبودی با این بینی را چهل سال نتوانستی کشید قطعه	
ما که بهر زده رو سوآن و این نمی	از بینی بزرگ تو بار است بر همه
بارگزان بینی خود بر زمین نمی	هر نقطه بحد تو نواز طاعت است
مطایبه طبعی شخصی را دید که نوی بسیار بر روی وی میداده بود و گفت	

این مویها کن پیش زان که روی تو سر گرد و قطعه	
خواجه هر روز گریه میکنند	از رخ خود نه موی گریه
چند روزی که بگذرد و ببرد	رویش از موی حکم گریه
مطایفه معاویه و عقیل ابن ابی طالب با هم شسته بودند معاویه گفت اے شام هیچ شنیده قول الله تعالی را از آنجا که می گویند معاویه گفت گفت ای نسب عم عقیل است عقیل گفت ای اهل شام هیچ شنیده اید قول الله تعالی را که میفرماید حاله الطوبى گفتند آری گفت حاله الطوبى عمره معاویه است قطعه	
چون هست در تو موفقی عیب دیگری	کرون بیان نه قاعده مرد با پیش است
اوضاع پیش است از تو از عیب تو چرا	اگویی کنی عیب خود آن را که خامش است
مطایفه علوی با شخصی در اثنای خصومت گفت مرحزون شمن سیدار حاله که تو ما سوره بقره نماز که بر من صلوات هستی اللهم صل علی ابی محمد گفت من الطيبين الطاهرين نیز می گویم و تو از آن بیرون قطعه	
ایکه ز آل نبی می شمرند خویش را	هست گواهی بران پاکی ذات صفای
چون تو دم از طیبیات میرنی طیبین	کو صفت طیبین یا صفت طیبیات
مطایفه معنی خود را بصورت علویان راسته و بدعوی آن نسب عالی بر داشته شعر	
در دعو آن عیان نه صدق فروغ	هم روشن ز گیسوان نوابان دروغ
بر صاحب در آمد آنجا بر خاست و بر سر نهادند و خود در صفت نوال نشست	

هر چه طلبید داشت زیاده ازان عطا کرد و در وقت خرویش ادب سابقه بجا آورد صواب گفتند با این شخص را می شناسم نسب و ازین نسب دورست و دوری در میوه در کوزه در به پدرش ازین خاندان بونی و نه مادرش درین خاندان و نه ^{قطعه}	مادرش شهر گرد خانه گداست آن کی از قبیل از زال پدرش دیگر نیند و دوک تراش وین کی از نیره او باش
صاحب دل گفت آنچه ما کردیم نه لایق صادقان این خاندان است بلکه فرخورد عیان از راه افتاده ^{قطعه}	هر کس ز خاندان نبوت نصیب یافت هست او غریب دهر بر راه محبتش تفلسیم او و طیفه هر نی نصیب نیست گر مال ملک جاه بیانه و غریب نیست
مطلبه خلیفه با اعرابی در یادیه طعام می خورد و در انتهای آن نظرش طلبه وی افتاد موی در نظرش و آید گفت ای اعرابی آن موی را از لقمه دور کن اعرابی گفت بر ما نه کسی که چندان در لقمه خورنده نظر کرد که موی را بنید طعام او نتوان خورد دست باز کشیده سوگند خورد که دیگر بر اینده دمی طعام نخورم ^{قطعه}	چون بربان بنده خوان مکرمت آن به نه آنکه بر سر خوان لقمه دهد او را که از ملاحظه میسمان کنار کنند بیز چشم به بنید بل شمار کنند
مطلبه جمعی شسته بودند و در سخن در کمال نقصان رجال و ریخته یک از انمیان گفت هر که دو چشم بنیادار و نیم مرده است هر که در خانه عروسی زیبا ندارد	

نیم مرد است و هر که بر سیاحت قوت ندارد نیم مرد است نایبانی در مجلس حاضر بود
که زن نداشت و سیاحت دریا نمیدانست بانگ برد زد که ایغیرتر عجب پیر دانا
و مرا از دایره مرد چنان فرانداختی که هنوز نیم مرد باید تا نام هیچ مرد بر من شاید قطعه

چنان ز پای مردی فتاده خواجه برو	ز بس نسنجی و قحام ریشی و سدی
که گزینار فضیلت رسد ز مردانش	قدم برون نه شد از حذر نامردی

مطایفه ببلول بر بارون رسید در آمد یک از وزرا گفت بشارت باد مر ترا
بلول که امیر المومنین پسر فردو و دختر پسر دار و امیر گردانید ببلول گفت گوش
به من دار و فرمان من بجا آر که تو نیز از جمله رعایای منی **قطعه**

بشهر یاری گا و خسر م دی شرد	رعیتی که بود خاص شهر یار توئی
شمارت شکرانم ز خرمن خوگ کنی	نخست کس که در آید درین شمار توئی

مطایفه تو انگری در عهد یکی از ظالمان ببرد وزیر آن ظالم پسر دیر اطلب کرد
و پرسید که پدر تو چه گذاشته است گفت از مال و منال چنین و چنین و از وراثت
وزیر کبیر را اید است بختگاه من فقیر فقیر را وزیر بخندید فرمود که میراث دیر ابد و نیم کرد
نیم را بوی گناشتند و نیم را بر آید شاه برداشتند **قطعه**

ظلم پیشه وزیر شناسد	جنس حق با و شاه مال و تنیم
عدل اندا اگر برد به تمام	فضل داند اگر کند بد و نیم

مطایفه ترکی را گفتند کدام دوست فرداری عمارت امر و تر یا بهشت فردا **گفت**

عنه انج کما یجب
درین مجلس
بسیار
خاکه آمدند
بسیار
نقاشی زده
از دهان
مست
بسیار
بسیار
بسیار

امروز دروغ بگفت کیشایم و هر چه بایم بر بایم فردا با خون در آتش در آیم قطعه	
آن شنیدی که ترکی وصف جنت چنین گفت با و اعظم که آنجا عارت تمام است	گفت و گفتا تیر باشد ز دوزخ آن مشیت
اگر آمد و گویند بود از عارت تمام است	
مطابقه گدائی بر در سر آفری خواست که خدای خانه از درون آن داد که منور دارد که خانگیان نیستند که گفت پاره نان میخواهم نه بهائرت با خانگیان قطعه	
چون گدا بر در سرات رسد	هر چه دارم بده بهانه کن
تا نیاید بجا طریش چرخ	پیش آورد که اهل خا و کن
کس در حرم غله ناپاک سیر زبانی چون نان نود منفعت از چشم بشیر	
از خانه او توقع نان تیر است	که خانگیان توقع چیه زردگر
مطابقه معلی را پسرم بیار شد و مشرف بر موت گشت گفت تعال بسیار و پرتا و را شنوید گفته ز نو زمرده گفت باکی نیست آن زمان که از غسل فارغ شود بنوازد مرده	
هر که در کار خویش پیش از وقت	بنیاید بحکم طبع شتاب
میخورد روز نارسید شب	می کشد سوز نارسید باب
مطابقه پسرمی گفته چه بلا احمقی گفت اگر احمق نبود می کرد از نابود می قطعه	
عیب مادر بود از فرزندان	خلق و خویش نه بوفق پدر است
گوش استر که دراز است گواست	کش نه اسب است پدر یکم خراست
مطابقه معلی را پسرم ز نو زمرده گریه یا برادر تو گفت من زمره گترم	

اما چون یک سال دیگر بروی بگذرد با من برابر خواهد شد قطعه	چون پنج خیر شد حاصلت چه می پری
که در دوزگار فلان در چه چیزی گذرد	شمار عمر کسان می کنی نمیدانی
که در مقابل عمر تو نیز می گذرد	مطایبه بیماری مشرف بر موت بود شخصی که از دوا نش بوی ناخوش می
بر بالینش شسته بود سوزنزدیک وی می برد و ملحقین شهادت می کرد و نیز دوی نفس میزد و هر چند بیمار رو خود می یافت وی الحاح بیشتری کرد و سوزنزدیک تری بر او چون کار بیمار تنگ آمد گفت ای عزیز نیکوکاری که پاکیزه و ناخوش بپریم یا می خواهی که مرگ مرا بر چه ناپاک و ناخوشترت بیالائی قطعه	
گوش بر هر فضول نتوان کرد	در جهان اهل فصل نایابند
نفسش را قبول نتوان کرد	هر که بوی ریاد بزرگش
مطایبه مروی شجفی رسید و گل آغاز کرد که روا باشد که مرا نمی شناسی رعایت در حق من نمی کنی آن شخص حیران ماند و گفت از اینها که تو می گوئی خیری ندانم بدرم مادر ترا خواستگاری کرده بود اگر دیر میخواست من تو را برادر بودیم آن شخص گفت اولین خویشی است که سبب آن میشود که این تو نیست برقم تو از من می قطع	
قریبه است که با وی شوند احسان بخ	گمان خام طبع آن بود که بر همه خلق
آفت ز تشنگی در مضیق محنت و رنج	چون خامی طبع او به بختگی نرسد
مطایبه کوز فشتی را گفتند که میخواهی خدای تبارت ترا چون دیگران را کند	

یا آنکه پشت دیگران چو نتو کوز سازد گفت آنکه همه را چون من نوز گردانند تا بان
چشمیک ایشان درین نگرسته اند من نیز همان چشم در ایشان بگرم قطعه

خوش آنکه خشم بصیبی که طعنه بر تو زنند	بر غم وی ز چنان عیب بسته نباشنی
وزین شستن بی عیب شتران باشد	که متبلا شده او را بصیب خود بینی

مطایفه شخصی نمازی گذارد و بعد از نماز دعا آغاز کرد و خود را در آیدن بهشت و ملائکه
از آتش و مزخ خواست پیر زنی در قفا وی استاده بود و آوازی شنید میگفت
خداوند مرا در آنچه او میخواهد شریک گردان چون آن شخص بشنید گفت خداوند را
مرا بر دار کش و بزخم تازیانه بمران زن گفت خداوند مرا بسیار مزد آنچه این
می طلبد از آن نگاهدار آن شخص رو باز پس برد و گفت این عجب انبیا نیست
ما پسندیم که در آن حالت آسودگیست ما این انبیا را در محنت و فرسودگی از من باز قطعه

نه منفعت باشد آن طامع که کامی	چو یابی از خدا انبیا را گرد
وگر در راه ناکامی نهد گام	هم از گام نخستین باز گردد

مطایفه زنی از شوهر خود شکایت پیش قاضی برد که مرا یک لحظه فارغ نمیگذارد
در جلادنه در ملاونه در وقت خیمه کردن و نه در وقت نان پختن و نه در وقتیکه روزگارم
و نه وقتیکه نمازی گذارم شوهر گفت من ترا از هر این کرده ام زن گفت ایها الله
جسته شتر لبتین کن که در شبان روزی چند بار با من نزویگی کنده ام من بدنام و فحش را به
راست بگیرم قاضی گفت ده زن گفت طاقت ندارم گفت باز گفت طاقت ندارم

همچنین با پنج بار رسانیدن زن گفت طاقت ندارم قاضی گرم شد و گفت واک بر تو نمی خواهی که این مسکین را هیچ بهره باشد زن گفت راضی شدم مرد گفت آ قاضی لفرمای تا کسی را کفیل کند گفت اینک قاضی مسلمانان کفیل نیست قاضی گفت ای زن اینه می خواهی از دو گزیری مرد در وی انداخته آنچه بآید بگوید بر خیز و بیا	
در دامهای نفس کفیل کس مشو قطعه	ترسم که یا هزار غریبی شوی دلیل
تن در دهنم بچو آید بوقت کار	هر پاکدامنی که شود و مجسمه را کفیل
مطایب پیری که کام جوانی رانده بود و از قوت کامرانی مانده کینزدی صاحب جمال خرید و بوقت فرصتش در کنار کشید هر چند پر حریفی و اما آلتش مساف نمود و کینزدی را گفت لطفی لفرما و دست عنایت بکشاد باندک مالش این خفته را بر خیزان و این مرده را بر انگیزان قطعه	
چو رسته آلت من نیست ست	بمالش ماری ده اسی نکوزن
نمایی تا سر رشته زانگشت	نیار در وقت در سوخار سوزن
کینزدی هر چند دست بجنبانید بجائی نرسید و هر چند مالش و او کاری نکشاد و این ابیات می گفت و از پیری می نهفت قطعه	
بمنزل نارسیده الت پیر	بسان لاشه لاغر بخیسید
بزور دست چون خیزانی از جای	چو داری دست خود دیگر بخیسید
مطایب شخصی بر جوی صد درم دعوی کرد قاضی پرسید	

گوام داری گفت فی گفت سوگندش ده گفت سوگند و پراچه اعتبار بیت	
هر لحظه خور و هزار سوگند دروغ	از انگونه که اعرابی در پادیه دروغ
جوجی گفت ایقافنی مسلمانان اگر سوگند مرا اعتبار نداری در سبیل امامی بر بنیر کار راست گفتار و نیک کردار ویرا بطلب بجای من سوگندش و تا خط این تبار گیر و مطایبه اعرابی شتر گم کرده بود سوگند خورده که چون پیام بگیرم بقدر شتم چون شتر را یافت از سوگند پشیمان شد گریه در کردن شتر آویخت و بانگ میزد که کیست بخرد شتری بگیرم و گریه بعد درم امامی یکدیگر نمیفرود شتم غصی یا بنجاسید گفت چه از زان بود این شتر اگر قلاوه در گردن تراشتی قطع	
لیتم گریه شتر نجشده عطا مستان	که این ز عادت اهل کرم به دل با
قلاوه که ز شتر یگر و نش بند	هزار بار ز بار شتر خندان با
گم شده گریه حقیرت مگوی	مطایبه اعرابی شتر را گم کرد بانگ زد که هر که شتر به من آورد و راست دود
هست در فاعده خورده دلا	باومی گفته هیات اینچه کار است که سر باری به از خردار است گفت شایسته وجد و حلاوت یافت آنرا بخشد آید معن و ریه قطع
که غمان از طلبش یافته به	لذت یافتن از یافته به
مطایبه طبعی دیدند که هر گاه بگورستان سید را پر کشیدی	سبب آنرا سوال کردند گفت از مردگان این گورستان شرم میگیرم

که بر هر کی گذرم ضربت من خورده است و در هر کی نگرم ز ضربت من مرده است اری ای	
ای رای تو در علاج بیمار علی در کشور مات نیست جان شدن	بر آمدن مرگ قدم تو دلیل برداشتن ز گردن غر اریل
ای صفت طب شکسته باز از تو النتی که همه خشنودند	هر چند بود بر پنج بیمار از تو غسال و کفن فروش و خوار از تو
مطایبه یکی از حکما گفته است که طبیب ناقص و یا ست مرعاه را قطعه	
ایک بستی ز طب ناقص خویش چه عجب گر کنند فقر نیت	عامه خلق را بجای و با بهت فقرین تو دعامه و یا
مطایبه زو زار فصل بهاران با جمعی از دوستان یاران بهوا گشت و می محو داشت بیرون ختم چون در وضعی خرم جا گرم ساختیم و سفر انداختیم از دور را ز اوید و خود را با بخار رسانید یکی از حاضران سنگ پاره پروا و چنانکه نان در پیش سگان اندازد پیش و انداخت سنگ آنرا بوی کرد و پتو باز گشت هر چند آواز دادند اتفاقات نکرد اصحاب ان تعجب شد یکی از اینان گفت میدارید که این سنگ چه گفت که این بد بختان از بیماری دیگر سنگی بخورند از خوان ایشان چه توقع توان داشت و از سفره ایشان چه شمع توان گرفت قطعه	
خواه چون افکند خوان بخورند و ک خط مسکین گریه از نزد یک چوب	خط و بهره برد آنجا بید رنگ بهره پاره سنگ ز دور سنگ

مطایبہ پسرے را گفتند کہ پدرت بہتر تا میراث وی بگیری گفت فی من خواہم کہ
 اور اکبشند تا میراث بہت نام و دیت ہم قطع

فرزند نخواہد ز پے مال پدر را	خواہد کہ نمازد پدر و مال بماند
خوش نیست برگ پدر و بدن میراث	خواہد کہ شندش کہ دیت ہم دیتا

مطایبہ کنیزک صاحب اسب گشت شخصی رخصت بہت باو گفت اینچہ خواجہ یا سبکدین خوا
 گفت آری گفت نبین کہ اینک خواجہ از رخصت تہ بالوان کنند کہ یا سبکدین مطایبہ نظم

کودکے را پدر آمد ز سفر	ہر کہ گردش ز در خانہ گذر
گفتی اے خواجہ بدہ سیم و زرم	مرد گانی ز قدم پدرم
زیرکے گفت بدو کای فرزند	مقدم او بہہ رانیت پسند
مادرت راز سقر آمدہ شوی	مرد گانے ز کس مادر بوی

مطایبہ شخصی شاعری بتی خواند کہ قافیہ در یک مصرع را حملہ مضمومہ آوردہ
 و در یکی زاوہجہ مکسوفہ شاعر گفت این قافیہ راست نیست زیرا کہ یکجا حرف
 بی نقطہ و یکجا حرف راست با نقطہ آن شخص گفت این نقطہ قرن شاعر گفت
 یکجا قافیہ مضموم است و یکجا مکسوفہ گفت نگر برای مسلمانان کہ انچہ نادان
 مرو کی است من می گویم کہ نقطہ قرن وی اعراب می کنند با عی

آن سفکہ کہ برج راز دم نشا	فتح از کسر و کسر ز خم نشا سد
رود عجبم کہ چون دم از شعر زند	کو شعر و شعر راز ہم نشا سد

مطالعہ دو شاعر بیک آئندہ پاوہ آورده بغایت گرم کی از ایشان
مزدگیر را گفت کہ این گرم ترستانان جہیم و عشاق کہ فروداد جہنم خوابی شایہ
دیگری چاہ گفت یک بیت اشعار خود بخوان بگویم تو ہم بیاسانی و ہم دیگران قطعہ

از خاک شمع خوش یک مصرع	گر کن نقش بر در دوزخ
از جہنم بر دحرارت نار	در جہنم آورد برودت بچ

مطالعہ شاعری پیش صاحب قریضہ آورد ہر تہی از دیو او ہر تہی از طبع نیندانی صاحب عینا
گفت ہر تہی از دیو او ہر تہی از طبع نیندانی صاحب عینا

ہمی گفتی بد عوی وی کہ باشد	بیش شعر عذیم انگبین بچ
ز ہر حاجت کردے چند بیتے	بدیوانت نہ بینم غیر ازین بچ
اگر ہر یک بجای خود رود باز	بجز کاغذ نماز بر زمین بچ

مطالعہ نسرزدق لک بصرہ را کہ خالد نام داشت مدح کرد و وصلہ
مدح چندان کہ میخواست نیافت باین دو بیتش بچو کرد شعر

لقد عرف من باب خالد اباحا	علم احسان اللوم خشوا اصحابا
ولست ان اخطات فی مدح خالد	باول انسان خری فوشا با
آر استہ بیرون سرائے دیدم قطعہ	در مدح حسداوند سپہر پیچیدم
آلودہ شاعر شعر پاکیزہ من	از لوث حدش چو حدش اندیشیدم

چون باین بیت بخالد رسید زہ ہزار درم بوی فرستاد و پیغام داد کہ باین

ورماستی را که از باطن خود نموده ظاهر بان آلوده بشوی قطعه	
عجب دراز ز مجروح گر کند احسان	بجای ما و خود گر چه نیک بد گوید
ز هر جوید کند رشته روان که بداند	ز لوح خاطر خود حرف دم او شوید
مطالعته بر فاضله شاعر شعر خواند چون با تمام رسید گفت این ادعایا	
گفته ام فرمود که دانسته است میگوئی که ازین شعر بوی آن می آید قطعه	
سختور مگو آنکه اشعار او	ز حیرت که بر ما صفا آید است
ز صاحب ذوق ابرشام	نیمه که آن از کجا آمد است
مطالعته شاعری پیش طبیب گفت چندی در دل من گره شده است	
و وقت مرانا خوش میدار و از آنجا همه فشرگی بهمانه عتقا من میرسد و مو	
بر اندام منی طبیب ظریف بود گفت هیچ شعر به تبارگی گفته بر کسی نخوانده	
یا شی گفت آری گفت بخوان خواند گفت بار دیگر بخوان بخواند تا سه نوبت گفت	
بر غیره خیالات یافتی این شعر در دل تو گره شده بود و شکی آن بیرون سیریت	
می کرد چون از دل خود بیرون کردی خلاصی یافتی قطعه	
چه شعر است اینکه چون نامش دنیا	پرسی بزر بانش هر زده آید
و گزینش در مبت بیمار خواند	تپ محرق رو و تپ لرزه آید
مطالعته عظمی بر یکا لایحه شعری بنیزه تر خوانده و ترویج آفر گفت اندک این	
در آتشکاه گفته ام شنیدیم که یکی از مجلسیان گفت شعر که در نماز گفته شود	

چنین بیزه است نمادیکه در چنین شعر گفته باشد مژه او چه خواهد بود قطعه	
شعری که دوش گفته ام ابر نماز شام	
آن شعر گزینند سفلای مدی برون	
بشاعری خوانند پر خلل عربی	
آفتابش نیست صنعتی به زبان	
وی همی خواند آن بدحو مطلع	
که کنی حذف زان تمام حروف	
کین به مطلع بلکه کجبر گوهر است	
زانکه هر مصرع بحر دیگر است	
گر نیاری خواند و توانی تبشیر برون	
وینج خلعت کسئی شاعری عیب گرد	
زاده طبعت برون باشد که در نظم او	
چون نیامد زان خلل منصب پیغمبر	

روضه مفتوح در دستان غان قافیه سنج و هزار داستان
سحر پیر و طوطیان شکرستان نظم گشای

شعر در عرف حکما کما هیست بلف ز تفت تا میخند یعنی از شان آن شاعر که در
خیال سامع اندازد و معیار که موجب اقبال باشد بر چیز یا اعراض پذیر می آید فی نفسه
صادق باشد خواه فی خواه هر سامع عقدا صادق باشد خواه فی چنانکه گویند جم
لطیف است ایاقوتی و غزل خیر نیست تلخ یا شور قی کرده زنبور ساخرین حکمایان
وزن قافیه را اعتبار کرده اند فاما نزد جمیع جز وزن و قافیه دران متبذیر نیست

پس شعر کلامی نابشیر موزون و مقفی تخمیل و عدم تخمیل و صدق و عدم را
دران اعتبار نه و اقتدر الشعر ما عظم شأنه و ما ارفع مكانه شعر

ولیت شعری آیت فضا من الشعر	وای سحر اجل من هذا الشعر
پس شاه پرخن موزون نیست	نظم سرخوبی ز خطش بیرون نیست
صبر از و صعب استلی مشکل	خاصه وقت که پی بزود دل
کشد از وزن بهر خلعت ناز	کن از قافیه دامانش طراز
پا بخمال زد و لیست آراید	بر جبین خال خیال افزاید
رخ به تشبیه دهر جلوه چو ماه	بیر و عمل صد افتاده ز راه
موی به تخمیل ز بسم بگافد	خال از منبرق دو گیسو باد
لب ز تر صبیح گهر زیر کند	جعد بشکس گهر آویز کند
چشم ز ابهام کند چشمک زن	فتنه در افسون هم افکن
بیر سر پهره ز نذر لفت مجاز	شود از پرده حقیقت پردار

و آنکه حضرت حق سبحانه تعالی کلام معجز نظام قرآن را مایه و ماه و قول شاعر
از آلائش تهمت شعر مطهر ساخت و علم بااعت موروش از حقیقت تدبیر
بله و شاعر با وج تقدس و ما عظم شأنه الشعر و ما ارفع مكانه اثبات این
رست که شعر فی حد ذاته امر مذموم است و شاعر بسبب زیاد کلام منظوم بجا و ملام
بگمه نایب است که قاصر ان نظم آنرا مستند به سلیقه شعر نزارند و معاندان متعصب

تجدی بان را صلی الله علیه و آله وسلم از زمره شعرا شمارند و این را آخرین و کمترین است بر ریفعت مقام شعر و شعرا و علوم منزلت است و آفرینان شعر آرا قطعه	پایه سبب این که چون زنی
لفظی لغت پیسری کردند تحت او بشامسری کردند	بجز یقین نسبت قرآن
شعر بر اقسام است چون قصیده و غزل و مثنوی و قطعه و رباعی و شعر در مزار آنها تفاوت بعضی معتقد که بر جمیع اقسام شعر گفته اند و بعضی از آن تبیل اند که	
میل ایشان بعضی ازین بیشتر بوده است چون متقدمان که اتهام ایشان لقب بایز بوده است و در مراح و سواعظ و غیر آن و اتهام آن بعضی بمثنوی بخلاف خزان	
که سخن ایشان اکثر بطریق غزل و آغشته است و عهد این طایفه از عصر سرد و ذکر تفصیل ایشان از قاعده احاطه تجاوز لایزم بر ذکر چند از مشایخ اختصار	
کرده شد و وکی رحمة الله علیه و آله شعرا و ادیبان و از انبیا و از انبیا زاده بود اما چنان زکی و تیز تر تم بوده است که در هیئت سالکی قرآن شریف را تمام حفظ کرد	
و قراءت بیاموخت شعر گفتن گرفت و بواسطه حسن صوت و بی طربی افتاد و عجب بیاورد در آن ماهر شد و نظیرن احمد سامانی او را تربیت کرد گویند او را دو بیت اعلام بود	
چهار صد شتر در زیر بار رخت او میرفت و بعد از او پنج شاعر بر این مکتب نبوده اشعار و المده علی الراوی صد دفتر بر آورده و شرحی بر مذکور است که اشعار و هزار و سه صد بیت بوده است از سخنان و لیت و صفت شراب قطعه	

آن عشیقی می که هر که بدید هر دو یک جوهر اندلیک به طبع تا بسوده دو دست رنگین کرد	از عشیق گداخته نشاخت این هفتصد و آن دگر بگذاخت تا پیشیده تبارک اندر ماخت

در نصیحت سیکوید قشوه

زمانه پندی آزاد وار واد مرا ز روزنیک کسان گفت نعم خور بیا	زمانه را چون گونگی همه پند است بسا کسان که بر دوزخ و زند است

و در بعضی تواریخ چنان مسطور است که قبرن احمد از بنجارا لبر و شاه جهان آمدند
از دل فرمودت مکت دی آنجا متاد می شد ارکان دورا خاطر بنجارا و قصر
بسیارین آن می کشید از رود کی خبر بیا نقل کردند تا بیتی خند و شوق و مرغوب
دی به بنجارا بگوید در محل مناسب بر آهنگ عود و بر آن ترنم کند و در سجای
یاد شاه صبوحی کرده بود این ابیات بر آهنگ عود ساز کرد و بخواند نظم

باو چو سولیان آید می رنگ آسوی و در شتیمای او آب چگون و شکر نهیای او اسک بنجارا شاد باش و دیرزی شاه ماه است و بنجارا آسمان شاه هر دست و بنجارا بوستان	بو که یار مهربان آید می زربا چون پر نیان آید می چنگ مارا در میان آید می شاه نزدت میهان آید می ماه سوی آسمان آید می سر و سب بوستان آید می

چنان در نفس و تاثیر کرد که با شقه خاص یک نفس داشت و بیک منزل برقت و
و بعضی تواریخ این حکایت سلطان شهبودامیر مغزی نسبت کرده اند و الله اعلم
و قیسی رحمه الله علیه از شعری مقدم است و در زبان دولت سامانیان
بوده است و آیتد شاهنامه او کرده است و هشت هزار بیت او گفته کم
بیش و خردی آنرا تمام رسانید و این دو بیت از جمله سخنان دیت قطعه

یار ی گزید از همه مردم بری نژاد	زان شد پیش چشم من امر و چون پری
لشکر گرفت و آن شد لشکر شکن فیت	مرکز مباد کس که دهد دل بشکری

من اینجا ویرماندم خوار گشتم	قطعه غریز از ماندن دائم شود خوار
چو آب اندر مژ بسیار ماند	عفونت گیر و از آرام بسیار

عماره رحمه الله علیه و کنیز او متقدماست و ایام دولت سامانیان بود
است لطیفی و شعری دلکش داشته و از جمله سخنان است و این دو بیت قطعه

جهان زیر برت اگر چندگاه سیمین بود	ز مرد آمد و بگرفت جای تو ده برت
بکار خانه کشیر یان بوقت بیا	بیایع کرده هر نقش خویش شکر ف

و این قطعه هم از ولایت قطعه

غره مشو بآنکه جهانت غریز کرد	ای پس غریز را که زبان رد و کرد
مارست این جهان جهان بگو مار گیر	از مار گیر مار را ز دست گد و مار

و مقامات سلطان الطریق شیخ ابوسعید ابوالخیر که روزی

تو اسلم پیش سلطان این بیت خواند بیت	
اندر قزل خویش نهان نخواهم گشت	تا بر لب تو بوسه زخم خویش خوان
شیخ را وقت خوش شد پرسید که این شعر کیست گفتند از ان عمار است	
رحمت الله علیه در مقدم شمس اعظم خود بوده است	داور امین الدوله محمود سبکتگین منتظم
تقلید سلاطین فرمود و از نفعان ولایت این بیت در مدح او قطعه	
همه گویند در تبسم و تملیل	که آن شاه بیکه اندر شرق و در غرب
اتنی عاقبت محمود گردان	جهود و گبر و ترسا و مسلمان
و این رباعی دیگر از دست رباعی	
گرفت مهر زات تو رنگ از دل تو	سوم از دل من بزند سنگ از دل تو
نزد و دور و قاصد مهر رنگ از دل تو	تا کم نشود کبر پلنگ از دل تو
و گویند از دانشمویات بسیار است موش به مدح سلطان مذکور و یکی از ان جمله موسوم است بواثق عذرا اما از انما اثری پیدانیت عسیری رحمت الله علیه از مرده است و از جواهر امان عین الدوله محمود سبکتگین است و تهنیت فتح دی هندوستان را تقصیده دارد که مطلعش انیت - مطلع	
چون شاه خورده بن سفر سوسنا کرد	اگر داری خویش از علم معجزات کرد
و در صفت خرپه گوید قطعه	

آن تر بر جدرنگ مشکین بود طمش طمش	رنگ زینا دارد و گوئی تو بوی عود خام
چون که برید شود هر یک از آن ماه نو	ورنه بری باشد آن ذات خود ماه کام

قرخی علیه الرحمة وی تیز در زمان سلطان محمود بود از خواص انعامات فی مال خطیر بیت آورده و غرمت تماشای سمرقند کرد چون یک آن خطیر رسید قطاع المطریقان بچه داشتند بستمند خود را تا هر چه در روز آنجا بودند آن قطع را بگفت و با گشت

همه نعیم سمرقند بس دیدم	نظاره کردم در باغ و باغ و داد و دشت
چو بود کیسه و جیب من از در خالی	دلم ز صحن ابل فرش خرمی نبوشت
بسی ز اهل هنر بارها بهر شهر	شنیده بودم حکوثری کی و جنت بشت
هزار کوشیدم هزار حبت بیش	ولی چه سود که لب تشنه باز خواهم گشت
چو دیده نعمت بتید کف درم نبود	سر بریده بود در میان زرین طشت

فردوسی علیه الرحمة وی از طوس ست فضل و تعریف و کمال وی ظاهر آر کسی چون شاهنامه نظم بود چه حاجت به یگر می گویند که به قنیت مشغول بود بروی تعدی رفت بقصد نظم و بغیرین نهاد که تنگاه سلطان محمود بود چون رسید و پرباغستان آن می گذشت یک سه کس نشسته اند و بمعاشرت تمام شتغال دارند و آنست که از ملازمان سلطان ندرت و گفت پیش ایشان و دم و بایشان گفت حال معلوم کنم چون دیک ایشان رسید از و متوحش شدند و گفتند ایمر و مجلس مارا بمنقص خواهد کرد هیچ به زبان نیست که چون بیاید بگوئیم که ما شاعران باو شاهیم و با غیر

شعر صحبت نداریم و سه مصرع بگوئیم که رباعی نداشته باشند پس بگوئیم هر کسی که مصرع
رباع بگوید با وی صحبت می‌داریم و اگر نه ما را مقدر دارد چون فردوسی بایشان
رسید آنچه مقرر کرده بود با او گفت گفت آن مصرعها که گفته اید بنحو این غصه گفت

مصرع چون عارض تو ماه نباشد روشن	عسجدی گفت مصرع
مانند رخت گل نبود در گلشن	فرخی گفت مصرع
ترکانت گزیر همبکند از جوشن	فردوسی گفت مصرع
ماندشان گیو در خنک لپشن	ایشان از آن سخن متعجب شدند و قصیده

پیش استفسار نمودند آنرا مشروعا یا ز گفت بعد از آن چون مجلس سلطان اتفاق
آمدن افتاد مقبول نظر سلطان شد و پیرا گفت مجلس را فردوسی ساختی پیر
ایران سبب تخلص خود را فردوسی کرد چون گاه برآمد بنظم شاهنامه مامور شد
هر اربیت گفت پیش سلطان آورد سلطان هزار دینار زر انعام داد پس
در مدت سی سال شاهنامه تمام شد پیش سلطان آورد و بدستور آنچه پیشتر واقع شده بود
وزیر تعالی بیتی یک نیاز زر توقع داشت حاسدان خوش کردند و گفتند شاعر را چه آید آنکه
یرین سرفراز گردانند و صلح و پیرا بر شصت هزار درم قرار دادند فردوسی از آن برنجیدگی
که در آنوقت که آن رها آورد و در حمام چون از حمام بیرون آمد ببت هزار درم
داد و بیست هزار تقیفا می که تقیفا چند بیت آورده بود و ببت هزار درم بآن گسیل
ورده بود و در آن زمان که ببت کم و بیش است از آن نیمه بیت اندک

اگر شاه را شاه بود که پدر	بسر بر نهادی مرا تاج زر
و گر مادرش شاه یا تو بدی	مرا سیم و زر تا پیرانو ببرد
چو اندر تبارش بزرگی بیود	تیارست تمام بزرگان بستود
در خستی که تلخست او را شیرست	گرش در نشانی بیاض بهشت
و رازجوی خلدش بهنگام آب	به پنج انگین زیری و شیر ناب
بسر بنجام گوهر بکار آورد	همان میوه تلخ بار آورد
ز ناپاک زاده نداری امید	که زنگی یشتن نگردد سفید
پرستار زاده نیاید بکار	اگر چه بود زاده شهریار

پس از آن مخفی شد هر چند ویرا طلب که دند نیافتند بعد از چند گاه خواجه حسن
 میهنی که مرتبه وزارت داشت در شکار گاه بتی چند از شاهان تیره تهری
 که واقعه بود خواند سلطان را بسیار خوش آمد پس بدید که این شعر گیت از
 فردوسی سلطان از آن کرده خود پیشان شد و فرمان داد که شصت
 هزار دنیا زربان حکمتا خاص تا فردوسی کنند و بطوس بنند اما طالع مسعود
 نکر و گویند چون عطیه سلطانی از یک روزه طوس آورد و ندانست و بی
 علیه الرحمه از دروازه دیگر طوس آورد و ندانست و بی که خست و ارباب مانده بود
 عرض کرد و ترا و بهت و زبیده قبول نکرد و گفت مرا چندان نال و نعت هست که
 کفایت معیشت من باشد احتیاج بآن ندارم گماشتگان بمارت را بطهران نواهی صرف و

خوشتر شناسی چون خنجر سپهر	سهام حادثه را کرد عاقبت قوسی
برقت شوکت محمود در زمانه نماند	جز آن زمانه که نشاخت قدر فردوسی

حاضر خسرو علیه الرحمۃ در صناعت شعر ماهر بود و در فنون حکمت کامل اباستحقا
وزندقه و اسحا و متمم شده و در اسفرنامه است که در اکثر معمره سفر کرده محاوره
با افاضل کرده و در اینجا بنظم آورده و این ابیات که عین القضاة قدس سره
در کتاب بیده المتحلقین ایراد کرده و در اینجا بنظم آورده از حلیه مستطوم دست قطع

همه جور من از بلغاریان است	که تا دایم همی باید کشیدن
گفته بلغاریان را نیز هم نیست	بلگویم گر تو توانی شنیدن
خدایا این بلا و فتنه از دست	ولیکن کس نمیبار و نجیدن
همی آرند ترکان را از بلغار	ز بهر پرده مردم و دیدن
که از عشق لب دندان ایشان	بدندان لب همی باید گزیدن

ارزقی رحمه الله علیه در قواعد شعر و فضل ماهر بود و در قوانین علم و
حکمت کامل ممدوح و او را عارضه حادث شد که قوت مباشرت ساقط شد
اطبا از معالجه او عاجز آمدند و از رقی کتاب الفیه شلیفه را نظم آورد و تصنیف کرد
و غلامی را از خواص پادشاه با کنیزی عقد بست و ایشان را در حرم پادشاه که
میان پادشاه ایشان شبکه پیش حائل نبود منزل داد و کتاب پیش نهاد و فرمود
آن صورتها مختلف در آن کتاب تصویر کرد و به شربت شکر و پادشاه التماس کرد

که از قفای سبک بیوقوف ایشان احوال ایشانرا مشاهده فرماید چون این هیکل
 حرارت غریبی قوت گرفت و آن ماده که مانع قیام آلت بود منقطع گردید
 مثال نمیرم اینچنانکه از مقدار کبلی بیرون آمد و مقصود حاصل شد از سخنان و نیست صفت سزا

قطعه ساقی بیار لعل می که غرغره ام	اندیشه لاله زار شود دیده گلستان
گر بگذرد پری شب باند شعاع آن	از چشم آدمی نتواند شدن نهان
خوشبوی ترز غنیمت زنگین از عقیق	روشن تر از ستاره صافی تر از روزگار

معری رحمه الله در زمان دولت مغزالدین الدنیا سنجری بن ملک شاه بود و از
 بداحان است و معری نسبت باوست اینجا و در زمان می از علوشان فرصت چه
 میشد که شاعری امیسه شود و گویند سه تن از شعرا در سه دست اقبالها دیدند و قبولها یا
 که کس یافت رودکی در زمان سانیان و عنصری در دولت محمودیان و معری
 در دین سنجریان سبب قاتل می آن بود که روزی سلطان از درون خرگاه تیر
 می انداخت و دین خرگاه ایستاده بود ناگاه تیر می خطا شد بر روی آمد و
 بیفتاد و در حال جان بداد و از جمله سخنان است این چند بیت نظم

تا نگار من پینیل پرچم پرچین نهاد	دفع حسرت بدل صورتگران چین نهاد
هردی که سر کشتی نهاد سر بر سپهر خط	زیر زلف و کنون سر خط مشکین نهاد
من غلام آن خط سبزم که گوی میور	پای مشک آلوده بر برگ گل نسیم نهاد

و اینچنین است دیگر از قصیده پر اسلوب شعراست تازی بان گفته است نظم

مع آتش بخان
 گنجینه کربان
 مغزالدین ملک شاه
 دست نموده بگو
 بجزان سلطان
 سنجری بن ملک شاه
 پیوسته بود
 مع سنجریان
 نهک سنجریان

ای ساریان تنزل کن خرد و یار یارین	همایک زمان ری کتم برین و لطلال
برج زدل پر خون کتم لطلال بوجون کتم	حاک دمن گلگون کتم از آب چشم خون
از روی یار خمر گس ایوان همی نیم تنی	در قد آن سر و سی خانی همی نیم تنی
جاییکه بود آن دستان بدستان و دستان	شد گرگ و روبه مکان هم بود گرگین

عبد الواسع جمالی علیه الرحمة وی فاضل و کامل و مشاعر و ما هر بوده بهر دوزبان ی
 و فارسی سخن و آفاقت که هیچکس از قصیده مشهور که مصرع مطلعش نیست مصرع
 که دارد چون تو مشغولی نگار جایک و بجز نیایچه میباید بیرون نیامده آرد و بیج بعضی

قطره از دهر نیست از تو دل از دهر نگار	در شهر نیست از تو جگر سوز و دهر
تا کرده ام به لاله سیراب تو نگاه	تا کرده ام به نرگس خواب تو نظر
گاهی چو لاله ام ز وصال شکفته بودی	گاهی چو نرگس ز فراقت ننگده بودی

ادیب چا بر بر علیه الرحمة وی شاعر فصیح و فاضل و بیست و نه بیت از عهد جواب
 هیچکس نمیکند میباید بیرون نیامده و بیست و نه اشعار و دیر الطاقی و ملاحتی تمام حاصل
 و فاضل مقدم بوی معرفت و نیایچه انوری او را بهر خود ترجیح کرده آنجا که در
 قطره تعداد کمالات خود می کند و در آخر آن می گوید بیت

این همه بگذار با شعر مجرد آدم	چون تنائی هستم آخر گشته همچون حایر

و از جمله سخنان و بیست قطعه	

ای روی تو چو خلد لب چو سبیل	ایر غله سبیل تو جان و دلم سبیل

در طاعت هوای تو آمدم از آنکه تا پیدایش طلعت تو کی دهر فروغ بغداد حسن و نصر جالی چشم من از بار بخت هجر تو قدم شده چو نال	از طاعت یافتن خلد سلیس خورشید ز دندبت تو کی یوریل بغداد را چو دجله بود نصر را چو نیل از زخم دست عشق تو دردم شده چو نیل
از جمله اشعار و بیست این قطعه قطعه	
دو اتای پسر آلت دولت چو خواهی که دولت کنی ادوات	برو دولت تنم را رام کن الف راز پیوند مالا م کن
التوری رحمه الله علیه حکمی قاضی و فیضی کمال بود و حسن شعر و فن نظم و بی شائبه از خلق حال و درخت از جمال کمال او و سخنان و مشهور و دیوان او مستطوره از لطافت اشعار و بی یک قطعه که مشعر است نصیحت شعرا نوشته می شود قطعه	
وی مرا عاشقی گفت غزل می گوئی گفت چون گفتش آن حالت گمراهی بود غزل و میخ و بجا هر سه از آن می گفتم آن یکی شب هر شب ز نعم و اندیشه آن و آن دگر روز به روز در آن خوشتر و آن سه یگر چو یک خسته تسلیم آن چون خدا این سه سنگ گرسنه را خاست	گفتم از مدح و بجا و است به قیاسند هم حالت رفته دگر بار نیاید ز عدم که مرا حرص و غضب و بیان شسته منم که کند صفت لب چون شکر دولت ختم که کجا و ار که و چون کسب کند نچرم که ز بونی بگفت آرد که از باشد کم باز کرد از سر من نبرد و عاجز نگرم

عزل مع و بی گویم دیارب ز تنهار	بسکه با علم جفا کردم و با عقل ستم
انوری لات زدن شیوه مردان نمود	چون زدی یازی مردانه نگذاختم
گوشه گیر و سر راه نجاتی بطلب	که ز بس دیر سر آید تو باین دو دم

گویند هیچ ملک غور رسانیدند که انوری ترا بجا گفته است او به ملک هرات نوشت انوری را طلب کرد و نسبت بآنها را نمود و ملاحظ نمود اما مقصود انتقام بود ملک هرات انرا بفرست در یافت لیکن آزا بصیرت نداشت و ریگسوی که از پراستالیه انوری می نوشت این تبیها درج کرد

فلا یغرنکم طول ابتسامی	فضولی مضحای والفضل علیک
هوالب نیا تقول بملای قیما	خدا رحمتی بر لطیفی و نیک

انورنی انرا بکین فرست در یافت سیلها انجنت و ملک هرات را از ان مطلق گذرانید دیگر بار ملک غور ویرا طلب کرد و ملک هرات را در مقابل وی هزار گوسفند و کرد ملک کسی موکل انوری کرد که ناچار ساخته باید شد و بغور باید رفت که مراد مقابل او هزار گوسفند میدهند انوری گفت ای بادشاه مردکیه او نیز ار گوسفند می از در سر را بجان نمی از در مرا بگذاز تا باقی عمر در سلک ملازمان تو باشم و جوایز پادشاهی در پای تو باشم ملک هرات را این سخن خوش آمد و ویرا نگاهداشت

در شیهه طوطا در قلمه الله علیه و از شعرا ما و اهل الترتیب در وقت خود او شاعران متقدم پیشوایان آن طبقه بود و کتاب حدائق السمر تفسیر است او و در فحاشیه بعضی از در را می نگه

قطعه تو زیری میخ گوی تو من تو وزارت به من گذار و مرا	دست من بی عطار و آب من درست گوی تا عطا به من
و این رباعی نیز زاده طبع اوست رباعی	
چشمه دارم همه یار دست در دست دزدیده دوست فرق کردن نگو رباعی بر باد تو بتو این جهان گذران دست از هر دستم و شستم بگردان	این دیده مرا خوش است چون دست در دست با اوست بجا دیده مادیده هموست بگذاشتم ای ماه و تو از بخشنده چون بتو گذشت بگذر و یاد گردان
عمیق رحمة الله علیه و تیر از شعر اما و را را نه است استاد شعر وقت و بوده است و این چند بیت که در فتح کی از قصاید گفته بنایت لطیف و بدست است	
اگر موی سخن گوید گر موی وان دارد تتم چون سایه مویست ای جان به موران اگر با موی و پامور شبان روز شوم هم بجسم موی در گنج زین ای بسستی من آنم که از زاری مرا موی می من آنم که گویم من آنم که گویم جان دارد نه بجز غالیه یکم چون موران این دارد نه موران من خبر دارد نه موران نشان دارد اگر خواهد مرا سوز بچشم اندر نهان دارد من آنم که گویم که از سستی کم از موران تواند دارد	
سوزنی علیه الرحمة و از صفت بوده است تحصیل به بخارا آمده بود و بر شاگرد سوزنگری عاشق شد و بشاگردی استاد گرفت در آن مهارت حاصل که دو هنر طبیعت و غایت بنابران هنر لیاقت بسیار گفته است این بیت از قصید ولایت که در اعتبار آنها گویم	

فطم تاکی دگر درش فلک بگیرد بر آگینه سنگ دن کار ما و ما	بر آگینه خانه طاعت نیم سنگ تتمت نیم بر فلک آگینه زنگ
و این چند بیت از قصیده ویست قطعه	
زهر پدی که تو دانی هزار چند اقم باشکار بدم در نهان زبد ترم بیک صغیره مرا برهما شیطان بود	مراندان زان گونه کسکه من اقم خدای داند من آشکار و پنهان بصد کیره کنون رهنگ شیطانم
و در قصیده دیگر ازین اسلوب می گوید نظم	
چو تیر غمزه بنار و کرشمه اندازی خست با تو بدل بازی اندر آمده ام چو زخم تیر تو اید و ستی باز پیش هزار عاشق دگر و من هزار و یکم	نشانه از دل مسکین من کن ای غازی چو دل نماید بتن تنم بجا نبازی مرا بغمزه بزن یا بهوسه بنوازی بمن نیایی و تا زمان همه نیرداری
و در مدح حمیدالدین مستوفی جوهر یک از فضلا ما و را به الله است قصیده که مصرع مطلعش اینست مصرع زندگانی مجلس دولت حمیدالدین بجوید و پوشیده نماید اگر درین الفاظ که از آن هر مصرعه خبری می افتد چنان عایت کند که بعضی آن اخبار فی نفسه معلوم باشد مناسب مقصود خالی از لطافت نیست چنانچه درین قطعه میگوید قطعه	
دست و ستاد قطعه برو من کرد لفظی سه چارزان بدو نیم	نکته دانه ز زم فصل تا کند عاجز از جواب مرا

گفت اندر جواب آن کامی هست	خبر خلق خداست و قاضی خبر
باصحاب فضل و فیضا	لب بسیار خواهیست بدعا
قطعه ای شادی عیون بکامل	دایم شده مجوس درین عکرمع
دورم یرا بل نل گرازدی مع	بوسی ست برسم عیدیم از تو طمع
حقا قافی شروانی علیه الرحمة بیب کمالیکه در صناعت شعر داشته و در احسان ایم لقب کرده اند از همه شعر او را سلوب سخن ممتاز است و در ان شیوه غریب بی انباز در مواعظ و حکم طریقه حکیم شایسته است و در ان گوی سبقت از او ر بوده و در قطعه بر وجه مفاخرت می گوید قطعه	
شاعر سید عثم خوانی مرآت	رنیزه نور خوان من غصه می زدگی
زنده جو نفس حکیم نام من از تادگی	گشته چو مال کریم حرص من از آیدگی
در شید و طواط در مدح وی گفته است قطعه	
ای سپر قدر را خورشید ماه	وی میر فضل را دستور شاه
افضل الدین ابوالفصائل مبر فضل	فیلسوف دین و زامه کفر گاه
و از مقطعات ویت قطعه	
بیس کن از سوز آخوبان اشتیاقانیا	کز سهر سودا خرد در ادسراید خیرگی
صورت خوبان بمنی چون بنی آست	کز برون سوز و شتی وارد و درین سیرگی
و ویرا شهنوشت تحفه العراقین نام داین خدیبت از انست شهنومی	

ما نایسم نظارگان غمناک
کین حقه و مهره تابجا نیند
دین طرفه که بر بساط دوران
خود بوا لبحیان سحر کار اند
وقت که وقت در سر آید
وقت که این چهار حال
وقت که مرگ بان آنجسم

زین حقه سنبره مهره خاک
سهر کیسه عمری کشاید
مهره زمن ست و حقه گردان
که قاقم دگاه مستد زارند
سیلاب عدم ز در در آید
بنهند محافه سن و سال
هم نعل بنفیکند و هم سم

محر جرجانی رحمة الله علیه از امثال و اقاضل روزگار بوده نیزان
کمال فضل و وقت و شعری کتاب پیش درین است و آن درین روزگار
نایاب و این چند بیت از مواضع متعدده از ان کتاب است نظم

خوشنت این نکته از گیتی شناس
مر آن طشت زرین نیست در خوا
تیا شد مار را بچه بجند مار
تیا شد خوش سفر در تندرستی
گل زرگس نکو باشد به دیدن
گنای بی بود در مردم نهفتن
مثال باد شهر چون آتش آمد

که باشد جنگ ز نظاره آسان
که دشمن خون من بنید و ران د
تیار و ساخ بد جز تخم بد بار
مگر تا چون بود در رنج و سسی
ولیکن تلخ باشد و حشیدین
بسی نیکو ترا ز نا بوده گشتن
بلطخ آتش همیشه مگرش آمد

اگر باز ویریل و طبع شیر	اکن با آتش سوزان و لیری
طیبه قاریانی رحمة الله علیه وی از مشاهیر جفاست و از افضل و دران تمام دیوان او مطبوع و مقبولست بلطافت سلامت دیوان و سپهر وی بر زبانها ندرد و در و راتا بیکر متره بایشی و مجلس وی بن رباعی بگفت با	
ای درد ملایکه دعای سرتو	سرمیت زمانه را بجای سرتو
با دشمن تو نیام شمشیر تو گفت	سیر ولی من باد فدای سرتو
بفرمود ما نیز از نیار ز سرخ در مجلس تارا و کرد و داد و در برابرین رباعی دیگر گفت با	
شما باز تو ملک دین همه با نسق است	وز عدل تو جهان ظلم و فتنه رقیب است
در عهد تو را فضا و سنی با هم	کردند موافقت که بیکر حق است
و از لطافت شعری این چند بیت بر اسلوب مثنوی مشهور	
عالمی بر فراز منبر گفت ریشهای سفید را از گناه باز ریش سیاه روز امید مردکی سرخ ریش حاضر بود گفت مانو و درین شماره ایم	
که چو سپید شود سرای نعت نخشد ایند بر ریشهای سیاه باشد اندر پناه ریش سفید دستگیریش زو چو آن بشنود در دو گیتی بهیچ کار نه ایم	
و کمال می در مشابیهی است که شعری متقدم بیان می انوری سرچ کی بر دیگری اختلاف داشته اند چنانچه بعضی بر سبیل استفسار از بعضی دیگر گفته اند قطعه	

ای آن زمین دقار کہ بر آسمان نقل قومی زناقدان سخن گفتہ ظہیر	آیا خجستہ پکیر و خورشید منظر ترنج مے مند بر اشعار انور
قومی و گر برین سخن انکاری کنند	فی الجملہ در مقام نزا عند و داد
وامام ہر وی در جواب دی گفتہ قطعہ	
ای سائل مسائل فکر تہ دین سوال کمیتہ راز بعد مناسب دین و طولہ کین معرستہ آن سحرین و آن چراغ	معد و تیشی بہ حقیقت جو نیگری ہیج احتیاج نیست بدین شرح گری آن ماہ دین شاہ و آن مردین پری
دیگر گفتہ در جواب آن قطعہ	
ہر مبتدی کہ بیدہ ترجیح می ہند ماندیان کردہ کہ نشناختند باز	شعر ظہیر بر سخن پاک انور اعجاز ہای موسوی و سحر سامی
نظامی گنجوی رحمۃ اللہ علیہ و از گنجہ است و فضایل و کمالات و اظہار من و نشتر کہ احتیاج شرح ندارد و آن قدر لطایف کہ پنج گنج کردہ کسی بدینست بلکہ مقدور نوع بیشتر بیرون از ان کتاب شعر آدم و کم ہوتا کردہ اند این غزل از سنجان بدست غزل	
جو بچوخت من زان رخ گندم گونست وانہ گندم او سبیل تبار و بار سن نخوردم بر از و صبر از ان گندم خورد از تر از وی و لیش چو چو شک نرم	کہ ہمہ شب بخ چون گاہم زان پر خونست کترین خوشہ او سبیل و گردونست گر بہشتست حد و چشم ہی برد گندی خواہم از و ن کہ سخن مودونست

من چون گندم شده ام از غم اول تیرم	این غم اورا یکی جو که لطایم چوب
کمال الصفا فی علیہ الرحمۃ کہ دیر اخلاق التوا فی لقب کرده اند از پس معانی و دقیق کہ در اشعار خود روح کرده است و هیچکس از شعرای متقدم و شاخرا آندست نداده کہ دیر آوده است مبالغه وی در دقیق مبالغه و عبارات ویر از سبک روانی بدر برده اشعار وی بسیار است و دیوان مشهور سلمان ساجی رحمه الله علیہ وی شاعری فصیح و سنجگویی بلیغ است در سلا عبارات و دقت استعارات بنظر افتاده است و در جواب استادان قصاید دارد و بعضی از اصل خویش بر او ویر است و خاصه بسیار و بسیار فوق از سوا استادان را تحفه کمال اسمیل در اشعار خود ایراد کرده اند چون او را در صورت خویش و اسلوب مرغوب واقع گردانید محل طعن ثابت نیست	
قطعه معنی نیک بود تا بد پاکیزه بین کسوت عاری بود باز پس خلعت او هنرست آنکه گمنام و دشمن ز برش	کہ مهر خید در و جامه دگرگون پوشند گزید در خویش از پیش ترافزون پوشند بد را راند در و اطلس اکنون پوشند
و دیر او کتاب مشنویت جسته خوشید و دران چندان کلک که که آنرا از چاشنی بیرون برده ادگر قافیه کتابی بدیع و لطیف است و غزلیات و نیز بسیار بطبع مضبوط اما چون از چاشنی عشق محبت که مقصود از غزل است آن خالیست طبع اریانه و در اقبال نهیاند و از جمله مقطعات و سست اینچنین بیت قطعه	
کنار حرم لایر کجا توانی کرد	تو از طبع که سه حوت میان تنی آفتاب که خواری از طبع و غوت از قناعت آفتاب

اگر بلغز دای تو بگذرد سهاست	سعادت سرور ویشی قناعت با
محمد عصار شیرازی رحمه الله علیه صاحب کتاب مهر و شیرینیت دور آسما لطیف	ویداع بسیار روح کرده و اینچیز بیت از ان کتابت در صفت بنی مشوق شیری
کشیده بر گل نسیم ز زینی یز قدرت ستونی بسته سیم میان خیم و حل آن گل اندام گل زین و لیکن ناشگفته	خطی در عین لطف و ناز زینی بر نیز آن دو طاق غیر آگین مینیت شوشه از نقره خام میان یاسمین و لاله خفته
و این قطعه از جمله سخنان ولیست قطعه	
مجموعه عصار مهر از طبع مردم و قاف از صورت بی معنی خلق یغیر بال فلک برفق اینها به مرآت را که نیکی بیش خواهی پاشک آنرا که سازم جای در چشم	که گل هرگز شورستان نبرد چو از صورت ملائک میگردد تقصا جز گرد و غباری نه ببرد بکینت هر زمان بدتر بشود اگر دستش بود خوش بر برد
شیخ سعدی شیرازی رحمه الله علیه نام وی مصلح الدین آدهانا که سعدی نسبت به دست و دوده متغزلانست و میچکین از وی طریق غزل را نور دیده سخنان و به طوایف را قبول افتاد و یکی از شعر گفته و الحق که گوهر انصاف سفته قطعه	
در شش سده تن همی برانند	هر چند که لاسه بعبه

افصاف و قصیده غزل را	فردوسی و انوری و سعدی

خواجیه حافظ شیرازی علیه الرحمة اکثر اشعار او لطیف و مطبوع است و بعضی قریب بسیر صدر اعجاز رسیده و غزلیات وی نسبت بغزلیات دیگران در سلاست و روانی حکم قصاید طبریز دارد و نسبت بقصائد دیگران سلیقه شعر وی نزدیک است بسلیقه طرازی قمتانی اما در شعر طرازی غیبی همین بسیار است بخلاف شعری و چون بر اشعار وی اثر تکلیف ظاهر نیست ایراد القیب لقب کرده اند خواجیه کمال تجندی علیه الرحمة وی در لطافت سخن و وقت معانی برتر است که بیش از آن متصور نیست اما سبب لغو در بیان ویران در سلاست بیرون برده و از چاشنی عشق و محبت خالی مانده ایراد مثال اخبار سحرهایک با قافیهها در و قافیهها غریب که سهل ممتنع نماست متبع حسن و بلوی اما القدر معانی لطیف که در اشعار ویست در اشعار حسن نیست و آنکه وارد در حسن میگونی زیرا بر آن متبع تواند بود و در بعضی دیوانها این فرد دیده شده است

کس بر سپهر چرخه نگرفت مرا	معلوم می شود که در دو قسم

و بعضی از عارفان که به صحبت شیخ و خواجیه حافظ رسیده اند چنین فرموده اند که صحبت شیخ به از شعری و شعر حافظ به از صحبت و سیر میسر و بلوی علیه الرحمة در شعر مستثنی است قصیده و غزل و شتوی و زبیدی و همه کمال رسانیده متبع خاقانی می کند هر چند در قصیده بلوی سرشته شده

اما غزل را از دو گزرا نیده و غزلهای بواسطه معانی آشنا که ارباب عشق و محبت
 بسبب ذوق و وجدان خود را در بیانند تقبول همه کس افتاده است همه نظمهای
 به از وی کسی در جواب نگفته و در آن مثنویها دیگر دارد و همه مطبوع و مصنوع
 خواجہ حسن و بلوی علیه الرحمۃ دی را در طریق غزل خاصیت اکثر قافیہا
 و ردیفها غریب بحرهای خوش آئیده که اصل در شعر خاصه در غزل ملایم است اختیار
 کرده و لاجرم از اجتماع آنها شعر بر احوالی حاصل آمده است که اگر با وی حسب نظر
 آسان نماید باید گفتن دشوار است و لند اشعار ویراسل ممتنع گفته اند معاصر
 خسر بوده است بایکدیگر صحبت داشته اند و مباسطات می گویند حسن می گویند

خسر و از راه کرم نپذیرد	قطعه	انچه من منب حسن می گویم
نخسبم چون سخن خسر نیست		سخن انیت که من می گویم
و دیگر خواجہ علما و فقیه علیه الرحمۃ از کرامت شیخ و خانقاہ دار بوده است و شعر خود بر همه دارد آن خانقاہ میخواند و استادها اصلاح میکرد و اینجا میگویند که شعری شعر المانی کرامت خواجہ کرمانی او نیز از کرامت علیه الرحمۃ در تزیین الفاظ و تمجید عبارات جہد بلیغ دارد و لند او را نخلبند شعرا می خوانند معاصر علیه الرحمۃ از شعرا ماوراء النہر است بخاریست و در اشعار وی چاشنی لغویست خواجہ عصمت الله علیه الرحمۃ بخاریست دی در غزل خسر و تشبیه می کنند و دیگر بساطی سمرقندیت علیه الرحمۃ و شعری غالی از لطافت نیست اما		

از غضايل مکتبه بيارعاری بوده است چنانچه از اشعار وی ظاهر است
 خیالی علیه الرحمة و بعضی از اشعار وی مخالی و خیالی نیست از جمله سخنان او این است

قطعه ای شیرینت با دل عشاق نشاء	خلق تو مشغول تو غائب ز میا
که متکلف دیرم و گه ساکن مسی	یعنی که ترا میطلبم خانه بخت

آذری اسفرانی علیه الرحمة از شعرا کے خراسانست و در اشعار وی

طامات بسیارست و از مطلقهای پسندیدنیست

باز شب چشم من میدان گریه	سپید اشک آمد بنیون سپاه خواب

کتابی نیشاپوریت ویرامعانی خاص بسیارست و در ادای آن معانی

نیز اسلوب خاص دارد اما شعر و ترکیبست و هموار نیست — بسنی

خیابانی سبز وایت ویر اشعار لطیفست یکست هموار و عبارت پاکیزه معانی بسیار

عاریتی هر ویت صاحب کتاب گوی و چوگان و آن نظم نثر است

و این چند بیت از ان کتابست بصنعت اسب بنوی

چون گوی سپهر گردیتی	میدان میدان چو گوی حسی
هر بار که در عرق شدی عرق	پاران بودی رسیان برق
بگرختی آذر از سم او	آونجه مهر مرا ز دم او
هر سب که دوید در بر گوی	کردند ز سر عشق سر گوی
هر خط که در نبرد رفت	سپه باد صبا بگردن رفت

از کوه چوسیل در گذشتیم و از بحیر چو باد بر گذشتیم

صاحب و ولی که زمان با وجود او مشرفست هر چند مایه قدر و نظیر
چاه و چشمه و تزیین بادشاه و شکوت و قیاس معنوی از فضل و اوصاف او معلوم
و کتب از آن بلندی ترست که ویرا بحسن و شعر و لطف گفته و بحدود نظم و وصف
آرد اما چون طر مشرفیش بواسطه کسب نفیسات تواضع و کسر نفس آن فرود
آمده که خود را در سلک این طایفه منحرف گردانیده و دیگر ترا حجابی تماشایی از آن
مستور که ویرا از طبقه ایشان دانند و از زمره ایشان شمارند مرتفع است اما انشا
الله که جایگاه نام این طایفه باشد و می سر باشند و هرگاه نام این طایفه نویسد
نام او هر قدر خیا که این معما با ستم شرفش منی ازین معنی ست معما با ستم علی شیر

و احوت الفضائل بالافاضل	و با ستم لا فاضل ستم دها
و با ستم لا فاضل	و با ستم لا فاضل

و چون گوهر نامش از آن بزرگترست که هر محل از نظم صفت تواند بود و هر مقام
شرف تر از آن تواند یافت تخلص اشعارش با نچه ازین معما و دیگر مفهوم می گرد
تا فرگشته معما با ستم نوانی بیت

آنکه نامش در تخلصها نیاید هیچکس	پر لب مانند گان از نو نوانی دان

اگر چه ویرا بحسب طبیعت و وسعت قابلیت هر دو نوع شعر ترکی و فارسی
بیشتر است اما میل طبعش ترکی بیشتر است غزلیات آن بانند و ترانه زیاد خواهد

و مشنویات که در مقابل نه نظامی رحمه الله علیه وقوع یافته بسی نبرازت نزدیک همانا که یا نه زمان بیشتر از وی و به از وی کسی شعر نگفته است و گویند نسبت از انجیل اشعار فارسی و سبت قصیده که در جواب قصیده خسرو پهلویست که کسی ست بدویانی ایراز واقعت و شملت بسیار از معانی و قیود خیالات لطیفه مطلقش آتشین بعلی که تاج خسرو از زیورست مطلع افکری به خیال خام بختن در دست و این رباعی را در تنبیت قدم بعضی آیندگان از سفر حجاز در رفته نوشته بود در پای	
انصاف بده ای فلک مینافام	تا زین دو کلام خوب تر کرد خرام
خورشید جهان تاب از جانب صبح	باماه جهان گرد من از جانب شام
و این نیز رباعی	
این نامه نه نامه دافع و دروست	آرام درون رنج پرور دست
تسکین دل گرم دودم مهر دست	یعنی خبر از ماه جهان گرد دست
و این بیت دیگر به تجدید در رفته نوشته رباعی	
گرد خرم بگفت و گویت باشم	و در سفرم بگفت و گویت باشم
در وقت حضور و بهریت باشم	و در غیبت روی دل بسوخت باشم
رو قصه هشتم در حکایت چند از بیان حوال پیربایان که در دست و نکته دنان مثال این وضع کرده اند بحسب عرایت و قدرت	

طبیعت بر آن اقبال نماید و بر و ابوب فہم و حکم و مصالح آن بکشد

آن ندیدی که خورده دان لشکر قطعه داروئے تلخ را گشت شیرین

ہمایان حیل از تن رنجور پیر و رنج و محنت دیرین

حکایت رویا ہی با گرگ دم از مصاحبت میزد و قدم موافقت

مے نهاد بیانغی گذشتند در استوار بود و دیوار پر خار گرد آن گردیدند

تا بسورانی رسیدند بر رویا قراخ و بر گرگ تنگ رویا آسان درآمد

و گرگ نیز حمت فراوان انگور ها دیدند و سیو ہا ز گازنگ یافتند و باہ زیر

بود حال بیرون رفتن را ملا خط نمود و گرگ غافل چند آنکہ توانست بخورد

ناگاہ باغبان آگاہ شد چونی برداشت و روی با ایشان نهاد و باہ

باریک میان زد و از سوراخ بدر رفت و گرگ بزرگ شکم در اینجا محکم باغبان

بوی رسید و بدستی کشید چند اش بزد که گرگ نہ مرده نہ زنده پوشت

دریدہ و پشم کندہ از ان تنگناے بیرون رفت قطع

نہ و رندی مکن ای خواجہ نرنگا کاخ کار ز یون خواہی رفت

فرہبت کرد بسی نعمت و نان زان بنیدیش کہ چون خواہی رفت

حکایت کرتومی ز ہر مغرت و نیش و تیر و کیش غرمت سفر کرد ناگاہ بر لب

آبی رسید خشک فروماند نہ پای رفتن نہ برای بازگشتن سنگ پستی آنمغنی

را از وی مشاهده کرد و ترجمہ نمود و پشت خود را سوار کرد و خود را ب

انداخت و شناسکمان رو بجانب دیگر نهاد و در آن اثنا آواز بگوش شنید
رسید و که دوم چیزی بر پشت وی می زدند پرسید که اینچه آواز است جواب
داد که این آواز نیش منست بر پشت تو هر چند میدانم که بران کار گزینی آید
اما عادت خود را نمیتوانم گذاشت چنانچه گفته اند **فساد**

نیش عقرب نه از پی کین است مقتضای طبیعتش انیت

سنگ پشت با خود گفت که هیچ به ازین نیست که این بدتر است را ازین خوبی
برایم و نیکوترین را از آسب خلاصی بهم بآید و رفت و پیر اسبج بر بود گویا که مگر نبود

هر عواینکه درین بزرگه شر و فساد ناز صد حیل بهر لحظه از دستان دهن
به ازان نیست که در موج فنا غوطه زند وی ز بند خلقی خود خلق از و باز زند

حکایت موش خدسال در دکان خواجه یقال از لعلها خشک میوه ها تر میوزند خواجه
یقال آنرا میدید و اعراض میکرد از مکافات و اعراض نمیداد و تار و زجلم آنکه گفته اند

سفله دون را چو گردد و بعد سپهر بر نهیران شور شر گرد و دیر

حرفش بران داشت که همان خواجه بهر بد و از سنج و سفید هر چه بود نجان خود کشید
خواجه بوقت حاجت دست به میان برد چون کیسه مفلسان تنی یافت چون معده
گرندگان حالی داشت که انیکار شوشت گردید از کین دو او گرفت رشته دراز و
او بست و بگذاشت تا بسوی رخ خود رفت و باندازه رشته غور آنرا بدست دهنال
آنرا گفت که آنرا بسوزانم خال کرد چون نخاوه و رسد خانه دید چون دکان

سرافان مرغ و سفید پریم ریخته و دنیا در دم با هم آینه متقی خود پیرزن را
تصرف نمود و بوش را بیاورد و وینچکال گریه سیر و تا خرامی خود دید آنچه دید
و مکافات تاسف شناسی خود کشید آنچه کشید قطعه

گر شور و شری هست حریصان جهان	خرم دل قانع که زهر سوز و سهر است
در غرق قناعت همه روح آمد و راحت	در حرص قناعت نیست اگر در و سهری

حکایت روباهی بر سر راهی ایستاده بود و چشم مراقب بر چپ و راست نهاد
ناگاه از دور سیاهی پدید آمد چون نزدیک رسید دید که یکی در غده گرگ با سگی
بزرگ بر صورت دوستان صادق و یاران موافق همراه می آیند آنرا از
آلودگی و ناپاک این را و غده آسبی روباه پیش روید و سلام کرد و وظیفه احترام
بجا آورد و گفت انچه که کین دیرین بهر تاز و بدل شد و دشمنی قدیم پستی
جدید عوض بسته اما میخواهم که بدانم سبب جمعیت شما چیست و باعث این
امنیت کیست سگ گفت امنیت با دشمنی شماست اما دشمنی گرگ و شبن
مستغنی از میانست و سبب دشمنی من با او آنکه دیر و در این گرگ که امر و دولت
رفاقت وی نیست داده بر من ماحول گرد و یک بره بر بود و من خاکی عادت من
بود و در قفاوی دویدم تا آن بره از دستم بوی رسیدم چون باز آمدم شبن
چو بدستی کشید و بگویم بر این تیر را بطه دوستی از وی بستم و بدین قدیم چویم قطع
بدین دوست شوز افستان که هرگز با بدین دشمنی بخراشدت بدست

نکین سیاه و چندین دشمنی ساز	که بر در غم تو باد دشمن شود دوست
حکایت یکی روباه را گفت که هیچ توانی صددم بتانی و پیغام بجان	ده رسانی گفت و الله اگر چه مرد فدا و نیست اما درین معامله خطره است با قطع
از سقراطیل مکرست امید داشت	کشتی بموج لجه جان فگند نیست
پیش عدو زبون شدن از بهر جاه مال	خود را بوطه خطر جان فگند نیست
حکایت استری در صحرا چرا میگرد از خار و خاشاک آن صحرا غذا میخورد و بخار	
رسید چون لطف محبوبان هم و چون رو خوبان تازه و خرم گردن آرد و از کوه	
تا ازان بهره گیر دید که در میان آن افنی حلقه کرده و سر را با دم فراهم آورد	
باز پس گشت و از آرزوی خود در گذشت خار بن پنداشت که آخر از او	
از زخم سان اوست احتیاجی از تیر می دندان و دشته آزمایست گفت	
و هم من ازین همان پوشیده است از نیزبان آشکار و ترس من از زخم دندان	
مارست نه از زخم مکان خارا اگر نه این همان بود نیز باز یک لقمه کردی	
قطعه گرازیتم تبرید کریم عجیب	ز خبث نفس از لیشتم استخوان تمسید
کسیکه پانته در میان خاکستر	مقرست که از آتش همان تبرید
حکایت سگی از بهر طبع به بهره برد در داذه شهر رسید ایستاد و بد که قریب	
گردان گردان از شهر بیرون آمد و رو بصحرای نهاد سنگ دنبال می روان شد	
و آواز داد که ای قتی قتی تو ای آری و دل آرام جانم کجا کرده و در	

بچه جا آورده گفت درین بیابان با جمعی از مسرنگان از درگان و پنگان آشنائی دارم احرام دیارت ایشان بسته ام سگ گفت مرا ممرسان اگر کام نهنک و دهان شیر و پنگ در روغن قنای تو ام و از تو جدا شدنی نه ام قطعه	
آم که بمهر خویش هرگز گر گرد جهان همه بگردی آنانکه در میان نبود زنده جان گرفی امثل ز دست کی صدمت فغان	خالی نشوم ز آرزویت ساکن نشوم ز جنت و جوت دارم در بندت دوان بران همچون سگ سنه روز از قفانان
حکایت پنج پایک گفتند چو اشکل کج پیکر ان افتادی و پای در میدان کج روی نهادی گفت از ما تجربه برداشتم که بان رست رو و راستی همیشه از سنگ جفا سر کوفته است یا از خم ستم دم بریده قطعه	
هر جای پری بصورت خود گرد و شکا هر جای شکل رست بر آید لبان	اورا چو جان کشته در آغوش خویش سگین دلا ز دور زنده تنج و بنگ
حکایت غوکے از جفت خود جدا مانده بود و محنت بی حقیقتش بر کنار دریا نشانده هر سو نظر می انداخت ناگهان مثنوی	
ما سیه در میان آن آب یا چو مقراض در سبیکه سیم	همچو آب روان و ان شباب اطلس سطح آفت و بد و نیم
استایل سخنش از چپ و راست	یا چو روشن بلال از کم و کا

چون غمگوارا دیدم خاطرش صحبت می کشید قصه بی جنتی در میان آورد و از
وی طلب صاحب کرد بای گفت مصاحب مناسبت در پاست و مصاف
تا مناسب صحبت اما شایسته است مرا با تو چه مناسبت با چون تو صحبت
مرا در قعر دریا جا و ترا منزل بر کنایه اعلی مراد بان خاموش و توانان نیز خروش
ترا قبح لقابنر بلا هر که شکل ترا بدین نحو آید که با تو نشیند و مرا حسن منظر سرایه خوف
و خطر هر که بحال من نمیده افروزد چشم طبع روصال من آوید و مرغان آسمان هوا
من مانده و دوحوش محراب رسودا من انده صیادان گاه چون ام در بست
جوئی با هزار دیده و گاه چون شست از بار آرد و من پشت خمیده و این
بگفت راه فقر دریا بردشت و غمگوارا تنها بر ساحل گذشت قطعه

یا کسی بنشین که باشد با تو در گوهری	رشته پیوند صحبت اتحاد گوهری
جشن با ناهنک گیر دقیا س حین	آن پستان آید و غن آن چون شیر شکر

حکایت کبوتر را گفتند چو نت که از دویچه بیش نیاری چون مرغ خانگی
بر بیشتر از آن قدرت نداری گفت بچه کبوتر غذا از حوصله مادر و پدر می خورد و
چون مرغ خانگی از مزله بر سر را بگذر از یک حوصله غذای دویچه بیش نتوان
داد و از نیم مزله در روز هزار چوزه را در روز یک توان کشاد قطعه

خواب که شوی حلال رو و	همچنان کن عیال بسیار
و اینی که درین بند است	حاصل نشود حلال بسیار

حکایت کنجکی خانه موروثی بازپردخت و در فرجه آشیان لک لکی خانه
ساخت گفتند ترا چه مناسبت با جسته چنین حقیری با جاکو ریدین بزرگی همت
باشی خود را در محل اقامت منزل شقامت همپایه دار گفت من اینقدر زنی را
اما بسته خود عمل کردن نمیتوانم در همپایگی من ماکه هست که چون سال بچکان آدم
و بخون جگر پر درم ناگاه بر خانه من تا زد و بچکان مرا قوت خود سازد و سال ازو
گر خسته ام و در دهن کلت این بزرگ و یخته امید میدارم که دهن و بستایند چنانچه
هر سال بچکان مرا او قوت خود میسازد و سال در او بچکان مرا قوت دیگر داند قطعه

چور و بیا در بیشه شیر بشد	شود این از زخم و زچنگ گمان
زبیداد خردان امان یابد آنگس	اکه گیر دوطن در دیار بزرگان

حکایت سگی را گفتند سبب چیست که در هر خانه که باشی که اگر دانه
تواند گذشت گفت من از حرص طمع دورم و بی بی طمع و قناعت مشهور
از خوانی به تنگانی قلعه ام و از بزیانی بخشاک سخوانی خرسند اما گداخته
حرص طمع مدعی جوع و منکر شمع نان یک هفته اش را بنان زبانش طلب
نان کشینه جبین خدا دور و زده اش لپشت و عصا در و زده اش درشت
قناعت از حرص طمع دورست و قانع از حرص طمع بقدر قناعت

در هر دلیکه غز قناعت نهاد پای	از هر چه بود حرص طمع اوست
هر جا که عرض کرد قناعت متاع خوشتر	باز از حرص و منکر که آرزو شکست

حکایت روباه بچه یامادر خود گفت مرا حیلنه بیا موز که چون بر کشاکش سگ در آمد خود را از آن باغم گفت اگر حیلنه فراوان است اما بهتر است که در خانه پیشی نماند و ترابند نه تواند رفت	
که در خصوص سگ و مکر و حیلنه ساز گشتی که هم ز صلح و هم از جنگش احتراز کنی	قطعه چوب یا تو خشم شود سفله آن از خرد است هزار حیلنه توان ساخت در میان به
حکایت سنج زنبوری بر کس غسل در آورد تا ویراطمه خود سازد بزاری بر آمد که با وجود اینهمه شد غسل مرا چه محل که آنرا بگذاری بمن غبت آری نیو گفت که اگر آن شد دست تو شد را کافی اگر آن غسل است تو سر شسته آنی قطعه	
رو بتابد لبوے مانده اصل رود فرع را باز گذارد بسواصل رود	ای خوش آمد و حقیقت که به پیغام سلام اصل چون رو نماید ز پسین به فرغ
حکایت مورچ دیدن تیر و مری کمر بسته و ملخی زاده برابر خود بر داشت به تعجب گفتند این مورچ را به بینید که با این توانی یاری را باین گرانی چون سگ شد مورچ چون این سخن بشنید بخت دید و گفت مردان بار را به نیردی هست و باز وی جمعیت کشیده اند نه بقوت تن و صحت بدن قطعه	
مشکل توان بیا و کرم جان کشید کان بار را بقوت همت توان کشید	باریکه آسمان و زمین هر کشد از آن همت قوی کن از مدد در هر دو آن عشق
حکایت اشتری همار خود را بر پاشان صحرای چرید موش بکوسید و ویرا بی خداوند دید حشر را بشناخت که همارش گرفت بخانه خود روان شد شتر نیز	

از آنجا که فطرت او مقصور بر انقیاد است و جبلت او مجبور بر عدم مخالفت و عداوت با او موافقت کرد چون بخانه او رسید سوراخ دید بغایت تنگ گفت اے مخال نه نشین آنچه بود که در دخی نه تو چنین تنگ و خسته من چنین رنگ نه خانه تو ازین گستر خواهر شد و نه خسته من ازین جزو میان تو چگونه صحبت گیر دو محالست چنانچه رت پذیرد	از آنجا که فطرت او مقصور بر انقیاد است و جبلت او مجبور بر عدم مخالفت و عداوت با او موافقت کرد چون بخانه او رسید سوراخ دید بغایت تنگ گفت اے مخال نه نشین آنچه بود که در دخی نه تو چنین تنگ و خسته من چنین رنگ نه خانه تو ازین گستر خواهر شد و نه خسته من ازین جزو میان تو چگونه صحبت گیر دو محالست چنانچه رت پذیرد
در قفا از بار حرص و آزار شتر و آرها شکلی حرکتی اگر گنجایش آن بارها	قطعه چون بر آه جل میسای می نیم ترا بارها خویش را چیزی سبک کنی نیست
حکایت میثی از جوانی بحسب دندوی بالا افتاد و برنجندید که عورت ترا دیدیم پیش روی باز کردی و گفت ای بی انصاف من تا سالها بر بنده دیدم هرگز ننخندیدیم طلوع ترانه پسندیدیم تو پس از عمری که مرا یکبار چنین دیده چه در سر زلفش پیچید منوایی	حکایت میثی از جوانی بحسب دندوی بالا افتاد و برنجندید که عورت ترا دیدیم پیش روی باز کردی و گفت ای بی انصاف من تا سالها بر بنده دیدم هرگز ننخندیدیم طلوع ترانه پسندیدیم تو پس از عمری که مرا یکبار چنین دیده چه در سر زلفش پیچید منوایی
روز و شب در خلق عالم آتشک بر نیار و جز به طعن و لعن دم دین بزرگان دنیا لایه دبان	چون لبی با هزاران عیب عار بینداند که عیب از صاحب کم آن عیب این شود بیکسریان
حکایت گاوی بر گله خود سالار بود و در میان گاوان بقوت سرزنش و ناپا چون گرگ رو بایشان آورد آفت و زخم سران زایشان در کردی ناگاه است عاقله بروی شکست آورد و سرون ویر آفتی رسید بعد از آن چون آورد آید بگردن پناه گاوان دیگر خریدی سبب از سوال کردند و جواب ربا	حکایت گاوی بر گله خود سالار بود و در میان گاوان بقوت سرزنش و ناپا چون گرگ رو بایشان آورد آفت و زخم سران زایشان در کردی ناگاه است عاقله بروی شکست آورد و سرون ویر آفتی رسید بعد از آن چون آورد آید بگردن پناه گاوان دیگر خریدی سبب از سوال کردند و جواب ربا
زبان بر روز که از سرون خود مانده	سختی معرکه دلاوری برین

دیرین شنی هست که در روز نبرد	ضربت بود از حرب و دعوی از مرد
حکایت استری و درازگوشی همراه سیرفتند بکنار جوی بزرگ رسیدند اولاً استر در آمد چون بمیان جو رسید آب تا شکم وی بود دراز گوش را بنحو آنکه آب با شکم پیش گشت راست میگوئی اما شکم تا شکم تو دراز داشت و پیش تو دراز گشت از من هرگز	
قطعه ای برادر از تو بهتر بچشاست	زانکه هستی یکسر موخوش را افزون منه قدر خود بشناس یا از حد خود بیرون منه
حکایت طاووس و مرغی در صحن باغی فراهم رسیدند عیب هیز یکدیگر دیدند طاووس با مرغ گفت این موزه مرغ که در پاست لایق طلسم ز کیش و دیبای متعش منست همانا و آنوقت که از شب تاریک عدم بروز روشن وجود آمدیم پوشیدن موزه غلط کردم من موزه کینهتیه ترا پوشیدم و تو موزه ادم مرغ مرا با مرغ گفت حال بر خلاف است اگر خطائی رفته در پوششها یکدیگر رفته است باقی حلقه های تو متساویه نیست لیا و ران آب بودگی تو سر از گریبان من زده و من سر از گریبان تو دران نیکی گشت بهر محبتی قبه فرو برده بود و آن مجادله مکالمه میشد و سر بر آورد که ای یاران عزیز و دوستان با من مجادله حاصل را یکزارین و این دله باطل دست بردارید خدای تعالی همه چیز را بیک کس نهاد است همه مراد است بیک کس نهاده هیچکس نیست که دیر اخصیتی نهاده است که دیگر از آنرا و در وقت نهاده است که دیگر از آنرا نهاده هر کس را بدو حق خورشید باید بود بیافته خود نشد	

برون حلاز حال کسان طبع زخرویت	قطعہ	ز تہار کہ از طور خرد و زرباشی
از خلق طمع بچو حسد مایہ رنجست	بگسل	طمع از خلق کہ رنجور نباشی
حکایت رو بای بنیگ کفتاری گرفتار شد کفتار دندان طمع و دوی محکم کرد رویاہ فریاد بر آورد کہ ای شیر بیشہ زور مندی واک پلنگ قلہ سر بلندی بر عجز و شکستگی من بجیشا من شتی پشم و استخوانم شکال این اشکال از پا جان بیا من بکشای از تور دن من چه نیز دو در آ زدن من چه آویرد ہر چہ از تن قبول سخن گفت و در و نگرفت و گفت یا دازان حق کہ مرا برست کہ از من آری مباشرت کردی بر آوردم و چند بار متعاقب باتو مباشرت کردم کفتار چون این گفتار شنید آتش غیرت در و جوشید ہان بکشد کہ انچه سخن بہودہ است داین واقعہ دور کجا بودہ و ہر دہان دہان از رو باہ و بگر ز تہادن تان با عی		
بقول خوش تیابی ز بنگ ہضم رہانی	بآن بود کہ ز بانرا بنا خوشی بکشانی	
چو قفل خانگی با ہتگی کشا وہ نگردد	پی شکستن آن بہ کہ سوی سنگ گرائی	
حکایت شنای خروسی را در خواب سحر بگرفت فریاد برخاست کہ من ہوس بیدار نم و سوزن شب ندہ داران از کشتن من بہر ہر خون مرایہ تیغ تعدی مر نہ شمر خیا میوچی مارا ستیزی		
کہ خواہی بے گنہ خوئم بریزی شمال گفت من در کشتن تو چنان یکجہت نیستم کہ بیج و جہ از ان پازایہستم و خود را ازین اختیار برہنم و ترا درین صورتی غیر ساختم اگر خواہی سکھت		

پنج جان ترا بستانم و اگر خواهی لقمه تر اطمه گردانم قطعه	
خزنده بیز خرد از سر خود و وین	اگر شریری تبوان شور و شری گیریش
بفرض مسیر راه خلاصی که بآن	او بدش گر گذرانی تیری گیردیش
در دل خیال می گذشت و در خاطر خیال می گشت که این نامه برودی باخ نه انجامد و نامه در طی مقاصد آن حالیا از جنبش نیار آمد اما چون آئینه طبع گویند رنگ ملاکت گفت بصیقل صدق رنجست نده صفا پند بر بنقد اختصار رفت	
قطعه بسط کن جا میا بساط سخن	که از ان خوبتر بساط نیست
لیک خامش نشین و دم در کش	طبع را گردان نشاطی نیست
نیت کافی نشاط طبع تو نیز	اگر از سامع انبساطی نیست
و هر چه نظم گذشته و بناطی منسوب گشت ترا ده طبع محرر این ساله و نتیجه فکر تقررین	
بر باغی جای هر جا که نامه افشا است	از گفته کس بعبایت هیچ نخواست
آترا که ز صنع خود و کان پر کا است	دلای کالای کسانان نه منراست
ایند بکارم احلاق مطالعه کنندگان آنکه چون بر خلی مطلع شود بدیل عفو و انماض پوشند و در افشای هذیان انحراف من و انماض نکوشند قطعه	
چون به بینی ز آشنای عیبی	اگر به میگانهان بگوئی به
ز آنکه در کشی آخر اندیشان	عیب پوشی ز عیب چوئی به
قطعه در تیار کتب و قیام الطایر و طی اسباب قطعه	

که جامی بر در کس و طرح آزمائی	لنگ و پوئی خامه درین طرفه نائی
نشود نه صد بار شست بر و فزائی	بوقی شد آخر که تارنج بحر شش

والمستعان بالله ذي الجلال والاکرام بنیر المرام والافضل الحسن
الاحتتام والصلوة والسلام علی سیدنا محمد و آله الطاه و اصحابه الکرام

خاتمه الطبع از جناب مولانا محمد حامد علی خان صاحب حاکم
شاه آبادی محافظه عملیه تصحیح مطبعه شی نول کشور کانیپور

سپاس بقیاس محمد لا تعداد مر تخلیجی را ستر که بسیار شست بونی از گلستان
قدرت اوست و خیابان شش شست کوی از بوستان حکمت و جل جلاله
نفرشانه و عم نواله و سمانه عالی ما اعظم شانه سه هر گیا هیکه بزین روید
و صده لا شریک که گوید و لغت بی پایان و در و در و ان آن منرا و ان
رسالت را زید و منراست که از فرش خاک تا مرکز افلاک از سکت تا ساک با قرار
نبوتش پر صداست ه بی کز و بر نشان صراط رسیدند گم گشتگان صراط
منطوق ه یا صاحب الحمال و سید البشر من جبک المنیر نقد نور القمر لا یکن النشأ
کما کان حق بعد از خدا بزرگ توئی قصد تحقیر وجود یا جودش باعث تخیل ابدی
سه شقیع الموراحیه لا بیاست جناب محمد حبیب است ه علی اسر علیه علی از المبین
اصحاب المهارین یوم البین صلوة الله علیه و آله و سلم علی ال محمد و آله و صحبه و علیهم السلام

اما بعد گوش شنوای ارباب هنر را فرود جانفراود دیده بنیای اهل بصیرت نوید
 آفرین باد که درین زمان فرخی توان مبارک آردان فرخنده احیان کتاب
 الاجواب مستطاب بری از مدحت و اوصاف جواب گلستان ستمی بهارستان
 مصنفه گل سبزه بوستان رنگین کلامی علامه فحاشی مستند الکمل المقدمه
 مصدوق منطوق به چونوبت سخن را بجای رسیده نظام سخن را تمام می
 آفرینش مولانا عبد الرحمن جامی قدس سره ستمی که دیده اهل نظر را زدی
 و سینه ارباب هنر را سرور می بخشد الحق کتابست مانند دامن لاله رضا
 گلگون قیام را رنگین ساله است برنگ گریبان سمنبویان نازنین نکست آمین
 و قش را اگر ورقی گل خوانم رداست و سطرش را اگر زلف سنبیل داتم بجای ازین سبق
 چند بار در مطبع عالم مرجع فیض منبع کوکب بهر بختیاری نجم برج کامکاری حیدر
 یکتای روزگار شهیره امصار و دیار منشی نول کشور صاحب حی آئی
 اسی واقع لکھنؤ که تصنیفا او ستادان قدیم را اعتبار و رواج بخشید و منت
 که در حقیقت نام خفگان خاک رازنده گردنت برگردن جان شان پوه خاچه لکھا
 کتاب نام و نشانش خبر در علم خدا بود بهم رسانیده بصرف زر کثیر و خیر از حلیم
 آراسته و در سینه جهان را مانند سینه ارباب علم و هنر پر استه قالب طبع در بر کشید
 بنظر ستودنی و تقطیع دیدنی این اعجوبه روزگار بعد حسن و خوبی بهر آن خوش اسلوب
 در مطبع منشی نول کشور واقع بلده کاپور تھانه اندر عن شهره الدار

بسرپرستی و ریاضات سحاب عطاکان سحاحیت رواندگان اوج
 هست موج تحریرت شمع شبستان و بونی گل گلستان خوشخونی قدر دان
 باذل و فردانه بهر پهلوی سخن مضمون یگانه مجمع اخلاق مروج الافاق
 جوان نعت بلند اقبال مهر سپهر غرور و اجلال برگزیده روزگار عالیجناب
 معالی القاب منشی پرآگ تر این صاحب را بهای مالک مطبع اوده خبا
 لا ذال شمس اقبالهم لاسعة و غراجلهم باقیه به تصحیح تمام و تنقیح بالاکلام
 بهماه و سمبر السلهء بار سوم طبع در بر کشید حق تعالی تا قیام ملک
 مطبع و ابالیانش و خدمتگزارانش و ملازمان و بنجیده کارانش مست
 دارد و مانند نام کتاب در اطراف و جوانب عالم بلند آوازه کند
 یا لنوان و الصاد و بجهاد البنی و آل الامجاد و اصحابه الا و تا د
 این دعا از من از جمله جهان آیین باد

تاریخ طبع از موزج کامل منشی بجلو اندیال صاحب عاقل انجیر مطبع

بلغ نکته منجی است پربین بهارستان	که بر رنگ حکایات لطیفش شد جهان نقیون
در کلک شام گل تانغ سال عیوی عاقل	از تم کردم به دلکش بهار گلشن مضمون

از مشهور سخن بیان مولانا محمد حامد علیخان صاحب مد قمر علمه مرصع

بهارستان چو شد مطبوع حامد	که از تصنیف عالیشان جامی است
نوشتم مصرعه تاریخ طبعش	عجب ز بهارستان جامی است

نام کتاب	نام کتاب
اخلاق جلالی - محشی نفیس و خوشخط از علامہ دوانی معبر و فت مبد اول کاغذ سفید گندہ -	از شیخ آرزو معروف -
اخلاق ناصری - از شیخ محقق طوسی کاغذ سفید گندہ -	بہار پاران - شرح گلستان از مولوی غیاث الدین مصنف غیاث اللغات -
اخلاق محسنی - بخشید جدید و واضح قلم مصنفہ ملاحسین واعظ الکاظمی -	تضمین گلستان سعدی - از پرگوپال تفتہ -
شعوی سلسبیل - بروش موعظت حکما از حکیم نور حسین امر دہوی -	گلستان حکیم قافی - بجواب گلستان سعدی رح -
نکات احسانی - در تزیین اخلاق -	خارستان - از ملا محمد الدین خوانی بہ بخشی جدید ہم پہلو سے گلستان سعدی رح
مجموعہ صد پند سو و سز لقمان - مع احادیث نامہ و رسالہ خواجہ حبیب اللہ صاحب انصاری و تحفہ الملوک و منہاج العابدین -	عقد گل و عقد منظوم - یعنی انتخاب گلستان و بوستان سعدی رح -
موسبت عظمی - مصنفہ خان آرزو -	بوستان سعدی - علیہ الرحمۃ محشی جلی قلم محررہ و شتوین نشی محمد شمس الدین -
عظمتہ کبرئے - مولفہ خان آرزو -	بوستان - محشی متوسط قلم بمراتب بالا -
کتب قصص نظم درسی و تفسیر	بوستان - محشی ادنیٰ قلم بمراتب بالا -
شعوی خسرو گل - سے بختہ نامہ از شیخ فرید الدین عطار مطبوعہ شہر ہند -	مع ٹیٹل رنگین -
شعوی مخزن الاسرار - خواجہ نظامی -	باب چہارم و ہفتم بوستان - در توضیح و فوائد خاموشی -
	بوستان مترجم - یعنی اردو نظم شعر شعبہ از منشی گوہر پر شاد و نصا -
	بہار بوستان - شرح بوستان از طریک چند بہار -

نام کتاب	نام کتاب
شرح گلوئی رائج پنجاب و دو جلد ہجرت پہ تفصیل ذیل۔	طہور الاسرار۔ شرح مخزن الاسرار از ملا نور الحسن۔
جلد اول۔ کاغذ سفید و خانی۔	ثنوی لیلی مجنون۔ از خواجہ نظامی۔
جلد دوم۔ کاغذ خانی۔	ثنوی خسرو شیرین۔ از خواجہ نظامی
شرح سکندر نامہ بری۔ از مول	ثنوی ہفت پیکر۔ از خواجہ نظامی۔
محمد نصیر الدین شاہ۔	سکندر نامہ بری۔ محشی کلان جلی قلم۔ مع
شرح سکندر نامہ بری۔ از مول	فرہنگ از خواجہ نظامی۔ کاغذ سفید
غیاث الدین۔	گندہ ولایتی۔
سکندر نامہ بحر می۔ از خواجہ نظامی	ایضاً۔ براتب بالا فرہنگ کاغذ گندہ
ثنوی یوسف زلیخا۔ از ملا عبد	و خانی۔
جامی جلی قلم محشی مع فرہنگ۔	سکندر نامہ بری۔ متوسط قلم محشی بزم
ثنوی یوسف زلیخا۔ محشی متوسط	بالاد و قلم کاغذ۔
براتب بالا۔	۱۔ کاغذ سفید گندہ۔
ایضاً نعتی قلم براتب بالا۔	۲۔ کاغذ سفید رسمی۔
شرح زلیخا کے جامی۔ از مول	ایضاً۔ خیر قلم کاغذ۔ خانی۔
محمد شاہ۔	شرح سکندر نامہ بری۔ از علمائے
تحفۃ الاحرار جامی۔ محشی۔	نامہ معروف بہ منتخب الشروح۔
ستۃ الاحرار جامی۔ محشی۔	خضر نامہ ملا با تفتی۔ خاندان تیموریہ کے
ثنوی شتر غم۔ از ملا محمد یقیم۔	نقوحات۔
	ثنوی عینیت۔ از ملا محمد اکرم ملتانی۔
	شرح سکندر نامہ۔ معروف بہ

CALL No. {

۱۹۱۵۴۳۲

ج ۱۱ ب

ACC. No. ۱۲۲۲۵

AUTHOR

جامی، عبد الرحمن

TITLE

بهارستان جامی

25.09

ج ۱۱ ب

۱۲۲۲۵

جامی، عبد الرحمن

بهارستان جامی

Date	No.	Date	No.
25.09.95	7351		

MAULANA AZAD LIBRARY ALIGARH MUSLIM UNIVERSITY

RULES:—

1. The book must be returned on the date stamped above.
2. A fine of Re. 1-00 per volume per day shall be charged for text-books and 10 Paise per volume per day for general books kept over - due.

